

A Gál Ferenc Egyetem tudományos folyóirata

DELIBERATIONES

Scientific Journal of Gál Ferenc University

15. évfolyam Különszám 2022/1

Vol. 15. Spec. Ed. No. 1/2022

A Gál Ferenc Egyetem tudományos folyóirata
DELIBERATIONES

Scientific Journal of Gál Ferenc University

Főszerkesztő / Editor: Janka Ferenc

Szerkesztésért felelős személy / Responsible editor: Halasi Szabolcs

Szerkesztő Bizottság / Board

VINCZE GÁBOR, BEKE SZILVIA, ÁRPÁSI ZOLTÁN
NYÁRI CSABA, KATONA KRISZTINA, SZABÓNÉ BALOGH ÁGOTA
KOVÁCS JÓZSEF, SERFŐZŐ LEVENTE, THÉKES ISTVÁN

Szerkesztőségi titkár / Secretary

Kónya Tünde

Lektorálta / Lectors

Árpási Zoltán, Kovács Mihály, Máthé Ilona, Molnár István, Nyári Csaba, Szabóné
Balogh Ágota, Simon Sándor, Velkey Gábor

Borító / Cover: Horváth Gábor fotója

Kiadó / Publishing: Gerhardus Kiadó

Felelős kiadó / Responsible: Dux László, rektor

Kiadó/szerkesztőség címe / Contact: 6720 Szeged, Dóm tér 6.

E-mail: deliberationes@gfe.hu

Terjesztési forma: nyomtatott és online

Distribution: print and online

ISSN 1789-8919

e-ISSN 2786-1562

TARTALOM

ARADSZKY PÉTER, KUBIK ANIKÓ	
VÁSÁROLJ MOST, FIZESS KÉSŐBB!	5
BUY NOW, PAY LATER!	5
ÁRPÁSI ZOLTÁN	
BLOKKLÁNC TECHNOLÓGIA ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI A TURIZMUSBAN	15
THE POTENTIAL OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY IN TOURISM	15
CSEFKÓ MONIKA	
A PADLET INTERAKTÍV PLATFORM ÉS ALKALMAZÁS BEMUTATÁSA ÉS ALKALMAZÁSA A NYELVOKTATÁSBAN	22
INTRODUCING PADLET, AN INTERACTIVE PLATFORM AND APP AND HOW TO USE IT IN LANGUAGE TEACHING	22
FERENCZNÉ SZARVAS ANIKÓ	
A SZERVEZETI KOMMUNIKÁCIÓ FONTOSSÁGÁNAK BIZONYÍTÁSA SZERVEZETI DIAGNÓZISOKKAL	34
PROVING THE IMPORTANCE OF ORGANISATIONAL COMMUNICATION WITH ORGANISATIONAL DIAGNOSES	35
GÖDÖR ZSUZSANNA	
ÁLDÁS VAGY ÁTOK? A MUNKA ÉS A MUNKAERŐPIAC JÖVŐJÉT MEG- HATÁROZÓ TÉNYEZŐK	44
BLESSING OR A CURSE? FACTORS DETERMINING THE FUTURE OF WORK AND THE LABOR MARKET	45

MÁTHÉ ILONA	
A MULTIKULTURALITÁS ÉS INTERKULTURALITÁS KIHÍVÁSAI A 21. SZÁZADBAN	55
MULTICULTURALISM AND INTERCULTURALISM - CHALLENGES IN 21 ST CENTURY.	56
NYÁRI CSABA	
MAGYARORSZÁGI BEFEKTETÉSI LEHETŐSÉGEK	66
INVESTMENT ALTERNATIVES OPPORTUNITIES IN HUNGARY	66
MÁTÉ PROROK	
MESTERSÉGES INTELLIGENCIA RENDSZEREK ALKALMAZÁSAI.	76
APPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEMS.	77
SÁNDOR SIMON	
POWERAPPS FEJLESZTÉS EGY MICROSOFT DYNAMICS BUSINESS CENTRAL-BAN MENEDZSELT ÉRTÉKESÍTÉSI FOLYAMATHOZ.	89
POWERAPPS DEVELOPMENT TO A MICROSOFT DYNAMICS BUSINESS CENTRAL BASED SALES PROCESS MANAGEMENT.	90
SZABÓNÉ BOHUS MÁRTA	
A SZÁMVITEL OKTATÁS KIHÍVÁSAI	98
THE CHALLENGES OF ACCOUNTING EDUCATION	98

Deliberationes tudományos folyóirat

15. évfolyam Különszám 2022/1, 5–14. oldal

Kézirat beérkezése: 2022.09.15.

Kézirat befogadása: 2023.04.30.

[DOI: 10.54230/Delib.2022.K.SZ.5](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.K.SZ.5)**Deliberationes Scientific Journal**

Vol.15; Spec. Ed.No. 1/2022, pages: 5-14

Paper submitted: 15th September 2022

Paper accepted: 30th April 2023

[DOI: 10.54230/Delib.2022.K.SZ.5](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.K.SZ.5)**VÁSÁROLJ MOST, FIZESS KÉSŐBB!***Fintech innováció a halasztott fizetés igénybevételére*Aradszky Péter, Kubik Anikó
Gál Ferenc Egyetem, Gazdasági Kar**Absztrakt**

Csábító gondolat a kvázi „ingyen” vásárlás, ha ráérünk később fizetni. Ezt a lehetőséget kínálják nekünk egy néhány éve terjedőben lévő, elsősorban internetes vásárlást lehetővé tevő alkalmazások, és az ezeket működtető vállalkozások.

Tanulmányunkban a BNPL általános bemutatását követően az egyik legnagyobb BNPL szolgáltató, a Klarna példáján keresztül tekintünk be a szolgáltatás gyakorlati működésébe, majd utánanézzünk a magyarországi piacon megjelent első BNPL fecs-kéknek és az általuk kínált szolgáltatásoknak.

Kulcsszavak: fintech innováció, BNPL, Klarna, halasztott fizetés

BUY NOW, PAY LATER!*Fintech innovation for the use of deferred payment*Péter Aradszky, Anikó Kubik
Faculty of Economy, Gál Ferenc University**Abstract**

It is tempting to buy for free, to pay later for our purchase. Online purchase applications – and the corporations behind them – give us the option of deferred payment. These apps started spreading few years ago.

After presenting a general overview of buy-now-pay-later (BNPL), our research will review the functionalities of the largest BNPL: Klarna. Finally, we will present the services of the first BNPLs in Hungary.

Keywords: fintech innovation, BNPL, Klarna, deferred payment

A BNPL ÁLTALÁNOS ISMERTETÉSE

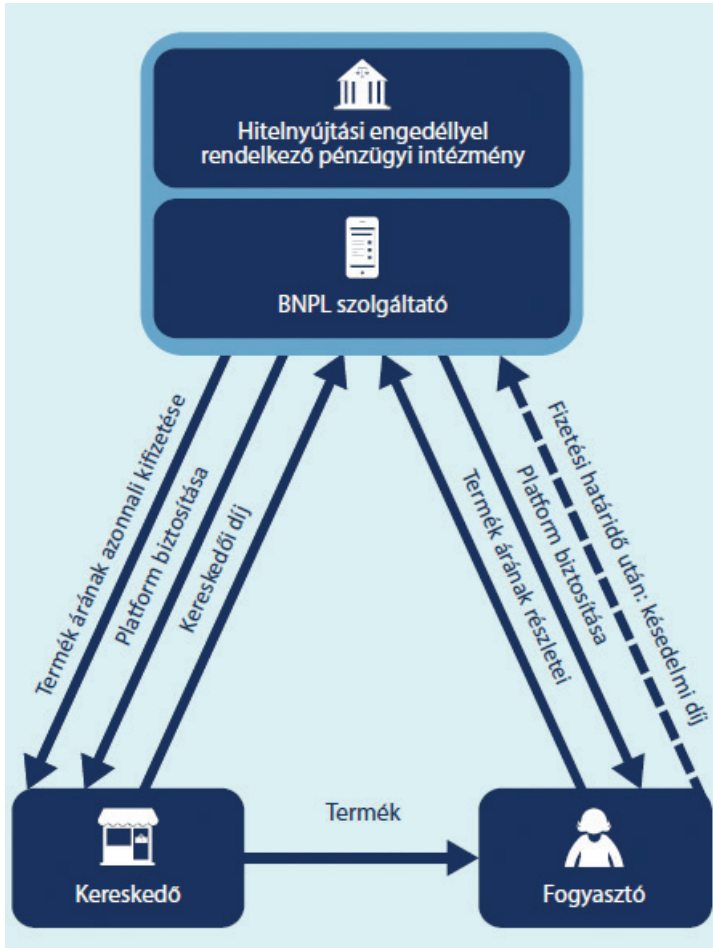
Az emberiség nagy volumenű fejlődése során kétségtelenül az egyik legnagyobb mértékű előrelépést a technológia területén tapasztalhattuk. A lakosságot érintő pénzügyi innovációk célja a fogyasztók pénzügyeinek egyszerűbb kezelése illetve nagyfokú digitalizálása.

A fintech hitelezésben az elmúlt években befutott egy innovatív hiteltermék. A termék neve angolul „buy now, pay later” (röviden BNPL), a kifejezés lefordítva annyit jelent, hogy „vásárolj most, fizess később”. A név láttán elsőre azt gondolhatjuk, hogy nem is olyan nagy újítás mindez, hiszen a hitelkártya is hasonló célt szolgál, azonban lényeges különbségek vannak a két termék között. A szolgáltatást nyújtó vállalatok többféle logika mentén alkalmazzák ezt az innovációt. Találkozhatunk olyan vállalatokkal, akik pénzügyi intézményeket segítenek bevezetni a BNPL világába illetve akad olyan is, amikor vállalkozásoknak biztosítanak részletfizetési lehetőséget. Leggyakrabban az utóbb említett megoldást alkalmazzák, mindezért erre fogunk nagyobb hangsúlyt fektetni.

A BNPL szolgáltatás igazából lehetővé teszi az ügyfelek számára a halasztott, továbbá a részletfizetés esélyét. Tulajdonképpen az alkalmazása nagymértékben megegyezik a hitelkártya használatával, lényeges különbség azonban hogy e szolgáltatás igénybevételehez nincs szükség hitelkártyára. Azonban a szolgáltatásra regisztrált ügyfelek a megvásárolt termék értékét meghatározott részletekben vagy egy összegben is visszafizethetik. Fintech szolgáltatóként eltérő lehet, hogy mennyi időt adnak a visszafizetésre. Ráadásul, ha mindezt határidőn belül megteszik, nem kerül felszámításra kamat, így voltaképpen csakis a megvásárolt árucikk értékét kell visszafizetni. Abban az esetben, ha nem kerül kifizetésre a teljes összeg a meghatározott ideig, késedelmi díjat kell fizetni a fennálló összegre. Az ügyfeleknek módjukban áll akár egészen alacsony részletekben meghatározni a fizetendő értékeket. Ilyen esetekben értelemszerűen a visszafizetésre adott időszak is növekszik, viszont ekkor már a kamatmentes lehetőség nem áll rendelkezésre. A kamatláb nagyságát annak megfelelően határozzák meg mennyire hitelképes az adós. A szolgáltatást jelenleg kétféle módon tudják igénybe venni a vásárlók. Az egyik lehetséges opció, hogy a fintech vállalat platformján választják ki a terméket, vagy pedig olyan webáruházban vásárolnak ahol elérhető ez a konstrukció (Görög, 2021). A folyamat gyorsaságát az teszi lehetővé, hogy nagyon kevés információt vizsgálnak meg az ügyféllel kapcsolatban. Egyes esetekben megvizsgálják az adós bankszámla adatait, míg máshol csak a személyes adatok megadására van szükség (Palkó, 2022). A BNPL ügyleteknek nem csak két szereplőjük van. Minden esetben három résztvevője van a folyamatnak, méghozzá a fogyasztó, a kereskedő illetve a BNPL szolgáltató. A BNPL vállalatok megállapodást kötnek különféle webáruházakkal. A szolgáltatók az egyezséggel biztosítanak az üzletnek egy már említett platformot, amin az ügyfelek igénybe tudják venni a részletfizetés lehetőségét. Mindemellett garantálják, hogy ha a fogyasztó él a „buy now, pay later” opcióval,

a kiválasztott termék árát azonnal kiegyenlítik az áruházzal. A továbbiakban pedig a fogyasztó a termék árának a részleteit a szolgáltatónak törleszti.

1. ábra: A BNPL szolgáltatás működési modellje

Forrás: MNB Fintech és digitalizációs jelentés 2022.

Az MNB ábrája nagyon jól szemlélteti, hogyan is zajlik a folyamat a három szereplő között. Láthatjuk, hogy a szolgáltatás elérése érdekében a kereskedőnek díjat kell fizetnie a BNPL vállalat számára. A díjak tulajdonképpen a kereskedő kosárértékének egy bizonyos százalékát jelentik.

KLARNA

A Klarna (teljes nevén Klarna Bank AB) egy svéd vállalat, amelyet 2005-ben Stockholmban alapított Sebastian Siemiatkowski és Niklas Adalberth kettőse. Azóta a cég csoporttá nőtte ki magát, mindez 2014-ben történt, amikor is felvásárolták a SOFORT-ot. A kezdetektől a cég fő törekvése volt, hogy a fogyasztók számára egyszerűbbé tegye az online vásárlást. Mindezt azzal próbálják elérni, hogy halasztott fizetési lehetőségeket biztosítsanak az ügyfelek részére. A Klarna megállapodásokat köt különféle üzletekkel, ahol az ügyfelek a BNPL megoldásukkal tudnak fizetni. A szolgáltatást az ügyfelek igen nagyhírű és népszerű áruházaknál is igénybe tudják venni, mint például a H&M, az Adidas, a Converse vagy akár a Dior.

A fogyasztók a vásárláskor több alternatíva közül választhatnak, ha a halasztott fizetés lehetőségét kívánják igénybe venni. Mindkét lehetőségnél a vásárlás első fele teljes mértékben megegyezik a már jól ismert internetes vásárlásokkal. Tehát az ügyfél kiválasztja a tetszőleges árucikket majd a fizetés funkcionál választhat a két alternatíva közül.

Az egyik opció a „Pay in 4” aminek a lényege, hogy a megvásárolt termék értékét négy egyenlő részletben fizetik ki. Az első részletnek a kifizetése a termék szállítása-kor esedékes, míg a fennmaradó három részlet pedig két hetenként kerül törlesztésre. Abban az esetben, ha határidőre visszafizetik az összeget, a Klarna nem számít fel kamatot. Ettől eltérve viszont 10 nap késedelem után akár 7\$ késedelmi díjat is felszámolhatnak, ám ez a díj nem haladhatja meg a vásárolt termék értékének a 25%-át (Klarna, 2023).

A másik opció, amivel szolgál a Klarna a „Pay in 30 days”. Az ügyfél leadja a rendelését egy olyan üzletnél, amely partneri kapcsolatban áll a Klarna-val. Miután a vásárlás megtörtént és az áruház visszaigazolta a rendelést a Klarna egy digitális számlát állít ki az ügyfél részére, amely 30 napon belül esedékes. A 30 napon belül az árucikk értéke akár bankkártyával vagy akár hitelkártyával kiegyenlíthető. Amennyiben a kiegyenlítés megtörtént nem kerül felszámításra kamat. A szolgáltatás különlegessége, hogy a fogyasztónak lehetősége van ingyen visszaküldeni a terméket, ha az nem felelt meg az elvárásainak. Így tulajdonképpen az ügyfél „pénztárcájában” semmilyen pénzmozgás nem történik (Klarna, 2023).

A szolgáltató az említett halasztott fizetési módokhoz megalkotta a saját plasztik kártyáját is. A kártyát a VISA bocsájta ki, így a VISA-t elfogadó üzletekben a Klarna kártyáit is tudják alkalmazni az ügyfelek. Mind fizikálisan mind pedig virtuálisan is a fogyasztók rendelkezésére áll. A kártyának természetesen van havi díja, ami közel 5\$-ra tehető (Klarna, 2023).

A BNPL szolgáltatáson kívül applikációt is kifejlesztett a Klarna az ügyfeleinek. Ezen az applikáción keresztül böngészhetik az áruházak kínálatait vagy akár vásárlásokat is hajthatnak végre a fogyasztók. Emellett vannak még plusz funkciói is, mint például a vállalaton keresztül történt költekezések figyelemmel követése.

Mára már a Klarna 45 országban van jelen. Ügyfelek tekintetében pedig 150 millió aktív vásárlója van a vállalatnak, mindebből csak az Amerikai Egyesült Államokban 20 millióan alkalmazzák a szolgáltatást (Klarna, 2023). Ezekből az adatokból arra asszociálunk, hogy a külföldi fogyasztók igenis nyitottak a fintech cégek innovációira és nem félnek alkalmazni akár egy ilyen halasztott fizetési lehetőséget is. A Klarna alaposabb megismerését követően egyértelműen ki merjük jelenteni, hogy a vállalat elsősorban a fiatal korosztályt kívánja megcélozni. Az Y és a Z generációk vitathatatlanul a legdigitalizáltabb nemzedékek, így attól sem zárkóznak el, hogy a pénzügyeket is digitálisan kezeljék. Ráadásul a Klarna arculata kétségtelenül a mai generációk stílusát és életszínvonalát tükrözi.

BNPL SZOLGÁLTATÁSOK MAGYARORSZÁGON

Hazánkban a „vásárolj most, fizess később” szolgáltatást kínáló vállalatok 2022-ben jelentek meg a piacon, két BNPL vállalat vezette be Magyarországra a szolgáltatást. Az egyik szolgáltatót InstaCash míg a másikat IzzyPay néven ismerhettük meg. A két fintech cég különböző módon alkalmazza az említett innovációt. Az Erste Bank az első magyarországi fiókhálózattal rendelkező pénzintézet, amely felvette a szolgáltatásai közé a BNPL-t, ezzel felvéve a versenyt a fintech cégekkel. A továbbiakban a hazánkban jelenlévő BNPL vállalatok megismerése érdekében az InstaCash és az IzzyPay konstrukcióját fogjuk bővebben bemutatni.

INSTACASH

Az InstaCash Kft. nevű vállalkozás már jó néhány éve megalakult Magyarországon. A vállalat létrejöttékor a fő tevékenységük első sorban a hitelközvetítés volt.

Az általuk kifejlesztett BNPL konstrukció kissé eltér a megszokott szolgáltatástól. Ők nem csak webshopoknak teszik elérhetővé a halasztott fizetés lehetőségét, hanem a pénzügyi intézményeknek is segítenének bevezetni a BNPL-t a szolgáltatásaik közé. Mindezt azzal kívánják megtenni, hogy egy már megalkotott white label platformot bocsájtanak a partnereik rendelkezésére. A felület biztosítja a „vásárolj most, fizess később” igénybe vételétől a visszafizetésig a lehető összes lépést. A szolgáltatás tulajdonképpen megkönnyíti a partnerek dolgát azzal, hogy nem kell nekik kifejleszteniük egy újabb platformot. Továbbá különlegessége, hogy a bankok illetve kereskedők akár néhány hét során kiadhatják a BNPL megoldásukat. Természetesen a felületet az ügyfelek a saját arculatukra szabhatják, erre utal a white label kifejezés is (Bátorfi, 2022). A portálnak mind a kereskedők mind pedig a bankok számára van több beépített funkciója, ilyen például a scoring illetve adminisztrációs portál. A scoring funkció lényegében magában foglalja a legtöbb kockázattal összefüggő tényezőt. A folyamat során pontokat rendelnek az igénybevevőkhöz továbbá a pontok alapján döntést is hoz a scoring funkció (InstaCash, 2023). A BNPL iránt érdeklődő kereskedők számára az InstaCash megoldása ígéretes lehet. Mindez abból adódik, hogy a kereskedőkre

általánosságban nem jellemző, hogy rendelkeznének ügyfélminősítő rendszerrel. Ennek hiányában, ha a BNPL konstrukciót szeretnék alkalmazni, ki kellene fejleszteniük a saját adósminősítő rendszerüket. Ebből a szempontból nézve egyértelműen kedvezőbb számukra az InstaCash által kínált rendszer (Palkó, 2022).

Az InstaCash céljai között egyértelműen szerepel, hogy elősegítse a vállalatok illetve a pénzügyi intézmények számára a „vásárolj most, fizess később” megoldás megismerését és alkalmazását. Mindemellett azonban fontos szerepet játszott a rendszerük kifejlesztésében az is, hogy a hiteligénylést az ügyfelek számára egy élvezhetőbb tevékenységgé tegyék. Az InstaCash ügyvezetője Bruzsa Géza szavai is egyértelműen alátámasztják az előbb leírtakat. A FinTechZone-nak adott interjújában többször is hangsúlyozza, hogy milyen fontosnak is tartják a hitelezési folyamat meggyorsítását továbbá egyszerűsítését. Ezen belül leginkább azt emeli ki, hogy mennyi dokumentummal és milyen sok idővel jár egy hitel elbírálása a hagyományos bankoknál. A BNPL megoldásukkal ők mindezt szeretnék megreformálni és akár már kevesebb, mint 10 perc alatt elérhetővé tennék a hiteleket. Mindemellett a folyamat átláthatóságán is változtatnának (FinTechZone, 2022).

IZZYPAY

Az IzzyPay 2022 őszén alakult meg, magyar alapítók által. A fintech cég Magyarország első BNPL szolgáltatójaként hirdeti magát. Pénzügyi intézménynek definiálják magukat, még pontosabban pedig factoring cégnek tekinthetőek. A céljuk nekik is egyértelműen a hitelezéssel kapcsolatos felhasználói élmények javítása.

Az IzzyPay partneri kapcsolatba lép webshopokkal, ahol a fogyasztók az együttműködést követően a halasztott fizetés lehetőségével is élhetnek. Az ügyfelek számára a szolgáltatás tulajdonképpen négy lépésből elvégezhető. Az első lépés teljesen meg egyezik a már jól megszokott online vásárlásokkal, méghozzá a kiválasztott terméket a kosárba helyezi a vásárló. Majd a fizetési felületen kiválasztja az IzzyPay BNPL lehetőségét. A termék megrendelését követően pedig 14 napja van a vásárlónak arra, hogy kiegyenlítse az IzzyPay felé az összeget. Természetesen a vásárlás pillanatában a szolgáltató kifizeti az áruháznak a termék értékét, így ezzel átvállalva a nem fizetés kockázatát is. Az ügyfél számára megadatik egy olyan lehetőség, hogy ha 14 napon belül nem tudja kifizetni a végösszeget, akkor mindössze 990 Ft fejében meghosszabbíthatja a határidőt. Abban az esetben, ha az ügyfélnek még sem felel meg a megrendelt árucikk, nehézségek nélkül a megadott idő intervallumon belül visszaküldheti azt. A szolgáltatásnak nagy előnye még, hogy a vásárlások folyamán az ügyfeleknek nem kell megadniuk előre a kártyaikat adatait. Mindez pedig sokak számára ígéretes lehet, hiszen még manapság is vannak olyan emberek, akik online vásárlások alkalmával idegenkednek attól, hogy meg kell adniuk az adataikat (FinTechZone, 2022).

A fogyasztóktól eltekintve a BNPL felé érdeklődő kereskedők számára is egy jó lehetőség lehet az IzzyPay-el való együttműködés. Nemzetközi adatokból kiderül, hogy

az internetes vásárlások folyamán a vevők 90%-ka nem fejezi be a folyamatot, azaz nem vásárolja meg a kiválasztott terméket. Az IzzyPay pedig ebben lát egy potenciális lehetőséget, amivel felkeltheti a webshopok érdeklődését. Madács Zsolt az IzzyPay Zrt. Igazgatóságának az elnöke szerint a szolgáltatásuk igénybe vételével akár 35-40%-kal növekedhet a kereskedők árbevétele. Mindezt számításaikból következtetik melyek arra utalnak, hogy átlagosan 45%-kal nőhet az áruházak vásárlói kosárértéke. Kalkulációjukat arra alapozzák, hogy az egyszerűbb visszaküldést illetve a késleltetett fizetés lehetőségét vonzóknak találják majd a vásárlók (FinTechZone, 2022).

A szolgáltató 2022-ben még csak tárgyalásokat végzett magyarországi weboldallal, tehát nem igazán volt még elérhető az vásárlók számára a szolgáltatás. Azonban mára már akár hatezer webáruház élhet az IzzyPay kínálta szolgáltatással. Mindezt annak köszönhető, hogy a fintech cég együttműködési megállapodást kötött a Shoprenter webáruház készítő vállalattal. Ennek köszönhetően 2023. március 15.-től a Shoprenter webáruházakba lesz beépítve az IzzyPay szolgáltatása. Tehát a megállapodás lényege tulajdonképpen, hogy a Shoprenter szolgáltatásán keresztül az áruházak könnyedén hozzá juthatnak az IzzyPay kínálta lehetőséghez (DigitalHungary, 2023).

BUY NOW, PAY LATER SZOLGÁLTATÁS ELŐNYI ÉS HÁTRÁNYAI

A „buy now, pay later” tagadhatatlanul praktikus megoldást jelenthet a vásárlók számára. Egyértelműen kijelenthető, hogy a szolgáltatás segítségével, jóval több, akár nagyobb értékű terméket tudnak vásárolni a fogyasztók. Mindezt köszönhető annak, hogy egyes konstrukciók esetében akár kisebb összegű törlesztő részletekkel fizethet a vásárló. Ráadásul bizonyos esetekben a fogyasztó jövedelméhez igazíthatják a fizetendő összeg mértékét, ezzel garantálva a biztos visszafizetést. Természetesen ennek ellenére is fenn állhat a nem fizetés kockázata. Ugyanakkor a részletfizetés lehetősége akár impulzív vásárlásokba is torkollhat. A BNPL segítségével a vásárlók olyan nagy összegű árucikkeket is megvásárolhatnak, amelyet a normál költségkeretük alapján nem engedhetnének meg. A szolgáltatás leginkább az Y és a Z generációk körében nevezhető igen népszerűnek. Leginkább a Z generáció egyénei között azonban lehetnek olyanok, akik nem rendelkeznek, még állandó munkahellyel ebből kifolyólag rendszeres megtakarításuk sincs. Számukra alkalmas lehet a BNPL megoldás, hiszen a banki hitelekhez az említett tényezők miatt nem férhetnek hozzá. Habár az állandó jövedelem hiánya miatt a részletfizetésben is rejlik kockázat számukra. Mindenképpen ki szeretnénk emelni előnyként, hogy a BNPL-hez való hozzáférés egyszerű és gyorsnak nevezhető. Ezáltal a vásárlóknak nem kell napokat várni az elbírálásra illetve a folyósításra. Ráadásul az elbírálás során a szolgáltatók nem vesznek annyi tényezőt figyelembe, mint a bankok. Nyilvánvalóan ennek is megvan az árnyoldala. A könnyedebb elbírálás folyamán olyan ügyfelek is hozzájuthatnak a szolgáltatáshoz, akiknek az anyagi hátterük bizonytalan (Szabó, 2021). A „vásárolj most, fizess később” egyik legnagyobb hátránya a fogyasztókra nézve, a törvényi szabályozás hiányossága. A szolgáltatók felügyeletének és ellenőrzésének hiányában az ügyfelek nagy

kockázatnak vannak kitéve. Arra gondolunk ez alatt, hogy a fintech vállalatok kommunikációi megtevesztőek lehetnek. Továbbá az esetlegesen felmerülő kamatok nem minden esetben vannak megfelelően feltüntetve a vásárlók számára.

A szolgáltatás kereskedőkre tett hatásai között többnyire pozitívumokat tudok említeni. A BNPL bemutatása során már említést tettünk arról, hogy a konstrukció segítségével a kereskedők növelhetik az árbevételüket. Habár a kosárérték 4-6%-áról a kereskedők lemondanak a szolgáltató javára. Mivel a fogyasztóknak nagyobb a hajlandóságuk a vásárlásokra így az átlagos kosárérték is magasabb. Ennek köszönhetően a kereskedők árucikkei nagyobb eséllyel és gyorsabban továbbadhatóak. A BNPL vállalatok illetve a kereskedők szolgáltatásával egyaránt megelégedett vásárlók nagyobb eséllyel térnek vissza ugyanahhoz a webshophoz. Ebből kifolyólag nőhet az áruház népszerűsége hosszú távon. Továbbá a kereskedő elkötelezett ügyfeleket szerzhet (Görög, 2021).

ÖSSZEFOGLALÁS

Kutatásunk fő célja az volt, hogy felfedjük a „vásárolj most, fizess később” konstrukció előnyeit és hátrányait. Ahogy már korábban említettük, a szolgáltatást igénybevevő vállalkozások összességében jól járhatnak a konstrukcióval, hiszen a közölt adatokból az szűrhető le, hogy hosszú távon növelhetik a vásárlói állományukat. Fogyasztói oldalra áttérve, ahogy már fentebb utaltunk rá, a pozitívumok mellett néhány negatívuma is van a szolgáltatásnak. Előnynek tekinthetjük az árucikkekhez való könnyedebb hozzáférést. A legnagyobb hátránya a szolgáltatásnak egyértelműen a szabályozások hiányossága.

Következtetésünk, hogy az egyértelműen fellendülésben lévő fintech innováció a hátrányai ellenére is, népszerűnek tekinthető. A szolgáltatás felvirágzása pedig az elkövetkezendő években is megfigyelhető lesz. Abban az esetben, ha a törvényi szabályozás szigorúbb lesz, odafigyelnek a fogyasztók védelmére, ezáltal biztonságosabbá válva a fogyasztók számára, még inkább kelendő szolgáltatássá alakulhat.

Véleményünk szerint igen fontosak a pénzügyeinket érintő szabályozások teljes megléte és szigorú betartatása. Így a BNPL esetében elbizonytalanító a hiányosabb szabályozás.

Kapcsolattartó szerző:
Aradszky Péter
Gál Ferenc Egyetem,
Gazdasági Kar
5600 Békéscsaba
Bajza u. 33
aradszky.peter@gfe.hu

Corresponding author:
Aradszky Péter
Faculty of Economy,
Gál Ferenc University
Bajza str. 33
5600 Békéscsaba
aradszky.peter@gfe.hu

Hivatkozás: Aradszky, P., & Kubik, A. (2022). Vásárolj most, fizess később! *Deliberationes*, 15(S1), 5-14.

IRODALOMJEGYZÉK

- Bátorfi, B. (2022, October 6). *Megkezdí magyarországi hódítását a legforróbb fintech trend.* Fintech. <https://fintech.hu/megkezdi-magyarorszag-i-hoditasat-a-legforrobb-fintech-trend/>
- Bereczki, E. (2018). *Pénzügyi szolgáltatás közvetítói alapismeretek.* MNB.
- Farkas, R. (2023). *Az IzzyPay segítségével bővíülhetnek a Shoprenter online áruházai.* DigitalHungary. <https://www.digitalhungary.hu/e-kereskedelem/Az-IzzyPay-segitsegevel-bovulhetnek-a-Shoprenter-online-aruhazai/19664/>
- Német, M. (2022, September 5). *Az Instacash segíti a hazai bankokat az azonnali digitális részletfizetés, a BNPL bevezetésében.* FinTechZone. <https://fintechzone.hu/az-instacash-segiti-a-hazai-bankokat-az-azonnali-digitalis-reszletfizetes-a-bnpl-bevezeteseben/>
- FinTechZone. (2022, September 14). *Itt az IzzyPay! Magyarország első lakossági BNPL (Vásárolj most, fizess később) szolgáltatása.* <https://fintechzone.hu/itt-az-izzipay-magyarorszag-elso-bnpl-vasarolj-most-fizess-kesobb-lakossagi-szolgaltoja/>
- Gyöngyösi, B. (2022, August 23). *Vidd az árut, fizess később: itthon is új távlatokat nyit a halasztott fizetés.* VG. <https://www.vg.hu/cegvilag/2022/08/vidd-az-arut-fizess-kesobb-itthon-is-uj-tavlatokat-nyit-a-halasztott-fizetes>
- Görög, Sz. (2021, April 3). *A Buy-Now-Pay-Later modell- I. rész: vásárolj most, fizess később.* FinTech. https://fintech.hu/a-buy-now-pay-later-modell-i-resz-vasarolj-most-fizess-kesobb/?_gl=1*1mby3r6*_ga*MTY3ODQ2Nzc3Mi4xNjc4NTQzMzQ3*_up*MQ..
- Pénzcentrum. (2023, March 24). *Súlyos tízezreket húzhatsz le a bankodról, ha így vásárolsz: legális, mégis kevesen élnek vele.* <https://www.penzcentrum.hu/hitel/20230324/sulyos-penzeket-huzhatsz-le-a-bankodrol-ha-igy-vasarolysz-dobbenet-milyen-keves-magyar-el-vele-1135365>
- InstaCash. (n.d.). *White label Buy Now Pay Later solution.* <https://instacash.co/>
- Klarna. (n.d.). *Klarna Pay Later in 4 Agreement.* https://cdn.klarna.com/1.0/shared/content/legal/terms/0/en_us/sliceitinx
- Klarna. (n.d.). *Klarna Pay Later in 30 Days Terms.* https://cdn.klarna.com/1.0/shared/content/legal/terms/0/en_us/invoice
- Klarna. (n.d.) *The Klarna Card: Pay online, offline & abroad.* <https://www.klarna.com/us/klarna-card/>
- Magyar Nemzeti Bank/MNB. (2022). *Makroprudenciális jelentés. 12. Kiemelt téma: Az online hitelezési folyamatok pénzügyi stabilitási vetületei.* MNB.

- Magyar Nemzeti Bank/MNB. (2022). *Fintech és digitalizációs jelentés. 2. keretes írás: BUY NOW, PAY LATER: a klasszikus hitelkártya, áruhitel és szabad felhasználású hiteltermékek 21. századi versenytársa*. MNB.
- Nagy, J. (2021, December 18). *Az áruhitel és a fogyasztási hitelek tudnivalói*. InstaCash. <https://instacash.hu/aruhitel/>
- Nyeső, A. (2019). Felforgató innováció a pénzügyi piacokon- a FinTech és a BigTech jelenség. *Versenytekercs*, 15(2), 14-24.
- Palkó, I. (2022, October 17). *Betört Magyarországra is a BNPL örület: három magyar cég, amely forradalmasíthatja a vásárlást*. Portfolio. <https://www.portfolio.hu/bank/20221017/betort-magyarorszagra-is-a-bnpl-orulet-harom-magyar-ceg-amely-forradalmasithatja-a-vasarlast-573313>
- Szabó, R. (2021, April 15). *A Buy- Now- Pay- Later modell - III. rész: Pszichológiai faktorok a BNPL sikeressége mögött*. Fintech. https://fintech.hu/a-buy-now-pay-later-modell-iii-resz-pszichologiai-faktorok-a-bnpl-sikeresege-mogott/?_gl=1*vql6xn*_ga*MTg2NjUyMTU0Ni4xNjc4NTQ0Mjg4*_up*MQ..

Deliberationes tudományos folyóirat

15. évfolyam Különszám 2022/1, 15–21. oldal

Kézirat beérkezése: 2022.09.15.

Kézirat befogadása: 2023.04.30.

[DOI: 10.54230/Delib.2022.K.SZ.15](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.K.SZ.15)

Deliberationes Scientific Journal

Vol.15; Spec. Ed.No. 1/2022, pages: 15-21

Paper submitted: 15th September 2022

Paper accepted: 30th April 2023

[DOI: 10.54230/Delib.2022.K.SZ.15](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.K.SZ.15)

BLOKKLÁNC TECHNOLÓGIA ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI A TURIZMUSBAN

Árpási Zoltán

Gál Ferenc Egyetem, Gazdasági Kar

Absztrakt

Az elmúlt néhány év meglehetősen gazdag volt egészségügyi és gazdasági vonatkozású fordulatokban. A kibontakozó gazdasági válság nyomán is újfértérbe kerültek a blokklánc alapon működő fizetési eszközök. A technológia azonban nem csak a fizetés lehetőségéről szól. Alkalmazására az élet legkülönbözőbb területein lehet példa. A tanulmányban a turizmus ágazat és a blokklánc esetleges kapcsolódási pontjai kerülnek bemutatásra, mivel a technológia képes formálni a turisztikai ipart azáltal, hogy hatékonyabb, biztonságosabb és átláthatóbb rendszereket hoz létre. Az pedig, hogy milyen gyors lesz a megvalósítás, már a jövő zenéje.

Kulcsszavak: blokklánc, turizmus, fizetési eszközök, kriptovaluta

THE POTENTIAL OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY IN TOURISM

Zoltán Árpási

Faculty of Economy, Gál Ferenc University

Abstract

The last few years have been quite rich in health and economic twists and turns. In the wake of the unfolding economic crisis, blockchain-based payment instruments have come to the fore once again. But technology is not just about the ability to pay. It can be used in a wide variety of areas of life. The paper will look at the potential linkages between the tourism sector and blockchain, which has the potential to shape the tourism industry by creating more efficient, secure and transparent systems. How quickly it can be implemented is the question of the future.

Keywords: blockchain, tourism, payment instruments, cryptocurrency

BEVEZETÉS

Az elmúlt bő évtized történései ismét megerősíthették bennünk, a folyamatok ciklikusságára és a fejlődés töretlenségére vonatkozó ismeretünket. A 2008-as globális válság életre hívott egy olyan technológiát, amelynek napjaink gazdasági helyzetében ismét felismerhetővé válik jelentősége. A blokklánc technológián alapuló Bitcoin éppen hasonló gazdasági események szülte. Másfelől az elmúlt években átélt pandémia arra is rávilágított, hogy mennyire sebezhető a világgazdaság egy esetleges globális leállás eredményeként. Különösen igaz ez a turizmusra, amely 2020 előtt Európa harmadik legnagyobb iparága volt, a járvány évei alatt pedig szinte lenullázódott. Jelen tanulmány arra fókuszál, hogy bemutassa azokat a lehetőségeket, amelyet a blokklánc jelenthet a turizmus számára. Mindez ugyan nem teszi „járványbiztossá” az ágazatot, de középpontba helyez egy modern technológiai szemléletet.

MI A BLOKKLÁNC TECHNOLÓGIA?

A blokklánc technológia egy decentralizált, digitális főkönyv, amely a tranzakciókat biztonságos és átlátható módon rögzíti (Swan, 2015). Ez felfogható úgy, mint egy elosztott adatbázis, amelyet egyetlen központi szerv helyett számítógépek hálózata tart fenn. A blokkláncon végrehajtott tranzakciókat a csomópontok hálózata ellenőrzi és miután azokat ellenőrizték, a tranzakciókat állandó és megváltoztathatatlan módon rögzítik a blokkláncon (Ammous, 2022).

A technológia legfontosabb jellemzői a decentralizáció, az átláthatóság és a megváltoztathatatlanág. A decentralizáció azt jelenti, hogy nincs egyetlen hibapont és a hálózatot csomópontok egy csoportja tartja fenn (Cryptofalka, 2019). Ez teszi a blokkláncot rendkívül ellenállóvá a cenzúrával, a hackerekkel és más típusú támadásokkal szemben. Az átláthatóság arra utal, hogy a blokklánc minden tranzakciója a hálózaton bárki számára látható, ami rendkívül átláthatóvá és elszámoltathatóvá teszi azt. A megváltoztathatatlanág arra a tényre utal, hogy ha egy tranzakciót egyszer rögzítenek a blokkláncon, azt nem lehet megváltoztatni vagy törölni.

BLOKKLÁNC ÉS A TURIZMUS

A technológia alkalmazási területei meglehetősen széleskörűek lehetnek ebben az ágazatban is. Az alábbiakban látható néhány konkrét példa a gyakorlatból.

1. **Intelligens szerződések:** Az intelligens szerződések olyan önvégrehajtó szerződések, amelyekben a vevő és az eladó közötti megállapodás feltételei közvetlenül kódsorokba vannak írva (Walker, 2023). Az intelligens szerződések felhasználhatók a turisztikai iparban zajló számos folyamat, például a foglalások és a fizetések feldolgozásának automatizálására és racionalizálására. Egy intelligens szerződés például arra használható, hogy automatikusan kiadja a fizetést egy szállodának vagy utazásszervezőnek, amint az utazó befejezte az utazását.

2. Decentralizált foglalási platformok: A decentralizált foglalási platformok segíthetnek csökkenteni a közvetítők, például az utazási irodák és az online utazási irodák szerepét azáltal, hogy az utazók közvetlenül a szolgáltatóknál foglalhatnak. Ezek a platformok a blokklánc-technológiát használják a szolgáltatók decentralizált hálózatának létrehozására, lehetővé téve számukra, hogy közvetlenül kapcsolatba lépjenek az ügyfelekkel. Az idegenforgalmi ágazatban működő decentralizált foglalási platformokra példa a Winding Tree és a LockTrip.
3. Hűségprogramok: A blokklánc-technológia felhasználható olyan átlátható és biztonságos hűségprogramok létrehozására is, amelyek az ügyfeleket hűségükért jutalmaznak. A blokklánc használatával az utazási vállalatok biztonságos és átlátható hűségprogramot hozhatnak létre, amely lehetővé teszi az ügyfelek számára, hogy könnyen gyűjtsenek és beváltsanak pontokat. Ez nagyobb ügyfélhűséget, nagyobb ügyfélelégedettséget és zökkenőmentesebb utazási élményt eredményezhet az utazók számára.
4. Ellátási lánc menedzsment: A blokklánc-technológia felhasználható a turisztikai ellátási lánc átláthatóságának és nyomon követhetőségének javítására. A blokklánc-technológia használatával az utazási vállalkozások nyomon követhetik az áruk és szolgáltatások eredetét és mozgását, csökkentve ezzel a csalás és a hamisított termékek kockázatát. Ez hozzájárulhat a turisztikai termékek és szolgáltatások biztonságának és minőségének javításához. (Cryptofalka, 2019)
5. Identitáskezelés: A blokklánc-technológia felhasználható egy biztonságos és decentralizált személyazonosság-kezelő rendszer létrehozására, amely lehetővé teszi az utazók számára személyes adataik biztonságos tárolását és megosztását. Ez segíthet csökkenteni a személyazonosság-lopás és a csalás kockázatát, javítva ezzel a turisztikai ágazat általános biztonságát.

A technológia képes megoldani a turisztikai ágazat előtt álló néhány jelenlegi kihívást, beleértve az adatvédelmet és adatbiztonságot, a fizetési folyamatokat és a különböző érdekelt felek közötti bizalmat.

A BLOKKLÁNC HASZNÁLATÁNAK ELŐNYEI A TURIZMUSBAN

A blokklánc technológia turisztikai ágazatban való alkalmazásának potenciális előnyei jelentősek és sokrétűek. A technológia egyik legfontosabb előnye a turisztikai ágazatban a költségek csökkentésének lehetősége. A blokklánc-technológia használatával a különböző folyamatok racionalizálása és automatizálása révén az utazási vállalatok csökkenthetik bizonyos munkafolyamatokban a kézi munka szükségességét, ami jelentős költségmegtakarítást eredményezhet. Emellett a blokklánc-alapú fizetési rendszerek használatával az utazási vállalatok csökkenthetik a határokon átnyúló fizetések és a devizatranzakciók költségeit és bonyolultságát (Móray, 2020)

A technológia másik előnye az idegenforgalmi ágazatban a hatékonyság növelése. Az említett automatizálási folyamatok segítségével ugyanis az ágazat képviselői csökkenthetik az egyes feladatok elvégzéséhez szükséges időt és erőfeszítést. A blokklánc-alapú foglalási rendszerek például kiküszöbölhetik a foglalások és a fizetések kézi feldolgozását, így az utazási vállalkozások gyorsabban és hatékonyabban tudják feldolgozni a foglalásokat.

A blokklánc technológia az átláthatóságot is javíthatja az idegenforgalmi ágazatban. A tranzakciók nyomon követésére és ellenőrzésére szolgáló blokklánc-alapú rendszerek használatával az utazási vállalkozások nagyobb átláthatóságot biztosíthatnak az ügyfelek és az érdekelt felek számára. Ez segíthet az iparágba vetett bizalom kiépítésében, mivel az ügyfelek biztosak lehetnek abban, hogy tranzakcióik biztonságosak és átláthatóak.

Végezetül a blokklánc technológia javíthatja az ügyfélélményt a turisztikai ágazatban. A blokklánc-alapú rendszerek használatával, amelyek személyre szabottabb és relevánsabb utazási ajánlásokat és élményeket nyújtanak az ügyfeleknek, az utazási vállalkozások növelhetik az ügyfelek elégedettségét és hűségét

Számos vállalat és szervezet sikeresen alkalmazza a blokklánc-technológiát a turisztikai tevékenységében. A TravaLa online utasfoglalási rendszer például blokklánc-alapú fizetési rendszert fejlesztett ki, amely lehetővé teszi az ügyfelek számára, hogy kriptovalutával fizessenek az utazási szolgáltatásokért. Ez a rendszer gyorsabb, biztonságosabb és hatékonyabb módot biztosít az ügyfelek számára az utazási szolgáltatásokért való fizetésre, miközben csökkenti a határokon átnyúló fizetések költségeit és bonyolultságát.

Egy másik példa a Marriott szállodalánc, amely blokklánc-technológiát használ az ellátási lánc fenntarthatóságának nyomon követésére. Azáltal, hogy a blokklánc-technológia segítségével nyomon követi és ellenőrzi beszállítói folyamatokat, a Marriott nagyobb átláthatóságot és elszámoltathatóságot tud biztosítani az ügyfelek és az érintett szereplők részére. Emellett a blokklánc-alapú hűségprogramok alkalmazásával a Marriott rugalmasabb és értékesebb jutalmakat biztosíthat ügyfeleinek (Dragonchain, 2020).

KIHÍVÁSOK ÉS KORLÁTOZÁSOK

A blokklánc technológia képes forradalmasítani a turisztikai ágazatot azáltal, hogy biztonságos, átlátható és hatékony platformot biztosít a különböző érdekelt felek számára az interakciók és tranzakciók lebonyolításához. Vannak azonban jelentős kihívások és korlátok is, amelyekkel foglalkozni kell ahhoz, hogy a blokklánc technológia széles körben elterjedjen és integrálódjon a turisztikai ágazatban.

A turisztikai ágazatban való alkalmazásának egyik fő kihívása a szabványosítás és az interoperabilitás hiánya. A különböző blokklánc platformok és protokollok eltérő konszenzusmechanizmusokat, adatstruktúrákat és okos szerződés nyelveket használ-

hatnak, ami megnehezítheti a különböző rendszerek kommunikációját egymással. Az interoperabilitás hiánya széttöredezettséget hozhat létre, ami korlátozza a blokklánc-technológia potenciális előnyeit a turisztikai ipar számára.

E kihívás leküzdése érdekében iparági szintű erőfeszítésekre van szükség a turisztikai ágazat blokklánc-alapú rendszereihez szükséges közös szabványok és protokollok kidolgozásához. Ez a különböző érdekelt felek - köztük a turisztikai vállalatok, a technológiai szolgáltatók és a szabályozó szervek - közötti együttműködéssel érhető el. A Turisztikai Világszervezet például elindított egy projektet a blokklánc-alapú turisztikai szolgáltatások globális keretrendszerének kidolgozására, amelynek célja, hogy közös szabványokat és iránymutatásokat dolgozzon ki a technológia turisztikai ágazatban történő fejlesztésére és alkalmazására.

A blokklánc-technológia turisztikai ágazatban való alkalmazásának másik kihívása az elfogadás és az integráció nehézsége. Az ágazat összetett és sokrétű, több érdekelt fél bevonásával, eltérő igényekkel és követelményekkel. A blokklánc-technológia elfogadása és integrálása a meglévő turisztikai rendszerekbe és folyamatokba összetett és időigényes lehet, amely jelentős beruházásokat igényel a technológiai infrastruktúrába, a képzésbe és a változásmenedzsmentbe.

E kihívás leküzdése érdekében a turisztikai vállalatoknak gondosan értékelniük kell meglévő rendszereiket és folyamataikat, és azonosítaniuk kell azokat a területeket, ahol a blokklánc technológia a legjelentősebb előnyökkel járhat. Emellett szorosan együtt kell működniük a technológiai szolgáltatókkal és a blokklánc-szakértőkkel annak biztosítása érdekében, hogy a blokklánc-technológia integrálása és bevezetése stratégiai és szisztematikus módon történjen. A kísérleti projektek kidolgozása és a megvalósíthatósági tanulmányok elvégzése szintén segíthet a turisztikai vállalatoknak abban, hogy felmérjék a blokklánc-technológia potenciális előnyeit és kihívásait, mielőtt jelentős beruházásokat hajtanának végre.

A szabályozási kérdések is jelentős kihívásokat jelentenek a technológia széles körű elfogadása és integrálása szempontjából a turisztikai ágazatban. Mivel a blokklánc technológia még mindig viszonylag új és feltörekvő technológia és a szabályozási keretek és politikák nem feltétlenül jól definiáltak vagy nem alkalmazkodtak a blokklánc-alapú rendszerekhez. Ez jogi és szabályozási bizonytalanságokat okozhat, ami akadályozhatja a blokklánc-alapú szolgáltatások elfogadását és fejlesztését a turisztikai ágazatban.

E kihívás leküzdése érdekében a szabályozó testületeknek és a politikai döntéshozóknak szorosan együtt kell működniük a turisztikai ágazattal, hogy világos és következetes szabályozási kereteket és politikákat dolgozzanak ki a blokklánc-alapú rendszerekre. Ez magában foglalhatja a meglévő szabályozások és jogszabályok aktualizálását, hogy azok tükrözzék a technológia egyedi jellemzőit és kihívásait, valamint olyan új szabályozások és politikák kidolgozását, amelyek elősegítik az innovációt, a versenyt és a fogyasztóvédelmet.

ÖSSZEGRÉS

A blokklánc-technológia jövőbeli kilátásai a turisztikai ágazatban ígéretesek, hiszen olyan új alkalmazások és fejlesztések lehetségesek, amelyek jelentősen átalakíthatják az ágazat működését. Ahogy a blokklánc technológia tovább fejlődik és érik, számos módon alakíthatja a turisztikai ágazat jövőjét.

A blokklánc-technológia egyik lehetséges alkalmazása a turisztikai ágazatban az utazási szolgáltatások decentralizált piactereinek fejlesztése. Ezek a piacterek lehetővé tennék az utazók számára, hogy közvetlenül a szolgáltatóktól foglaljanak repülőjegyet, szállást és egyéb utazási szolgáltatásokat, anélkül, hogy közvetítőkre, például online utazási irodákra lenne szükségük. A közvetítők kizárásával a decentralizált piacterek nagyobb választékot, jobb árakat, valamint átláthatóbb és hatékonyabb foglalási folyamatot biztosíthatnak az utazók számára.

A blokklánc-technológia másik lehetséges alkalmazása a turisztikai ágazatban a hűség- és jutalmazási programok fejlesztése.

A blokklánc-technológia az utazók adatainak biztonságát és védelmét is javíthatja. A blokklánc-technológia használatával az utazók adatait biztonságosan és átláthatóan lehetne tárolni, csökkentve ezzel az adatszegések és kibertámadások kockázatát. Emellett a blokklánc-alapú azonosítási rendszerek nagyobb ellenőrzést biztosíthatnának az utazóknak személyes adataik felett, lehetővé téve számukra, hogy csak a kívánt információkat osszák meg a különböző utazási szolgáltatókkal és platformokkal.

Végül a blokklánc technológia lehetővé teheti a fenntarthatóbb és felelősségteljesebb turisztikai gyakorlatok kialakítását is. A blokklánc használatával a turisztikai tevékenységek és úti célok fenntarthatóságának nyomon követése és ellenőrzése révén az utazók tájékozottabb és felelősségteljesebb döntéseket hozhatnak arról, hogy hová utaznak, és hogyan viselkedjenek a nyaralás alatt. Ez egy fenntarthatóbb turisztikai iparághoz vezethet, amely mind az utazók, mind a helyi közösségek számára előnyös.

A blokklánc technológia széles körű elterjedésére és bevezetésére azonban még minden bizonnyal várni kell, ugyanis az előnyök mellett megoldandó feladatok és kockázatok is rejlenek. A szabályozottság hiánya az egész technológiát illetően érvényes. Más területen is növekszik az igény az átlátható és tiszta jogi háttért megteremtésére. Amint ez rendeződik, akkor láthatunk majd élénkebb nyitást a technológia alkalmazása felé. Ez a gazdasági más ágazataira is igaz, hozzáteve, hogy már ma is sok gyakorlati tapasztalat van rá. Bár ezek az átlag fogyasztók számára vélhetően a felszín alatt zajló folyamatok és sok esetben az említett szolgáltatások esetén is az ügyfél vagy vendég számára nem érzékelhetőek.

Kapcsolattartó szerző:
 Árpási Zoltán
 Gál Ferenc Egyetem
 Gazdasági Kar
 5600 Békéscsaba
 Bajza u. 33.
 arpasi.zoltan@gfe.hu

Corresponding author:
 Zoltán Árpási
 Faculty of Economy
 Gál Ferenc University
 Bajza str. 33
 5600 Békéscsaba, Hungary
 arpasi.zoltan@gfe.hu

Hivatkozás: Árpási, Z. (2022). Blokklánc technológia alkalmazásának lehetőségei a turizmusban. *Deliberationes*, 15(S1), 15-21.

IRODALOMJEGYZÉK

- Ammous, S. (2022). *Bitcoin Standard*. Sclar Kiadó.
- CryptoFalka. (2019). *Mire is jó a blokklánc? – alkalmazási megoldások a gyakorlatban!* <https://cryptofalka.hu/blokklanc-alkalmazas-gyakorlatban/> (Letöltés: 2022.12.07.)
- DragonChain. (2020). *Hotel Loyalty and Rewards Programs in 2020 and beyond with blockchain.* <https://dragonchain.com/blog/hotels-loyalty-rewards/> (Letöltés:2022.11.04.)
- Móray, G. (2020). *Mi az a blokklánc technológia és milyen lehetőségeket kínál?* <https://computerworld.hu/tech/mi-az-a-blokklanc-technologia-es-milyen-lehetosegeket-kinal-285890.html> (Letöltés: 2022.12.10.)
- Swan, M. (2015). *Blockchain: Blueprint for a New Economy*. O'Reilly Media.
- Walker W. (2023). *Blokklánc: Valós alkalmazások és működésük*. PublishDrive.

Deliberationes tudományos folyóirat

15. évfolyam Különszám 2022/1, 22–33. oldal

Kézirat beérkezése: 2022.09.15.

Kézirat befogadása: 2023.04.30.

[DOI: 10.54230/Delib.2022.K.SZ.22](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.K.SZ.22)

Deliberationes Scientific Journal

Vol.15; Spec. Ed.No. 1/2022, pages: 22-33

Paper submitted: 15th September 2022

Paper accepted: 30th April 2023

[DOI: 10.54230/Delib.2022.K.SZ.22](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.K.SZ.22)

A PADLET INTERAKTÍV PLATFORM ÉS ALKALMAZÁS BEMUTATÁSA ÉS ALKALMAZÁSA A NYELVOKTATÁSBAN

Csefkó Monika

Gál Ferenc Egyetem, Gazdasági Kar

Absztrakt

Jelen cikknek nem célja tudományos kutatásokkal alátámasztott érvek és ellenérvek felsorakoztatása az oktatásban többé vagy kevésbé jól használható online platformok mellett vagy éppen ellen. A cél egy olyan felület főbb funkcióinak és alkalmazási területeinek bemutatása gyakorló oktatók, pedagógusok számára, amelyet érdemes megismerni annak ellenére, hogy a befektetett idő tekintetében komoly kihívást jelent. A padlet.com nem csak a nyelvoktatás, hanem bármely tantárgy színesítésre és az órák interaktívvá tételére is használható.

Kulcsszavak: online platform, digitális, alkalmazás, interaktív, kollaboráció, nyelvoktatás

INTRODUCING PADLET, AN INTERACTIVE PLATFORM AND APP AND HOW TO USE IT IN LANGUAGE TEACHING

Monika Csefkó

Faculty of Economy, Gál Ferenc University

Abstract

This article does not aim to present research based arguments for or against online platforms that are more or less useful in education. My aim is to present the main features and functions of a platform to practicing teachers and educators that is worth exploring, despite the challenging time investment it requires. Padlet.com can be used not only in language teaching, but also in classes or courses in any other subject, to enrich and make lessons interactive.

Keywords: online platform, digital, app, interactive, collaboration, language teaching

A nyelvoktatás módszertana jelentős változásokon ment és megy végbe az online platformok és alkalmazások integrálásával, lehetővé téve a pedagógusok számára, hogy az oktatás folyamatosan változó színterén a nyelvtanárok innovatív módszerekkel minél inkább bevonják diákjaikat az órai munkába és a tanulási folyamatba, és aktívabb részvételre ösztönözzék őket. Olyan interaktív tartalmak létrehozására nyílik ily módon lehetőség, amelyek a készségek fejlesztésén túl színesek, érdekesek, újszerűségükkel sokkal jobban lekötik a nyelvtanulók figyelmét, mint a korábban használt handout-ok.

Ebben a cikkben egy olyan eszközt, platformot, applikációt mutatok be, amely a nyelvoktatáson túl gyakorlatilag bármely tantárgy oktatása során sokrétűen és kreatívan használható. A kínálat meglehetősen bőséges az online felületek terén, ebben a cikkben csak arra az egyre szorítkozom, amelyet napi szinten használok a munkám során. A Padlet, megismerésével és funkcióinak minél teljesebb kihasználásával tapasztalataim szerint a nyelvórák dinamikusabbá, élményszerűbbé és interaktívabbá váltak.

A Padlet már jó ideje elérhető, korábban *Wall Wisher* néven ismerhettük.

1. Ábra

Wall Wisher, a Padlet elődje

Forrás: www.padlet.com

Az évek során a Padlet további funkciókkal, a felhasználói felület frissítésével, valamint az adatvédelmi és megosztási lehetőségek folyamatos fejlesztésével vált egyre népszerűbbé.

A Padlet egy sokoldalú digitális platform, amely virtuális falíújsággént, üzenőfalaként, táblaként működik, kreatív módon lehetővé téve és megkönnyítve az együttműködést, a közös munkát. Ezzel a szabadon szerkeszthető online falíújsággal a diákok hamar megbarátkoznak, hiszen kitéhetnek rá különböző képeket, szövegeket, videókat, zenéket, hanganyagokat, weboldalak linkjeit.

Egy olyan digitális eszköz ez tehát, amely lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy olyan online hirdetőtáblákat vagy falakat, táblákat hozzanak létre, ahol különböző típusú tartalmakat és linkeket oszthatnak meg. Sokoldalú eszköz, amely számos célra használható, többek között ötletbörzére, együttműködésre, reflexióra, értékelésre, vagy prezentációra. Alkalmas többek között multimédiás gondolatterképek, idővonalak, térképek, folyamatábrák létrehozására és közös szerkesztésére, online ötletelésre (brainstorming). A Padletet a diákok és az oktatók közösen használhatják. Ez úgy valósulhat meg, hogy a létrehozott felület kap egy egyedi linket, és azt osztjuk meg a többi felhasználóval. Ez így egyszerű és praktikus. Ha akarjuk, anonimitást is biztosíthatunk, de névvel is kérhetjük a hozzászólásokat. Akinél meg van nyitva a link a mobil eszközén vagy a számítógépén, láthatja, mi van a felületen és mit tesz hozzá a többi felhasználó. A szövegek, képek, linkek, filmek stb. többféle módon kerülhetnek fel a Padletünkre:

- vágólapról történő beillesztés
- dupla kattintás a falon bárhová
- fájlok behúzása,
- a jobb alsó sarokban található “+” gombra kattintással.

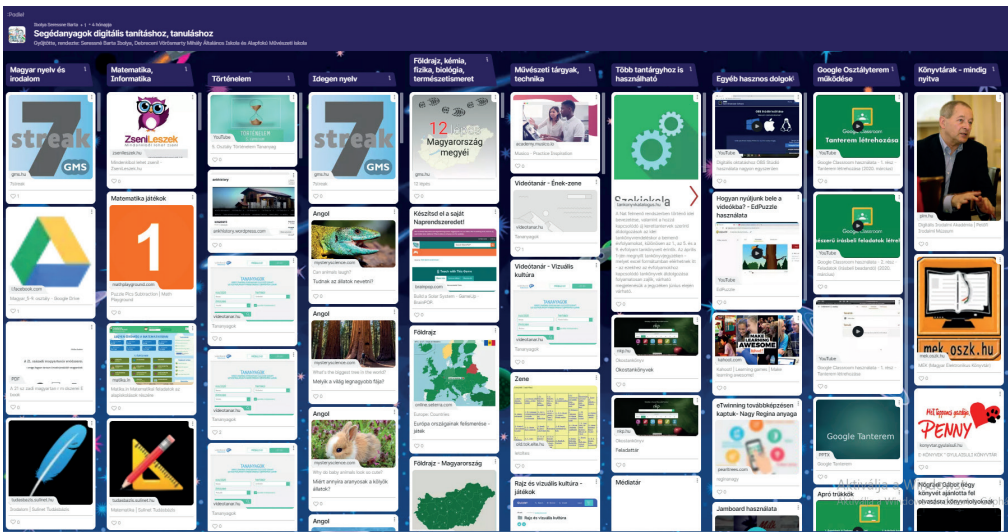
A Padlet előnyei:

- Dinamikus platformot biztosít az oktatók számára ahhoz, hogy a diákok tanulási folyamatba való bevonását megkönnyítse, elősegítse.
- Interaktív és kollaboratív funkcióival lehetővé teszi a diákok számára, hogy aktívan részt vegyenek a vitákban, ötletekkel járuljanak hozzá egy-egy témához vagy probléma megoldásához, és megosszák a felhasznált forrásokat.
- Vizuálisan vonzó és felhasználóbarát felülete megragadja a diákok figyelmét, és aktív részvételre ösztönzi őket, így biztosítva, hogy aktívabban vegyenek részt a közös tanulásban.
- Azért is nagyon hasznos, mert
- Észrevehető mértékben fokozza a diákok aktív részvételét interaktív és kollaboratív funkciói révén.
- Elősegíti a kollaboratív tanulást és a társak közötti interakciót.
- Autentikus nyelvi anyagok gyors, egyszerű, jogtisztá megosztását teszi lehetővé a valós nyelvhasználat elősegítése érdekében.
- Támogatja a differenciált oktatást a különböző tanulási igények kielégítése érdekében.

- Multimédiás tanulási tapasztalatokat tesz lehetővé a különböző elemek integrálásával.
- Elősegíti a reflexiót és fejleszti a tanulók digitális írástudását.

Az 1. ábrán Seresné Barta Ibolya (Seresné Barta 2023) gyűjteményének részlete látható. Jól kivehető, hogy a nyelvoktatáson túl gyakorlatilag minden tantárgy képviselteti magát, ezzel is igazolva a Padlet hihetetlen sokoldalúságát. A mindenki számára hozzáférhető anyagok tárháza pedig végelelathatatlan. Az ábrán látható oszlopok mindegyike tovább görgethető, egy ilyen gyűjtemény több száz Padletet tartalmaz.

2. Ábra
Seresné Barta Ibolya gyűjteményének részlete

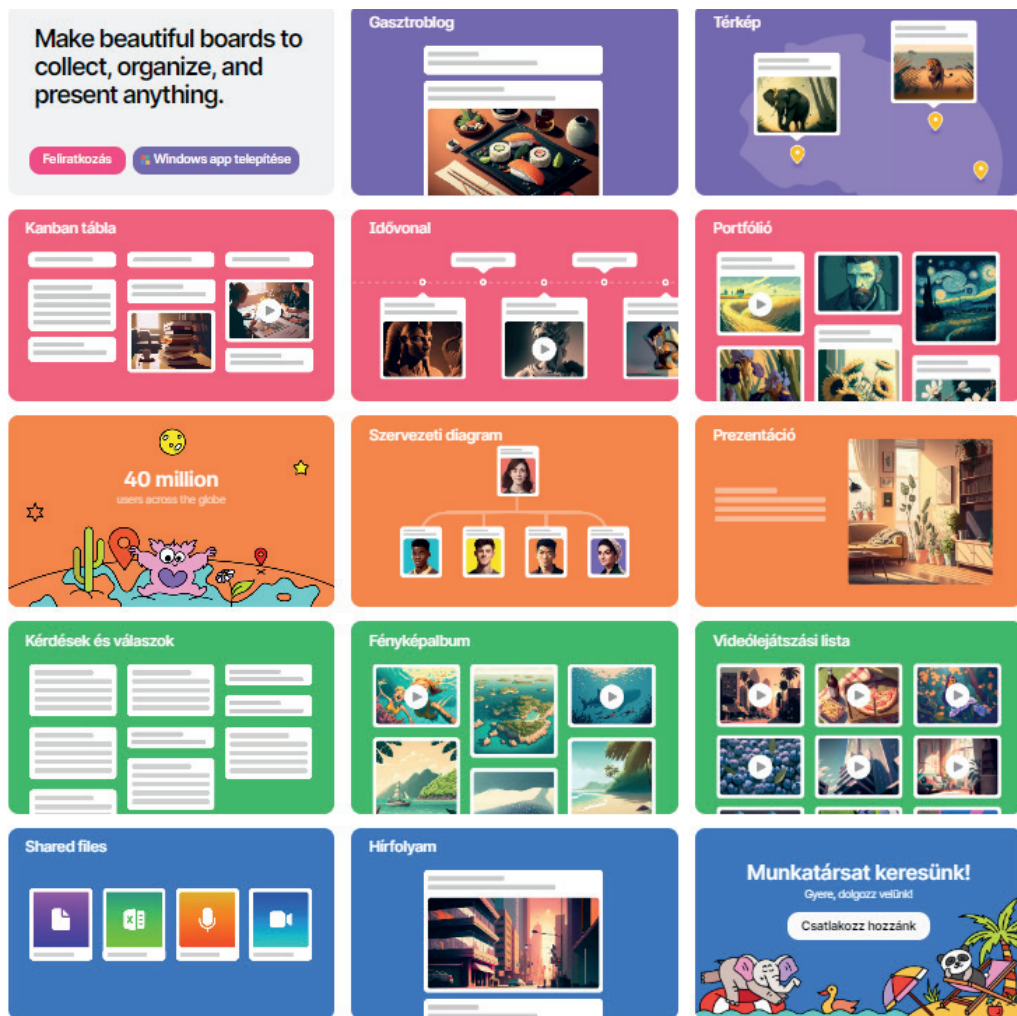
Forrás: www.padlet.com

A Padlet folyamatosan fejlődik és újabbnál újabb funkciók válnak elérhetővé, mint például a videó lejátszási lista, online galéria létrehozása, vagy az elkészült Padlet falak slideshow-vá alakítása.

Hogyan kezdjük hozzá a felület használatához?

Elsőként – mint ahogy más felületek használatakor ezt már megszokhattuk, létre kell hoznunk a felhasználói fiókunkat a padlet.com oldalon. Webes felületen és mobil eszközökön egyaránt működik.

3. Ábra
padlet.com Kezdőlap

Forrás: www.padlet.com

Bejelentkezést követően az Irányítópulton láthatjuk a korábban készített Padleteinket. Fontos tudni, hogy ingyenes fiókkal 3 Padlet készíthető. Azonban ezek letölthetők (pl. pdf), nyomtathatók, majd teljes mértékben átalakíthatók.

4. Ábra

padlet.com Saját fiók kezdőlapja

Forrás: www.padlet.com

Új Padlet készítésekor különféle sablonok közül választhatunk: vászon, idővonal, rács, lista, fal, térkép, illetve ezek „haladóbb, szakaszolt változatai. A sablonok tulajdonképpen a képernyőn történő különféle elrendezési módokat takarják. Ha később meggondoljuk magunkat, és menet közben kiderül, hogy a felhasználási célnak egy másik elrendezés jobban megfelelne, van lehetőség utólag módosítani a sablont.

5. Ábra

Padlet beállítási lehetőségek

Forrás: www.padlet.com

A falunkat esztétikailag is testre szabhatjuk háttérképekkel, színek, betűtípusok kiválasztásával. Lehetőség van saját képek, videók, és más fájl típusok hozzáadására is.

Érdeemes alaposan áttanulmányozni a beállítási lehetőségeket, és a célcsoporttól függően beállítani pl. az új bejegyzések vagy reakciók jóváhagyását, kéretlen szavak falon való megjelenését, vagy a teljes Padlet hozzáférésehez való korlátozásokat.

A Padlet legfőbb beállítási lehetőségei:

- Testre szabás: A Padlet számos testre szabási lehetőséget kínál, például háttérképet, betűtípusokat, színeket, és elrendezéseket, lehetővé téve a felhasználók számára, hogy tábláikat saját igényeiknek és a felhasználás céljának megfelelően személyre szabják.
- Együttműködés: A Padlet lehetővé teszi, hogy több felhasználó is dolgozzon egyetlen táblán, így a Padlet kiválóan alkalmas eszközzé a páros vagy csoportos munkára.
- Hozzáférhetőség: A Padlet bármilyen internetkapcsolattal rendelkező eszközről elérhető, így a felhasználók bárhol és bármikor hozzáférnek a tábláikhoz. A használatához a felhasználó diákoknak nem szükséges regisztrálniuk, és azok számára is könnyen kezelhető, akik idegenkednek a modern technikától. Aki a faliújság létrehozójától megkapja a faliújság linkjét, egy dupla kattintással kitehet bármit a falra, anélkül, hogy az oldal bármilyen adatot kérne tőle. Beállítástól függően ez változhat, az oktató dönthet úgy, hogy megjelenés előtt moderálja a posztokat.
- Adatvédelem: A Padlet lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy a tábláikat privát vagy nyilvános állapotba állítsák be, így ők irányíthatják, hogy ki láthatja szerkeszthetik a táblákat. Lehetőség van megosztási link vagy QR kód lekérése, beágyazási kód generálására, de akár jelszavas védelem vagy teljes hozzáférés is beállítható.
- Integráció: A Padlet integrálható más digitális eszközökkel, például a Google Drive, a OneDrive és a Dropbox, megkönnyítve ezzel a különböző típusú tartalmak megosztását és az együttműködést.

A kezdő lépések megtételéhez jó szívvel ajánlom Bekéné Kovács Erzsébet segédletét: A Padlet használata (segédlet tanároknak)

https://nat2012.nkp.hu/tankonyv/jo_gyakorlatok/idoutazas_segedanyag_padlet

A Padlet használata a nyelvoktatásban, a teljesség igénye nélkül

A mai digitális korban – részben a pandémia kapcsán kialakult helyzet kényszerítő ereje folytán - a pedagógusok különböző online platformokat használnak a tanórák színesebbé, interaktívabbá tétele érdekében. A Padlet, ez a sokoldalú digitális eszköz, számos lehetőséget kínál a nyelvtanárok számára is, hogy interaktív és kollaboratív tanulási élményeket vigyenek be az osztálytermekbe. Az alábbiakban bemutatom, hogyan lehet a Padletet hatékonyan felhasználni a nyelvórákon.

1. Interaktív szókincsbővítés: A Padlet interaktív szókincsbővítő eszközként szolgálhat a nyelvórákon. Ehhez létre kell hoznunk egy tematikus Padlet-táblát. Ahelyett, hogy azt kérnénk a diákoktól, hogy tegyék el a telefonjukat az órán, éppen ellenkezőleg, azt kérjük, hogy vegyék elő és használják! Változatos feladatokon keresztül, a diákok aktív közreműködésével hozhatunk létre például egy adott fejezethez, cikkhez, stb. tartozó szöveget vagy példamondat bankot. Ez a kollaboratív megközelítés aktív részvételre ösztönöz, elősegíti a társaktól való tanulást, és bővíti a tanulók szókincs-repertoárját.

2. Virtuális kulturális/szakmai információ csere: A Padlet használható a diákok közötti virtuális kulturális vagy szakmai információ csere elősegítésére. Egy előre létrehozott Padlet-táblán strukturálhatjuk az érintendő témaköröket, ahol a különböző nyelvi/kulturális/szakmai háttérrel rendelkező diákok megoszthatják és megvitatathatják pl. kultúrájuk vagy tanulmányaik egyes aspektusait. Ez ösztönzi a kommunikációt, elősegíti az empátiát, és lehetőséget biztosít a diákoknak arra, hogy jobban megismerjék egymás hátterét. Ez a megközelítés kiválóan alkalmas pl. az Erasmus+ program új elemében, a Blended Intensive Programme virtuális szakaszában a nemzetközi csoportok egymásra hangolódásának elősegítésére.

3. Közös írás feladat: A Padlet kollaboratív platformot kínál a nyelvtanulók számára a közös írási tevékenységekhez is. Egy előre megszerkesztett Padlet-táblán egy adott témában a diákok sorban beírhatják saját gondolataikat. Ezek lehetnek bekezdések, mondatok vagy akár multimédiás tartalmak hozzáadásával is hozzájárulhatnak egy-egy téma feldolgozásához. Ez a kollaboratív írásmód fejleszti az olyan nyelvi készségeket, mint az írás folyékonyága, koherenciája és kreativitása, miközben ösztönzi a társak visszajelzését, vitakészséget, az érvelést, ötletelést.

4. Vizuális történetmesélés: A Padlet multimédiás képességei miatt kiváló háttérrel nyújt a vizuális történetmesélési tevékenységekhez a nyelvórákon. A diákok vizuális történeteket készíthetnek oly módon, hogy például képeket, videókat és szövegeket adnak hozzá a Padlet táblához, majd ezeket különféle módon elmesélik, eljátsszák, feldolgozzák. Ez a tevékenység javítja a tanulók beszéd- és íráskészségét, mivel az általuk kiválasztott vizuális tartalom alapján írhatják le vagy mondhatják el a történeteket. Az általuk választott, vagy menet közben hozzáadott vizuális tartalom mankóként szolgál esetleges elakadás esetén, vagy váratlan irányba terelheti a történetet.

5. Autentikus anyagok gyűjtése: A Padlet használható autentikus nyelvi anyagok digitális tárházaként. Létrehozhatunk Padlet táblákat, ahol a tanulók autentikus szövegeket, videókat, podcastokat vagy célnyelvi cikkeket oszthatnak meg az éppen feldolgozandó témához kapcsolódóan. Ez lehetővé teszi számukra, hogy valós nyelvhasználatot halljanak, változatos nyelvi kontextusoknak teszi ki őket, és elősegíti az önálló tanulást. Akár egy teljes osztály vagy csoport portfólió is kialakítható ily módon, ahol az adott félév minden témája, feldolgozott anyaga, feladata összegyűjthető és könnyen utólag is kikereshető.

6. Brainstorming: elég csak egy szándékosan provokatív állítás, és a diákok máris beírhatják a gondolataikat egyénileg, párban vagy akár csoportmunkában.

7. Kérdésbank: ennek több formáját is elképzelhetjük. Nyelvórákon például adott témához tartozó kérdéseket gyűjthetünk csokorba. Sokkal hasznosabb, mint a klaszikus „kidolgozott témakör”, amit memoriterként megtanulni nem igazán kommunikatív megoldás, mégis még mindig gyakran találkozhatunk ilyennel nyelvvizsgákon. Viszont ha az összegyűjtött kérdésekre válaszolunk, máris életszerűbb a kommunikáció.

A kérdésbank más tantárgyaknál akkor használható kicsit más céllal, ha például valaki nem ért valamit az adott anyagrészből, vagy esetleg nem mer az órán élőben kérdezni, a Padletbe beírhatja a kérdéseit. Be lehet vezetni, hogy minden óra elején vagy a végén megnézzük, vannak-e kérdések az adott anyag részhez, és ezekre pár percet minden órán rászánhatunk.

8. Házi feladat: bármilyen feladatlap linkjét megoszthatjuk a diákokkal, de a Padlet felhasználási módjainak e téren is csak a képzelet szab határt: „Meghatározott témában idegen nyelven rövid vicces sztorikat írtam le a diákokkal, és kivettem velük a faliújságra. Kértem, hogy ne írják a nevüket a sztorijukhoz, így a következő órát azzal kezdtük, hogy (miután otthon előre elolvasták-megnézték mindet) meg kellett tippelniük, melyik kié, majd egy mini szövegértés tesztet is írtunk belőle. Volt olyan is, hogy „titokzatos esetek” témában videókat, cikkeket, fotókat kellett keresniük, és ezeket kitenniük. Sokkal motiváltabbak voltak, hogy az egymás által gyűjtött anyagokat olvassák (volt, aki naponta nézte, tettek-e már ki valami újat a csoporttársai), mint a tankönyvi szövegeket. Így a kevésbé érdeklődők is észrevétlenül rászoknak az autentikus célnyelvi anyagok keresgélésére és olvasására/hallgatására.” (Tamus 2016)

9. Reflexió: fontos a visszacsatolás. Megkérhetjük diákjainkat, hogy óra végén írják le, mi az, amire az adott órával kapcsolatban emlékeznek, mit tanultak aznap, mi volt a legérdekesebb vagy a legnehezebb, van-e olyan rész, amire szeretnék, ha visszatérnénk, stb.

A felsoroltakon túl remekül használható a Padlet például „jégtörő”, ráhangoló feladatokra, az intézmény által szervezett események, programok bemutatására, hirdetésére, kapcsolattartásra (például HÖK és hallgatók), hírlevelek közzétételére, könyvtári új beszerzések, programok népszerűsítésére, gyakorlatilag bármilyen intézményi kommunikációra.

A fenti felhasználási módokat nagy mértékben segíti a Padlet egyik legújabb funkciója, amely képes az elkészített feladat slideshow-vá alakítani. Az egyetlen kattintással létrehozott slideshow-hoz saját link kérhető. Ennek ott lehet jelentősége, hogy a linket megosztva olyan személyekhez is eljuttathatjuk az anyagunkat, akik nem rendelkeznek a Padletünkhöz hozzáféréssel. A link segítségével a Padlet felületre való belépés nélkül is megtekinthető az anyagunk.

A Padlet sokoldalú és dinamikus platformot kínál a nyelvtanároknak a diákok bevonására, az együttműködés, közös feladatvégzés elősegítésére és a nyelvtanulás újszerű, interaktív támogatására. A Padlet interaktív funkcióit kihasználva a tanárok gazdag, innovatív és magával ragadó nyelvtanulási környezetet hozhatnak létre, amely aktív részvételre, kritikus gondolkodásra és nagyfokú kommunikációra ösztönöz. A Padlet falak létrehozása és beépítése a nyelvórákba fejleszti a diákok nyelvi készségeit, kulturális kompetenciáját és növeli általános részvételüket, ami végső soron hatékonyabb és élvezetesebb nyelvtanulási élményt eredményez. A vizuális és auditív jelzések tovább erősítik a nyelvi készségeket. Módszertani szempontból az alábbi előnyöket érdemes kiemelni:

A kollaboratív tanulás elősegítése:

Az együttműködés a nyelvtanulás kulcsfontosságú eleme, és a Padlet megkönnyíti a diákok közötti együttműködést a nyelvórákon. A létrehozott Padlet táblákon a diákok közös projekteken vehetnek részt, megoszthatják ötleteiket és visszajelzést adhatnak. A Padleten való közös munka révén a diákok fejlesztik kommunikációs készségeiket, tanulnak egymástól, a közös élményeken keresztül mélyebb a megértés és tartósabb a hatás.

A hiteles nyelvhasználat ösztönzése:

A Padlet platformot biztosít a nyelvtanárok számára, hogy rendkívül egyszerű és gyors módon autentikus nyelvi anyagokat építsenek be a tanításukba. A tanárok eredeti, célnyelvi szövegeket, videókat, hangfelvételeket és képeket állíthatnak össze és oszthatnak meg a Padlet táblákon, így a tanulók valós nyelvhasználattal találkozhatnak. A Padlet felületen minden hozzáadott anyag azonnal elérhető, nincs szükség tárhelyekre, megosztásokra.

A differenciált oktatás elősegítése:

A Padlet rugalmassága lehetővé teszi a nyelvtanárok számára, hogy a különböző tanulási igényekhez igazodjanak. A tanárok személyre szabott Padlet táblákat hozhatnak létre az egyes diákokra vagy csoportokra szabott tevékenységekkel. Ez a differenciálás lehetővé teszi a tanárok számára, hogy célzott támogatást nyújtsanak, a tanulók tudásszintjéhez igazítsák a tartalmat, így biztosítva, hogy minden tanuló megfelelő kihívást és támogatást kapjon.

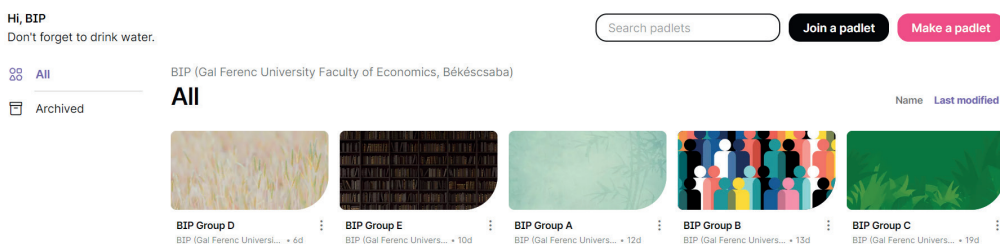
Amint a fentiekben láthattuk, a Padlet sokoldalú és hatékony platformot kínál az oktatók számára a diákok aktív részvételének fokozására, az együttműködés elősegítésére és a nyelvtanulás támogatására. A Padlet beépítésével a nyelvtanárok olyan interaktív és együttműködő tanulási környezeteket hozhatnak létre, amelyek megfelelnek a különböző tanulási igényeknek, elősegítik a hiteles nyelvhasználatot és támogatják a diákok önállóságát. A Padlet egyes funkciói, mint a kollaboratív táblák, a

multimédiás tanulási tapasztalatok nélkülözhetetlen eszközzé teszik a Padletet azon nyelvtanárok számára, akik dinamikus és magával ragadó nyelv tanulási élményeket szeretnének biztosítani diákjaik számára.

A Padlet – mint már említettem - nem csak a nyelv tanári munkát könnyíti meg, bármely más tantárgy oktatása során, sőt a tanórákon túl is kreatívan felhasználható.

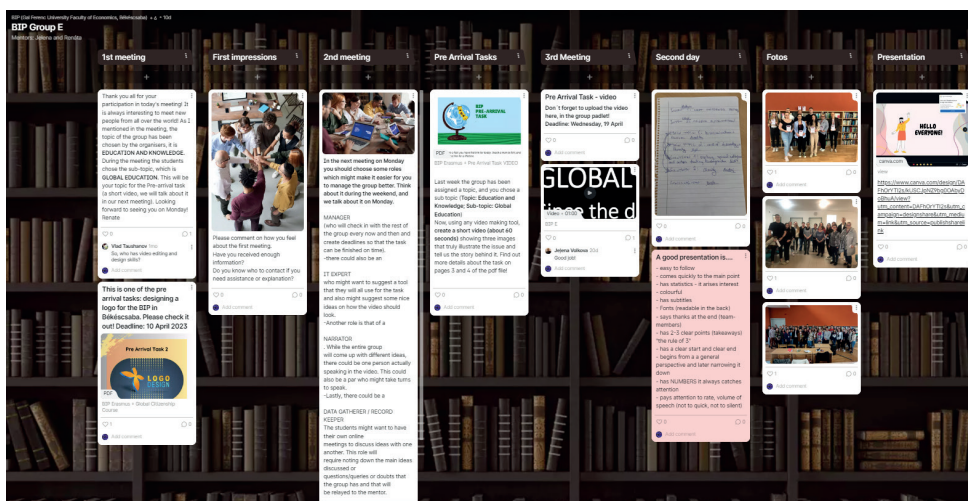
A GFE Gazdasági Karán 2023. tavaszi félévében 6 országból 53 fő részvételével zajlott le egy nemzetközi program. Mind az előkészítő ötletelésben, mind a virtuális és a jelenléti szakaszban a Padlet volt az a felület, amit a kurzus során rendszeresen használtunk, ahová az ötleteket gyűjtöttük, egymás javaslatait véleményeztük, az anyagokat feltettük, a résztvevőkkel kommunikáltunk, illetve a hallgatók az általuk készített tartalmakat feltöltötték. Használtunk közös Padleteket és az egyes nemzetközi csoportoknak külön, a saját mentoraik által moderált Padletük volt. Úgy gondolom, hogy a legjobb választás volt. A program minden mozzanata itt visszanezhető, letölthető és örökre megmarad.

6. Ábra BIP Csoport Padletek

Forrás: www.padlet.com

7. Ábra BIP Group E Padlet

Forrás: www.padlet.com

A Padlet, ez a sokoldalú digitális eszköz számos olyan előnyt kínál, amelyeket nem kihasználva értékes motiváló tényezőről mondunk le a nyelvórákon és más intézményi környezetben is. Bízom benne, hogy sikerül minél több kollégát meggyőzni arról, hogy érdemes a Padlet kínálta lehetőségeket, annak változatos funkcióit kihasználni és beépíteni az oktatási gyakorlatunkba. Biztos vagyok benne, hogy hamarosan tapasztalni fogják a diákok aktivitására, motivációjára, részvételére gyakorolt pozitív hatását.

Kapcsolattartó szerző:
Csefkó Monika
Gál Ferenc Egyetem
Gazdasági Kar
5600 Békéscsaba
Bajza u. 33.
csefko.monika@gfe.hu

Corresponding author:
Monika Csefkó
Faculty of Economy
Gál Ferenc University
Bajza str. 33
5600 Békéscsaba, Hungary
csefko.monika@gfe.hu

Hivatkozás: Csefkó, M. (2022). A Padlet Interaktív platform és alkalmazás bemutatása és alkalmazása a nyelvoktatásban. *Deliberationes*, 15(S1), 22-33.

IRODALOMJEGYZÉK

- Bekéné Kovács, E. (n.d.). *A Padlet használata (segédlet tanároknak)*. NKP. https://nat2012.nkp.hu/tankonyv/jo_gyakorlatok/idoutazas_segedanyag_padlet_padlet.com
- Byrne R. (n.d.). Free Technology for Teachers. <https://www.freetech4teachers.com>
- Byrne, R. (n.d.). Padlet Tutorials. <https://youtube.com/playlist?list=PLtxqUNKJwDwS5aCTT2t8d1xxZpwGaDjW>
- Tamus, T. (2016, February 20). *Padlet, a közös faliújság*. TKA. <https://tka.hu/tudastar/dm/257/padlet-a-kozos-faliujsag>
- Seresné Barta, I. (n.d.). *Segédanyagok digitális tanításhoz, tanuláshoz*. Padlet. <https://padlet.com/ibolyavorosmarty/seg-danyagok-digit-lis-tan-t-shoz-tanul-shoz-gflaonc437d2>

Deliberationes tudományos folyóirat

15. évfolyam Különszám 2022/1, 34–43. oldal

Kézirat beérkezése: 2022.09.15.

Kézirat befogadása: 2023.04.30.

[DOI: 10.54230/Delib.2022.K.SZ.34](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.K.SZ.34)

Deliberationes Scientific Journal

Vol.15; Spec. Ed.No. 1/2022, pages: 34-43

Paper submitted: 15th September 2022

Paper accepted: 30th April 2023

[DOI: 10.54230/Delib.2022.K.SZ.34](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.K.SZ.34)

A SZERVEZETI KOMMUNIKÁCIÓ FONTOSSÁGÁNAK BIZONYÍTÁSA SZERVEZETI DIAGNÓZISOKKAL

Ferenczné Szarvas Anikó

Gál Ferenc Egyetem, Gazdasági Kar

Absztrakt

A szervezet strukturális és funkcionális jellemzői fontos meghatározói a kommunikációs lehetőségeknek, ugyanakkor a kommunikáció minősége jelentősen meghatározza a szervezet működésének jellemzőit.

Ez az oka annak, hogy bármely szervezet kommunikációs hálójának diszfunkcionális működése feszültséget generál, ami hosszú távon maga után vonja a szervezet működésének egyéb zavarát, így csökkentve annak hatékonyságát.

Jelen tanulmány a szervezeti diagnózis meghatározása és leggyakrabban használt eszköztárának bemutatása mellett, két esettanulmány rövid ismertetésével próbálja bizonyítani, hogy a szervezetek „tüneti” problémáinak hátterében a gyökérokok között elsődleges fontossága van a nem megfelelő kommunikációnak.

Mindkét esetben („A” és „B” szervezet), a változtatási igényt kiváltó ok, vagyis a megbízó által hozott probléma, felszíni rétege volt csak a nem megfelelő működésnek. A diagnózisok feltárva a mélyebb rétegeket „A” szervezetnél a legfontosabb, míg „B” szervezetnél a második legfontosabb fejlesztendő területként azonosította be a kommunikációs háló működési zavarát.

A diagnózisokat a szerző készítette 2022-2023 között.

Kulcsszavak: szervezet, kommunikáció, információáramlás, szervezetfejlesztés, helyzetfeltárás

PROVING THE IMPORTANCE OF ORGANISATIONAL COMMUNICATION WITH ORGANISATIONAL DIAGNOSES

Anikó Ferenczné Szarvas

Faculty of Economy, Gál Ferenc University

Abstract

While the structural and functional characteristics of an organisation are important determinants of its communication capabilities, the quality of communication is also a major determinant of the way in which it functions.

Dysfunctional functioning of the communication network of an organisation causes tension, which in the long run leads to serious problems in other aspects of the organisation's functioning, which greatly reduces efficiency.

By briefly presenting the organisational diagnosis of two organisations, this paper attempts to establish that inadequate communication is of primary importance as one of the core causes behind the 'symptomatic' problems of these organisations.

The diagnoses were made by the author between 2022-2023.

Keywords: szervezet, kommunikáció, információáramlás, szervezetfejlesztés, helyzetfeltárás

BEVEZETÉS

Számtalan kommunikációval foglalkozó szakember szerint a kultúrának, sőt magának az életnek is a kommunikáció a lényege, így aztán a szervezetek sem működhetnek nélküle. Klein Sándor úgy fogalmaz, hogy a kommunikáció egy szervezet „életető ereje” (Klein, 2012).

A szervezet strukturális és funkcionális jellemzői fontos meghatározói a kommunikációs lehetőségeknek, ugyanakkor a kommunikáció minősége jelentősen meghatározza a szervezet működésének jellemzőit. Egy rendkívül szoros kölcsönhatásról van itt szó tehát, ami nagyon hasonlít az emberi fejlődés törvényszerűségei közül a szervezet és funkció egységének törvényére. E szerint az agy fejlettsége (szerkezet→szervezeti struktúra) meghatározza a pszichikus tevékenységek fejlettségét (funkció→kommunikáció), de ez fordítva is igaz.

A gondolkodási tevékenység (funkció→kommunikáció) függ az emberi agy fejlettségétől (szerkezet→szervezeti struktúra) (Cole et al., 2003).

A hatékony szervezeti működéshez szükség van egyrészt a formális információáramlást biztosító lefelé irányuló, felfelé irányuló és horizontális irányú kommunikációra, másrészt az informális kommunikációra.

Az informális kommunikáció a szervezetben természetes módon alakul ki. Különböző formái nemegyszer gyorsabban és pontosabban működnek mint a formá-

lis kommunikáció csatornái. Természetesen sokszor az ellenkezője is igaz. Miután azonban működését szinte lehetetlen meggátolni –alapvető emberi szükségletekre és jellemzőkre támaszkodik-, a jó vezető megtalálja a módját annak, hogy hogyan használja fel céljainak elérése érdekében.

A vezető(-k) a formális és informális kommunikációs csatornákon keresztül határozzák meg a szervezet céljait, irányítják a beosztottak munkáját, vagyis támpontot adnak nekik arra vonatkozóan, hogy milyen az a helyzet, amelyhez alkalmazkodniuk kell és mindezt hogyan tegyék. Ezek nélkül a dolgozók teljesen bizonytalan helyzetben kerülnek, ami jelentősen befolyásolja teljesítőképességüket. Ugyanakkor az alkalmazottak közlései a vezető számára a sikeres irányítás fontos tényezői, hiszen ez alapján ismeri meg beosztottjait, állapítja meg, hogy értik-e a rájuk bízott feladatot, mi várható el tőlük. Közléseik alapján a vezető tisztábban látja saját szerepét, megítélheti, hogy őt milyennek tartják és ez alapján esetleg változtathat is viselkedésén.

Bármelyik irányú kommunikáció szándékos vagy nem szándékos „blokkolása”, azaz egy szervezet kommunikációs hálójának diszfunkcionális működése feszültséget okoz, ami hosszú távon a szervezet működésének egyéb tényezőiben is komoly problémákat okoz, ami nagymértékben csökkenti a hatékonyságot.

Jelen tanulmány két szervezet szervezeti diagnózisának rövid bemutatásával próbálja bizonyítani, hogy a szervezetek „tüneti” problémáinak hátterében a gyökérokok között elsődleges fontossága van a nem megfelelő kommunikációnak. A diagnózist a szerző készítette 2022-2023 között.

SZERVEZETI DIAGNÓZIS

A szervezeti diagnózis (helyzetfelmérés) célja az, hogy megismerjük és átlássuk az aktuális szervezeti működési folyamatokat valamint, hogy általa felszínre kerüljenek a szervezet életében jelen levő problémák és fejlesztendő területek. Éppen ezért a diagnózis megalkotását szakmailag megalapozott külső, független szakemberre, tanácsadóra bízni.

A helyzetelemzés fő feladatai

- *struktúrált és szisztematikus információgyűjtés az aktuális működésről,*
- *a kapott adatok és információk elemzése,*
- *a tünetek és a mögöttes okok elhatárolása.*

A helyzetfelmérés az eredményeinek összegzésével és fejlesztési javaslatok meghatározásával és előkészítésével zárul. Tehát a feltárás egy folyamatos adatgyűjtést jelent a szervezet egészéről, különböző szintjeiről és egységeiről, beleértve a kulturális kérdéseket, a folyamatokat és terveket, valamint a célokat, amelyeket a vállalat a mindennapi tevékenysége során végez, valamint el szeretne érni (French & Bell, 1995).

A diagnózis felállításában kvalitatív és kvantitatív módszerekkel is lehet és érdemes dolgozni.

Kvalitatív módszerek esetében fontos a környezet megfelelő kiválasztása. Olyannak

kell lenni, hogy a helyzetfeltárásban részt vevők komfortosan érezzék magukat, hiszen ez segítheti őket az aktív részvételben. A diagnózisalkotó „gyakran terepre (pl.: lakás, iroda) vonul, és ezzel részletekbe menő információkhoz jut az egyénről, tartózkodási helyéről, valamint az alany tapasztalatairól” (Horváth, Mitey 2015, p. 27).

Ezen felül a szakembernek kiemelt szerepe van abban, hogy a különböző kvalitatív módszerek alkalmazása során az általa begyűjtött és fontosnak vélt adatok és információk közül melyeket és hogyan vizsgálja (Horváth & Mitey, 2015). A kvalitatív módszerek alkalmazásánál a tanácsadónak arra is kell figyelnie, hogy az adott szituációban milyen verbális és non-verbális jeleket küldenek a résztvevők, hiszen ezek a megfigyelések is segítik a tanácsadó munkáját, hogy ténylegesen fel tudja tárni a vállalat problémás/fejlesztendő területeit.

Emellett kiemelten fontos, hogy a tanácsadó biztosítsa azt, hogy az elhangzottak a diagnózis felállítása és a visszajelzés során nem lesznek névhez kötve. Ez egyfajta biztonságot teremt a fejlesztésben résztvevők számára, ami elősegítheti, hogy ténylegesen őszinte vélemények kerüljenek a felszínre.

Kvantitatív kutatási technikát abban az esetben érdemes alkalmazni, ha a vállalat által rendelkezésre állnak olyan adatok, amelyek feldolgozása és felhasználása segítheti a folyamatot, annak elindulását és fenntartását. Az ilyen módszerek előnye, hogy nagyon nagy mennyiségű adatot lehet feldolgozni, ami megkönnyíti a diagnózis felállítását.

A megfelelő módszerek kiválasztása során fontos mérlegelni azt, hogy melyek lesznek azok, amelyek ténylegesen segítik a tanácsadó munkáját abban, hogy feltárja a tünetek mögötti okokat.

A leggyakrabban használt módszerek:

- *interjú* - mely lehet csoportos vagy egyéni, strukturált, félig strukturált vagy strukturálatlan;

„A szervezeti jelenségek típusait, egyéni érzelmi és motivációs hátterét feltáró, leggyakrabban használt diagnosztikus eszköz az interjúkészítés.” (Csanádi et al, 2010). Egy mélyinterjú előkészítése során fontos, hogy a tanácsadó felkészülten érkezzon, és olyan nyitott/félig nyitott kérdésekre keresse a válaszokat, melyek az ügyfél által átadott tünetekre rávilágítanak, „a mélyinterjú középpontjában az az érdeklődés áll, hogy megértsük mások tapasztalatait és azt, ahogyan e tapasztalatokat értelmezik.” (Seidman, 2002)

- *kérdőív* - mely lehet papír alapú vagy online is;

A kérdőíves felmérés a legtöbbször alkalmazott kvantitatív kutatási módszer. Ennek az eszköznek előnye, hogy alapvetően könnyű kivitelezni, és hogy egy alaposan megtervezett és elkészített kérdőív tényleges adatokat és információkat képes nyújtani a vizsgálni kívánt területről (Boncz, 2015).

Egy jól strukturált és megfogalmazott kérdőív statisztikai adatokkal szolgálhat, valamint segíthet abban, hogy megadja egy vizsgálat fókuszát, amelyre a későbbi kutatások alkalmával építkezni lehet.

- *fókuszcsoporth* - „A fókuszcsoporthos technika legfontosabb sajátosságai a nevében rejlenek: 1. Az adatfelvétel egy vagy néhány, előzetesen meghatározott témakörre fókuszál. 2. Az adatfelvételben résztvevő személyek csoportként viselkednek és kommunikálnak.” (Molnár, 2010);
- *megfigyelés* - melynek során a vállalaton belüli megbeszélésekre ül be a tanácsadó, esetlegesen gyárlátogatásra megy vagy részt vesz egy értekezleten, megfigyelve az ott történő eseményeket;
- *saját tapasztalatok* - érdemes megfigyelni, hogy az ügyfél hogyan viselkedik és kommunikál a tanácsadóval, milyen jeleket küld a számára;
- *dokumentumelemzés* - a vállalat által rendelkezésre álló dokumentumok vizsgálata, amelyek lehetnek eredménykimutatások, munkaköri leírások és felelősségi körök tisztázására szolgáló dokumentumok stb. (Block, 2005). A módszertan lényege, hogy segítségével egy kutató képes legyen feltárni minél több összefüggést az adott témával kapcsolatban. Az elemzés „retrospektív módszer (visszatekintő) kutatás módszer, hiszen korábban elkészült dokumentumok utólagos felhasználására épül...” (Mayer, 2011). Ennek megfelelően az elemzés képes arra, hogy teljesen új információk birtokába kerülhessen a kutató, valamint segítheti őt abban is, hogy a már meglévő, más módszertanok segítségével összegyűjtött információkat kiegészítse, szükséges esetén alátámaszthassa.

ESETTANULMÁNY

„A” szervezet: 1994-ben alakult kivitelezéssel és kereskedelemmel foglalkozó kft. Tevékenységi körükbe tartozik építési generál projektek kivitelezése, a nagykereskedelem, projekt termékek kereskedelme valamint szerviz és karbantartás.

Működését tekintve folyamatos növekedés jellemzi mind a tevékenység kör, mind a munkavállalói létszám és nem utolsó sorban az árbevétel tekintetében. Míg a szervezetet a korábbi években lassú, de egyenletes felfelé ívelés jellemezte, addig 2016-ban egy robbanásszerű növekedés következett be, ami megmutatkozott a bevételi mutatókban, de ez nem járt együtt az elvárható eredményességgel, haszonnal. Többek között ez indukálta a szervezetfejlesztéssel foglalkozó tanácsadó megkeresését.

A tulajdonos két fő problémát azonosított be, melynek megoldásával kapcsolatban kért segítséget. Az egyik a növekedés indukálta professzionálódás igénye, a másik az előzővel szoros összefüggésben, a többnyire ad hoc működés (tűzoltás) megszüntetése, a tervezés tudatosabbá tételével. Összességében a tulajdonos azt kérte, hogy találjuk meg azokat a problémás területeket, amelyek rendbetételével a cég változtatási stratégiájában a tervezés, illetve az előre gondolkodás az eddigieknél jobban fókuszba tud kerülni.

„B” szervezet 2002-ben alakult mezőgazdasági, kereskedelemmel és szolgáltatással foglalkozó Zrt. Tevékenységi körükbe tartozik a gabonatermesztés, műtrágya és nő-

vényvédő szer nagykereskedelme, gabona, vetőmag nagykereskedelme.

Szervezetfejlesztési tanácsadó megkeresése az utóbbi években tapasztalt problémák és a piaci körülmények miatt vált szükségessé. A családi vállalkozásként induló, néhány főből nagyobb létszámúvá fejlődött vállalkozás a nagyobb létszám ellenére is megőrizte a „családias” működés számos jellemzőjét a munkaleosztás, az elvárások megfogalmazása, a számonkérés és visszajelzés, az információáramlás és probléma-kezelés területén. Mivel mindez „hagyományosan” a cég elsőszámú vezetőjének feladata, a létszám növekedésével egyre nagyobb terheltséggel, túlterheltséggel kellett végeznie vezetői teendőit. A megsokszorozódott feladatok nemcsak túlterheltté tették az első számú vezetőt, hanem a kiemelten fontos feladatoktól, vezetői döntésektől vonták el energiáit. Mindez a megkeresés szintjén a dolgozóinak motiválási eszközeinek fejlesztésében, és az ezt szolgáló teljesítményértékelési rendszer kidolgozásának igényében realizálódott.

A szervezeti diagnózis megalkotásának kezdeti szakaszában fontos feladat a résztvevők körének meghatározása és a fentebb ismertetett adatgyűjtési módszerek közül az adott helyzetnek legmegfelelőbbek kiválasztása. 20 éves szervezetfejlesztési tapasztalataink alapján

a résztvevők körét mindig a szervezet nagyságának függvényében határozzuk meg. A vezetőkön és a kulcsembereken kívül, kisebb szervezetek esetében (60-80 főig) minden munkatárs lekérdezése megtörténik, míg nagyobb szervezetek esetében, minden szervezeti egységből reprezentatív mintát vizsgálunk (15-20%-a a dolgozóknak). A bemutatott szervezetekben minden munkatárs vizsgálata megtörtént.

Az adatgyűjtési módszerek szintén az elmúlt évek tapasztalatai alapján kerültek meghatározásra. A diagnózisalkotás tudományos elveinek szem előtt tartása mellett, munkatársaimmal arra az elhatározásra jutottunk, hogy minden általunk vizsgált szervezet esetében ugyanazokat a módszereket használjuk, mert ezekből mindig megkaptuk a legfontosabb információkat. A problématerületek beazonosítása után már a fejlesztési folyamaton belül –amennyiben szükséges – további specifikus kérdőíveket alkalmazunk, de ebben a két esetben erre nem került sor.

Mindezek alapján mindkét szervezet esetében a helyzetfeltárás eredménye az alábbi forrásokból származó információk alapján jött létre:

1. A menedzsment tagjaival, középvezetőkkel és kulcspozíciókban lévőkkel folytatott interjú.

Az interjúk során a vezetők és kulcsemberek személyisége, vezetői, illetve befolyásolási stílusa, változási/változtatási készsége és attitűdje, problémadefiniálása, a problémák okainak feltárása és esetleges ellenállási szintjük és annak oka került fókuszba. Legfőbb célja tehát az volt, hogy megismerjük az alany szervezetről kialakított elgondolásait, valamint önmagáról kialakított véleményét, különös tekintettel a szervezethez való viszonyára.

2. A cég nem vezető beosztású munkatársai körében végzett csoportos interjúk (fókuszcsoport).

A módszer elsősorban azért használtuk, mert általa lehetőségünk volt annak megfigyelésére, hogy a résztvevők miként viselkednek egymással, sikerült feltárni az érdeellentéteket és véleményütközéseket. Nem utolsó sorban a csoportos interjúban további információkat kaptunk a problémákról.

3. Diagnosztikai kérdőív felvétele az egyéni és csoportos interjúknak rész vett személyekkel, jelen esetekben minden dolgozóval. A kérdőívnek az volt a rendeltetése, hogy az interjúkban feltett kérdésekkel kapcsolatos párhuzamos kérdéseket tegyünk fel. Fontos volt, hogy mindenkinek kiadható, nem vesz el sok időt a munkafolyamatoktól és miután anoním, lehetőséget ad az őszinte önkifejezésre.

A kérdőív (Roadblocks) egy általunk sokszor használt és bevált kérdéssorból állt, mely az irodalom által meghatározott legfontosabb működési jellemzőkre kérdez rá. Ezek: szervezeti felépítés, személyi állomány és kiválasztás, feladatkiosztás és ellenőrzés, motiváció, kreativitás és változási hajlandóság, együttműködési készség, vezetési stílus/kultúra, célmeghatározás (személyre és szervezeti egységekre vonatkozóan is), szervezettség és információáramlás, döntési stílus.

4. Hálózatelemzés online kérdőív segítségével.

A vállalatok működését körülhatárolt munkakörök, szigorú hierarchiák és emberek közötti kusza hálózatok határozzák meg. A formális hierarchiák önmagukban nem képezik le elég pontosan, hogy miként megy végbe a munka a valóságban. Az informális hálózatokat vizsgálja a hálózatelemzés. A diagnózisalkotás folyamatában a CX-Ray által kifejlesztett típusát használtuk, mely hat nagyobb faktort mér. Ezek: munkafolyamatok, véleményvezérek, tudásmenedzsment, információáramlás, elköteleződés és a motiváció.

5. A szervezet írott és elektronikus dokumentáció és rendszerek vizsgálata.

Elsősorban az SZMSZ, folyamatleírások és munkaköri leírások vizsgálata történt mindkét szervezetben.

Az elemzés a fenti forrásokból nyert adatok, valamint tanácsadói meglátások és tapasztalatok ötvözetéből állt össze. A munkához tartalomelemzést, statisztikai eljárásokat és tanácsadói műhelymunkát használtunk. Ily módon kerültek beazonosításra azok a problématerületek, ahol a szervezet egészséges működéséhez szükséges

mérték elérte a kritikus határt. A sorrend meghatározása súlyosság és a változtatási sürgősség szerinti. A felsorolás csak a problématerületeket jeleníti meg. A területekkel kapcsolatos részletes eredmények, az információk és adatok konkrétsága, valamint a szervezetekkel való együttműködés titoktartásra vonatkozó szabályai miatt a tanulmányban nem jeleníthetők meg.

„A” szervezet problémás területei:

1. Szervezettség és munkaszervezés, munkafolyamatok összehangolása
2. Kommunikációs hálózat, információáramlás
3. Együttműködés, véleményütközések
4. Ellenőrzés, visszacsatolás
5. Vezetés

„B” szervezet problémás területei:

1. Szervezettség és az információval való ellátottság, kommunikációs háló
2. Közvetlen tulajdonosi irányítás és ezzel párhuzamban a vezetői kultúra és felhatalmazás mértéke
3. Stratégiai célok meghatározása és ismertetése
4. A munkafolyamatok tervezése és dokumentációja

Az eredmények részletes prezentálása a kliensszervezet menedzsmentjének mindkét esetben megtörtént. Egyetértésüket és tényleges változási szándékukat bizonyítja, hogy megrendelésre került a szervezetfejlesztési munka, mely jelenleg is folyik. A belső kommunikáció szerepének fontossága a hatékonyság növelésében, illetve a kimeneti eredmények javulásában a szervezetfejlesztési projekt befejezését követő egy évben kerül visszamérésre, ugyanis a változás tényleges lezajlásához és ennek kimutatható eredményekben való megjelenéséhez legalább ennyi időre van szükség.

ÖSSZEZÉS

Az embert a többi élőlénytől egyebek között az a tulajdonsága különbözteti meg, hogy képes rendkívül összetett információkat átadni egy komplikált jelrendszer, a nyelv segítségével (Kovács, 2007). Ugyanakkor ez az a képességünk, ami a legtöbb problémát okozza úgy a magán, mint a szervezeti életben.

Jelen tanulmány megírását kettős cél vezérelte. Az egyik, hogy bemutassa, a szervezetfejlesztési munkában a helyzetelemzés vagyis a diagnózis alkotás elengedhetetlen, ugyanis az ügyfél által hozott problémák nagyon ritkán azonosak azzal, ami ténylegesen a diszfunkcionális működést okozzák. Mindkét esetben bebizonyosodott, hogy a kliens/kliensszervezet változásra irányuló igénye mögé felsorakoztatott okok csak tünetei voltak a mélyebben meghúzódó problémáknak. A másik cél annak a feltételezésnek az igazolása, hogy a belső kommunikáció annyira fontos a hatékony műkö-

dés szempontjából, hogy a kommunikációs háló nem megfelelő működése gyökérokak lehet más felszínen megjelenő tüneti zavaroknak. A helyzetfeltárás eredménye „B” szervezetnél az első kritikus problémaként azonosította be a belső információáramlás elégtelenségét. „A” szervezet esetében ugyan második kritikus területként jelenik meg, de a tapasztalat azt mutatja, hogy az itt elsőként beazonosított probléma (Szervezettség és munkaszervezés, munkafolyamatok összehangolása) esetében is kulcsfontosságú a kommunikáció.

A jó és eredményes kommunikáció kulcsa a megértés és megértetés, az információk torzításmentes átadásának és fogadásának képessége. Ennek fejlesztése az első lépése a változásnak, legyen szó az egyén harmonikus életéről vagy a szervezetek hatékonyságáról.

Ebben a két esetben is egyértelművé vált, hogy a szervezetfejlesztési munka egyik fókusza mindenképpen az információáramlás javítása kellett, hogy legyen. Mindkét szervezetfejlesztési projekt még zajlik.

Kapcsolattartó szerző:
 Ferenczné Szarvas Anikó
 Gál Ferenc Egyetem
 Gazdasági Kar
 5600 Békéscsaba
 Bajza u. 33.
 ferenczne.aniko@gfe.hu

Corresponding author:
 Anikó Ferenczné Szarvas
 Faculty of Economy
 Gál Ferenc University
 Bajza str. 33
 5600 Békéscsaba, Hungary
 ferenczne.aniko@gfe.hu

Hivatkozás: Ferenczné Szarvas, A. (2022). A szervezeti kommunikáció fontosságának bizonyítása szervezeti diagnózisokkal. *Deliberationes*, 15(S1), 34-43.

IRODALOMEGYZÉK

- Block, P. (2005). *Makulátlan tanácsadás - Útmutató a szervezeti változásokhoz tanácsadóknak*. HVG Kiadói Rt.
- Boncz, I. (2015). Kutatásmódszertani alapismeretek. https://www.etk.pte.hu/protected/OktatasiAnyagok/%21Palyazati/sport/Kutatasmodszertan_e.pdf (Letöltés: 2019. 10 13)
- Cole, M., & Cole, S. R. (2003). *Fejlődéslélektan*. Osiris.
- Csanádi, P., Kalmár, P., Németh, G., & Torma, K. (2010). Szervezetfejlesztési tanácsadás. In J. Poór, P. Csanádi, G. Erdőhegyi, G. Kornai, E. Noszkay, & G. Németh, (Eds.), *Menedzsment-tanácsadási kézikönyv* (pp. 264-289). Akadémia Kiadó Zrt.
- French, W.E., & Bell, C. H. Jr. (Eds.). (1993). A szervezetfejlesztés meghatározása. In: *Organization Development. Behaviourial Science Interventions for Organisation Improvement*. 4th ed (1-6). Prentice Hall International Inc.
- Horváth, D., & Mitey, A. (2015). *Alternatív kvalitatív kutatási kézikönyv*. Alinea Kiadó.

- Klein, S. (2012). *Vezetés- és szervezetpszichológia*. Edge 2000 Kft.
- Klein, B., & Klein, S. (2012). *A szervezet lelke*. Edge 2000 Kft.
- Kovács, I. É. (2007). Az egy - és a kétirányú kommunikáció. In A. Mészáros (Ed.), *Kommunikáció és konfliktusok kezelése a munkahelyen* (71-82). Elte Eötvös Kiadó.
- Mayer, P. (2011). *Turizmus kutatások módszertana*. Pécsi Tudományegyetem, Kem-pelen Farkas Hallgatói Információs Központ. https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0051_Turizmus_kutatasok_modszertana/ch03s03.html (Le-töltés:2020.10.15)
- Molnár, D. (2010). Empirikus kutatási módszerek a szervezetfejlesztésben. *Humán Innovációs Szemle*, 1(1-2), 61-72. http://humanexchange.hu/site/uploads/file/61-72_md.pdf
- Seidman, I. (2002). *Az interjú, mint kvalitatív kutatási módszer*. Műszaki Könyvkiadó.

ÁLDÁS VAGY ÁTOK? A MUNKA ÉS A MUNKAERŐPIAC JÖVŐJÉT MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK

Gödör Zsuzsanna

Gál Ferenc Egyetem, Gazdasági Kar

Absztrakt

A technikai technológiai innovációk, és a nyomukban meginduló fejlődés, rendszert különböző formában és mértékben, de mindig is hatással volt a munka világára, a munkaerőpiaci folyamatokra, a munkát végző emberekre.

Ezek a változások jelentős társadalmi hatásokkal járnak. Ezek egy része tartósan bizonyul, más részük csak rövidtávon jelentkező, ezért átmeneti. A folyamatok egy része egyértelműen pozitív hatásokat eredményez: az új, tudás-intenzív iparágak megjelenése és megerősödése új esélyeket teremt a túlnépesedő társadalmak egyes problémáinak enyhítésére, és az emberi életminőség, az egyéni és társadalmi jóllét növelésére. Ugyanakkor a felgyorsuló technikai–technológiai fejlődés nyomán számoltalan új, eddig ismeretlen kihívásnak kell megfelelnünk.

A mostani változások sajátosságát leginkább azok korábban nem tapasztalt gyorsuló üteme, és sebessége jelenti. Mindez megnöveli a gazdasági döntések bizonytalanságát, ami egyértelmű munkapiaci hatásokat is eredményez.

Azt ma már nem vitatják, hogy az információs technológiák elterjedésével meg kellett változnia a munka egyes jellemzőinek, és ennek nyomán a munkaerőhöz kapcsolódó foglalkoztatási formáknak is. A foglalkozási viszonyok folytonossá váló változása elengedhetlenné tette az eddigi, munkavégzéssel kapcsolatos definíciók és magatartásformák átalakulását.

A munka világának gyökeres átalakulását igényli és kikényszeríti az ipari forradalom küszöbön álló új periódusa. A tanulmány célja annak bemutatása, melyek a munka és a munkaerőpiac jövőbeni dimenziói, továbbá azok meghatározó és befolyásoló tényezői.

Ennek keretében a munka és a munkaerőpiaci viszonyok ezzel kapcsolatos változással, a változások társadalmi-gazdasági kiváltó okaival és várható következményeivel foglalkozik. Bemutatja a munka átalakuló világának hagyományostól eltérő új meghatározó tendenciáit, a fő érintettek, a munkavállalók és a munkaadók előtt álló kihívásokat.

Kulcsszavak: munkaerőpiac, ipari forradalom, rugalmasság, atipikus foglalkoztatás

BLESSING OR A CURSE? FACTORS DETERMINING THE FUTURE OF WORK AND THE LABOR MARKET

Zsuzsanna Gödör

Gál Ferenc University, Faculty of Economics

Abstract

Technological innovations and the developments that follow them, usually in different forms and degrees, have always had an impact on the world of work, on labour market processes and on the people who work.

These changes have significant social impacts. Some of these changes are permanent, others are short-term and therefore temporary. Some of the processes are clearly positive: the emergence and growth of new knowledge-intensive industries is creating new opportunities to alleviate some of the problems of overpopulated societies and to improve the quality of life and well-being on the individual as well as social level. At the same time, accelerating technical and technological progress means that we are facing many new and unprecedented challenges.

The most striking feature of the current changes is their unprecedented acceleration and speed. This increases the uncertainty of economic decisions, with clear implications for the labour market.

It is no longer disputed that with the spread of information technologies, certain characteristics of work and, as a consequence, the forms of employment associated with the labour force have had to change. The continuing change in occupational relations has made it essential to transform the existing definitions and attitudes to work.

A radical transformation of the world of work is required and imposed by the new period of the industrial revolution that is about to begin. The aim of this paper is to describe the future dimensions of work and the labour market and the factors that will determine and influence them.

In doing so, it addresses the related changes in labour and labour market relations, the socio-economic drivers of these changes and their likely consequences. It

presents the new non-traditional dominant trends in the changing world of work, the challenges facing the main stakeholders, employees and employers.

Keywords: labour market, industrial revolution, flexibility, atypical forms of employment

BEVEZETÉS

A 21. század első évtizedei bővelkedtek a jelentős társadalmi és gazdasági változásokat előidéző eseményekben és folyamatokban. Ezek egy része, mint például az új technológiák megjelenése, a digitalizáció forradalmi térnyerése a mindennapokban és a vállalati értékteremtésben ma már egyértelmű, és jórészt pozitív a megítélése. Ami újdonság, hogy több szerző egybehangzó állítása szerint a további technikai fejlődés eredményeként olyan változások részesei lehetünk, amelyek eddig még csak a fantázia világában léteztek (Lovászy, 2020). Ray Kurzweill, a Google korábbi fejlesztési igazgatója kiemeli, hogy ebben az évszázadban egy évtized alatt is képes lesz a tudomány és a technológia annyit fejlődni, mint a 20. század egészében (Kurzweill, 2013). Vagyis hihetetlen léptékben és dimenziókban várható ugrásszerű és egyre gyorsuló ütemű előrehaladás (Lovászy, 2020).

Az evolúciós folyamat feltartóztathatatlan, Következik az emberek és a gépek egyfajta összeolvadása, amelyben az emberi tudás és képesség valamint az általuk létrehozott technika, és eszközök ötvöződnek az utóbbiak jóval nagyobb kapacitásaival, információfeldolgozó és információmegosztó képességével. A lezajló folyamatok kerekeit a szakirodalom ipari forradalomnak nevezi.

A jelenleg zajló negyedik. ipari forradalom lényege az Európai Parlament állásfoglalása szerint: „Az ipar 4.0 a termelési folyamatok olyan szervezését írja le, melynek keretében az eszközök önállóan kommunikálnak egymással az értéklánc mentén: a jövő egy olyan „okos” gyárat hozva létre ezzel, amelyben a számítógép-vezérelt rendszerek nyomon követik a fizikai folyamatokat, létrehozzák a fizikai valóság virtuális mását és decentralizált döntéseket hoznak önszervező mechanizmusok alapján.” (European Parliament, 2016)

Az egymásra ható technológiai területek, mint a felhő alapú informatika, az óriási adatbázisok, a dolgok internete, a mesterséges intelligencia, autonóm gépek és robotok egymással kölcsönhatásban a fizikai korlátok lebontásával új értéket teremtenek, a korábban csak a fizikai térben kézzelfogható termékek kiterjeszhetővé és újraépíthetővé válnak. Az egymással kommunikáló rendszerek könnyebben optimalizálható, ezáltal versenyképesebb termelést eredményeznek. A következő egy-két évtizedben az Ipar 4.0 eszközzel gyorsítja és növelni fogja a hatékonyságot. és erőteljesen átforgalmazza a munkaerőpiacot és a munkáról alkotott tudásunkat. a Boston Consulting Group becslése közel 25 százalékos hatékonyságnövekedést jelez (Némethy & Poór, 2019).

A pozitív gazdasági hatások mellett azonban fontos tényező a változások társadal-

mi hatásának elemzése. Életünket áthatja és befolyásolja a különböző nagy rendszerek (gazdasági, szociális, természeti és technológiai) közötti egyre intenzívebb összekapcsolódás, és mivel ezek a rendszerek eltérő módon és ütemben alkalmazkodnak a változásokhoz, a fejlődésük is különböző ütemű lesz, ami feszültségekkel jár (Abonyi & Miszlivetz, 2016). A változások egyik motorja, ugyanakkor áldozata is a termelő, munkát végző ember. Mindezek nyomán ésszerű és megalapozott annak vizsgálata, hogy melyek a munka átalakuló világának hagyományostól eltérő új meghatározó tendenciái, továbbá hogy a változásban érintettek, a munkavállalók és a munkaadók előtt milyen kihívások állnak.

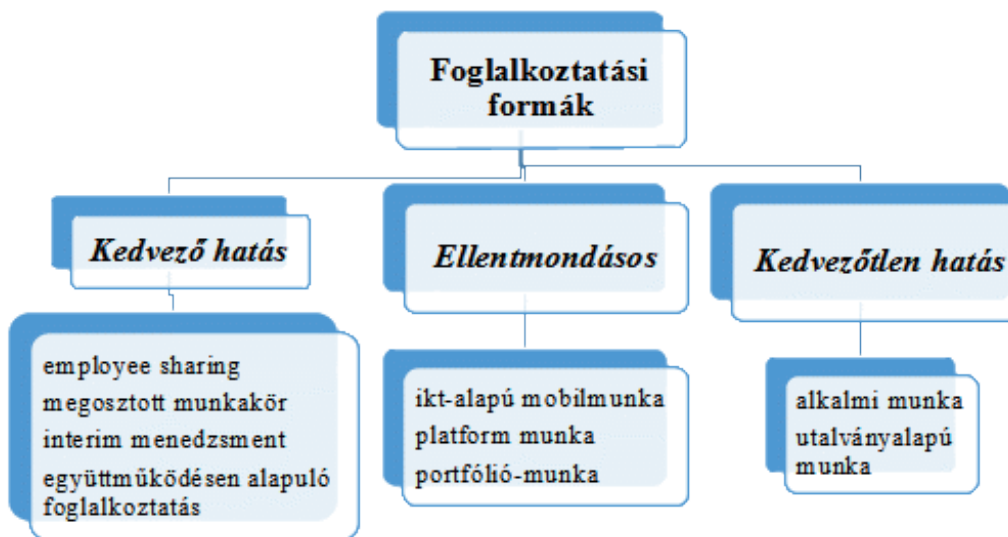
A MUNKAERŐPIAC MEGHATÁROZÓ TRENDJEI

A munkaerőpiac meghatározó tényezőinek egy része a technikai technológiai változások felől közelíthető. Az Ipar 4.0 és a gyorsuló ütemben beköszönő Ipar 5.0 legfontosabb elemei az *automatizáció*, a *digitalizáció* és a *robotika* térnyerése. A változások hatása ellentmondásos. Egyfelől magával hozza az egyének felszabadítását a monoton, rutinszerűfeladatok alól, helyettesítve azok munkáját, így egyfajta megoldási alternatívát jelent bizonyos területek munkaerőhiányának enyhítésére. Másfelől bizonyos munkák és feladatok megszűnésével a folyamat átmenetileg növelheti a munkanélküliséget (Antalík et al., 2022). Összességében tehát a munkaerő kiváltása bizonyos szektorokban párhuzamosan zajlik más szektorok foglalkoztatási igényeinek emelkedésével, döntően ezek a tudásigényes digitális és kreatív ágazatok. Fontos kiemelni, hogy a gazdaság digitalizációja nem csak ipari forradalom, hanem az egész társadalomra átalakítóan hat. Érinti az ipar mellett a szolgáltatási szektorokat, ezen belül kiemelten az oktatás és az egészségügy rendszereit.

A *mesterséges intelligenciáról* is szót kell ejteni, ugyanis egyidőben fog új foglalkozásokat és munkahelyeket teremteni. Terjedését a big data, a digitalizáció és a gépi tanulás egyaránt kikényszeríti. Az elkövetkező évek legnagyobb kihívását a jelentik munkaerőpiac számára a mesterséges intelligencián alapuló új technológiai megoldások, melyek „alapjában fogják megváltoztatni a legtöbb foglalkozást.” (Pongrácz, 2018) Vállalati szinten potenciális költségcsökkentő technológiává válhat, amely a növekvő profit és a csökkenő árak forrása is lehet egyidőben. Amennyiben a profit egy részéből a dolgozók reáljövedelmét növelik, az emelheti új termékek és szolgáltatások keresletét, és azok foglalkoztatási szükségletét (Borbély-Pecze, 2019).

A harmadik tényező, ami tartós tendenciaként jelentkezik, a *hagyományostól eltérő foglalkoztatási formák*, és új munkaerőpiaci kompetenciaigények térnyerése (Pirohov-Tóth & Kiss, 2022). Az ezredforduló óta újnak számító vagy elterjedőben lévő foglalkoztatási formákat az Eurofound gyűjtötte össze, és elemezte azok hatásait a munkaerőpiacra és a munkakörülményekre (Eurofound, 2015). Kilenc formát alkottak az új, rugalmasságot igénylő foglalkoztatási módok leírására. Ezek három csoportba sorolhatók a munkapiacra és a munkakörülményekre gyakorolt hatásuk alapján.

1. ábra
Az új foglalkoztatási formák és hatásuk a munkakörülményekre

Forrás: saját szerkesztés, Mandl, I., Curtarelli, M., Riso, S., Vargas, O., Gerogiannis, H. (2015). New forms of employment. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, [New forms of employment | Eurofound \(europa.eu\)](#)

A társadalmi és gazdasági változások minden eddiginél nagyobb rugalmasságot követelnek meg a munkaerőpiaci szereplőktől. Ez a trend nem illeszkedik a szokványos munkaritmushoz, és a hagyományos foglalkoztatási formákhoz. Így a korábban már megjelent új foglalkoztatási formák erősödnek, átalakulnak, és nagyobb teret követelnek maguknak. Ez utóbbi folyamatban jelentősen közrejátszott a távmunka, a home office robbanásszerű elterjedésével a COVID-19 is (Pirohov-Tóth, 2022). Az új formák egy része kevésbé kiszámítható munkakörülményekkel és jövedelemáramlásokkal jár, ami figyelmeztető jel a társadalmak részére. A korábbinál bizonytalanabb foglalkoztatás csökkenő szociális védelmet, így magasabb kockázatokat eredményezhet.

A munkaerőpiac alakításában a technológia változása mellett hasonlóan meghatározónak tekintjük a *demográfiai tendenciákat*, és a nyomukban megjelenő társadalmi változásokat. Ezek egyike az *előregedés*. Az előregedő társadalmakban megfigyelhető az aktív népesség folyamatos csökkenése, az időskori függőségi ráta emelkedése (Berde & Drabancz, 2021). Az öregedés a munkaerő iránti keresletet is átformálja, folyamatosan növelve az időskorú népesség szükségleteinek kielégítésében szerepet játszó javak és szolgáltatások előállításának munkaerőigényét. Ugyanez a tendencia

a fiatal munkavállalók számának vagy munkaidejük egy részének csökkenését is kiválthatja, az idős családtagok gondozása miatt.

A másik jellegzetesség a *megnövekedő földrajzi munkaerőmobilitás*. Az életkörülményekben és a munka- lehetőségekben létező, és valószínűleg fennmaradó különbségek az európai országok között és az Európán kívüli országok felől jelentős migrációs áramlásokkal járhat. A megnövekedett mobilitás hasznát azok a gazdaságok fogják élvezni, akik a magasabban képzett bevándorlókat sikeresen és rugalmasan integrálják saját társadalmukba (Borbély-Pecze, 2019). A pandémia maga is előre nem látható és tervezhető módon és ütemben változásokat okozott a munka világában. A változás nem egyenlő csupán a távmunka térnyerésével. Ezen túl létrejöttek teljes egészében virtuális vállalkozások. Megváltozott és térben kiterjedt a munkaerőhöz való hozzájutás lehetősége, a munkaerő toborzása már nem lokális, hanem globális nagyon sok szakmában és ágazatban. Mindkét munkaerőpiaci szereplő tudatosabbá vált a fenntarthatóság kérdéseiben.

A MUNKAVÁLLALÓK KIHÍVÁSAI

A jövő munkaerőpiacának kiteljesedése, az új foglalkoztatási modell térnyerése nem képzelhető el a folyamatokat értő, és azokkal azonosulni képes humán erőforrás nélkül. Napjainkban négy generáció tagjai alkotják a munkaerőpiacot. A jelenleg munkát végző generációk egy része a hagyományos munkavégzés, az alkalmazotti státusz, a napi átlagos nyolc órás munkavégzés, vagyis a tartós, hosszútávú stabil és határozatlan idejű foglalkoztatás keretei között szocializálódott. Számukra alapvető elvárás a szociális biztonság. Nehezebben alkalmazkodnak a változásokhoz, másként viszonyulnak az új technológiai trendekhez.

A fiatalabb generációk számára már nem idegenek a rugalmasabb, hagyományostól eltérő (atipikus) munkaformák. Ezek elterjedését a makrokörnyezet felől segítette a világgazdaság és a verseny globalizálódása. Mikroszinten a vállalatok versenyképessége szempontjából lényeges tényező a korábbi merev foglalkoztatási formák eloldozása. A munkavállalók számára ma már tény, hogy a foglalkoztatásuk feltételes, és együtt jár az instabilitással.

Egyetértek azon feltevéssel, miszerint a makrotendenciák mellett, azokkal párhuzamosan figyelni kell az üzleti szervezetekben zajló mikrofolyamatokra is. Ezek együttesen segíthetnek megérteni, merre is halad a munkaerőpiac és benne a termelő, értékalkotó ember (Nemeskéri, 2020). Az egyre bonyolultabbá váló környezetben a dolgozó ember számára hatalmas kihívás megtalálni önmaga motivációját. Szembesülni a nehezen megszerzett tudás gyorsuló ütemű leértékelődésével az új technikák hatására, sőt akár azzal is, hogy ezek eredményeként egy szakmai életpálya egésze kérdőjeleződhet meg.

Az új foglalkoztatási formák elfogadását azok természetes ütemű terjedése mellett felgyorsította, és bizonyos területek munkavállalói körében kikényszerítette a COVID-19 vírus által kiváltott pandémia. A munkahelytől távoli munkavégzéssel együtt járt olyan korábban kevésbé fontos kompetenciák felértékelődése, mint a

gyors alkalmazkodás, rugalmasság, digitális kompetenciák. Ugyanekkor a személyes munkavégzés kompetenciái iránt (prezentációs készség, team-munka) csökkent a munkaerőpiac igénye (Patóné & Szűcs, 2021). Ez önmagában is konfliktusokkal és a munkavállalók polarizációjával járt a járvány okozta egyéb fizikai és pszichés megterhelések mellett. A pandémia fokozatos megszűnésével ma már a munkavállalók azzal szembesülnek, hogy a korábban átmenetinek tűnő megváltozott munkakörülmények jelentős része állandósult a számukra, és így új kompetenciákat kell elsajátítaniuk. Egyre fontosabbá válik a munkavállalói önállóság a munkavégzésben, a rugalmasság és a terhelhetőség együttes jelenléte, továbbá a megbízhatóság (Prohorov-Tóth & Kiss, 2022).

A munkahelyekre való visszatérés megítélése sem egységes a munkavállalók között, abban egyéni stratégiák érvényesülnek. Sokan kihívásként, szükséges rosszként tekintenek a munkahelyekre történő visszatérésre, mert felértékelődött számukra a közlekedési költségek és a hozzá kapcsolódó ingázással eltöltött idő megtakarítása. Mások örömmel térnek vissza az irodai munkavégzés keretei közé, fontos számukra a csapat, a szociális interakciók nagyobb száma, a személyes kommunikáció. Nagy valószínűséggel kijelenthető, hogy a munkavállalók többsége számára a hibrid munkavégzés jelenti a legjobb megoldást (Jenei & Módosné Szalai, 2022).

A munkavállalók megváltozó prioritási sorrendje a munkavégzés során különbségeket mutat az egyes szakterületek között, regionálisan, főként a főváros és a vidék vonatkozásában, de nemek szerint is vannak eltérések. A pandémia egyik tanulságaként kijelenthető, hogy a munkavállalók számára prioritássá vált a mentális jóllét, és ebben elvárják és értékelik munkahelyeik támogatását. Bár fontos számunkra az anyagi biztonság, és egyértelműen növeli elégedettségüket, ezen túl olyan környezetet igényelnek, ahol elfogadó közegben, pszichológiai biztonságban dolgozhatnak. Tudatossá váltak abban, hogy mi az, amit nem fognak feláldozni a munkájukért. Új prioritás a szabadidő, a családi együttlét felértékelődése és szintén a jóllétet növeli, ha megvalósíthatóvá válik a valós egyensúly a munka és a magánélet között. Mindez csökkenti a kiegészítés veszélyét, ami egyébként jelentős költségeket eredményez a munkáltatók számára (Novák, 2023).

A VÁLLALATOK, MINT MUNKÁLTATÓK KIHÍVÁSAI

A munkáltatók számára meghatározó, döntő jelentőségű munkaerőpiaci kihívások jelentős mértékben azonosak a makroszintű munkaerőpiaci kihívásokkal, de ezekre a vállalatoknak mikroszinten, gyorsan és lokálisan kell reagálniuk, az üzleti szervezet lehetőségei által behatárolt keretek között. A munkáltatók egy része munkaerőhiánnyal küzd, míg más részük válogathat a tehetséges munkavállalók között. Van azonban néhány terület, ahol a vállalatok tartósan kihívásokkal szembesülnek.

Ilyen kihívásokat eredményeznek a *demográfiai folyamatok*. Az elöregedő és fogyó népességű gazdaságokban, köztük hazánkban is egyszerre többen mennek nyugdíjba,

mint ahány új belépőre számítani lehet. Hosszabb távon a *kivándorlás*, pontosabban a migráció egyenlege is kihívásként értelmezhető, főként ha összetételében olyan potenciális munkavállalók alkotják a kivándorlók társadalmi csoportját, akiknek tudására, jártosságára épül a húzó ágazatok versenyképessége. Tartósan nehéz lehet bizonyos cégek számára, ha meglévő piacaik hirtelen bővülését, vagy egy új piaci lehetőséget, hirtelen megnövelhető versenyképességi esélyt kell kiaknázniuk, de ezzel járó bővülő munkaerőigényüket csak egyre nagyobb költségek mellett tudják biztosítani (Ilyés, 2018).

A tanulmány témájához kapcsolódóan további két tendenciát érdemes még kiemelni. Az egyik a *technológiai paradigmaváltások* nyomán kialakuló jórészt strukturális munkaerőhiány problémája. Ilyen helyzetekben a munkáltatókra jelentős költségemelkedés vár, a hiányzó szaktudást sok esetben csak jelentős időbeli eltolódással tudja külső piacokról vagy belső képzések árán biztosítani. A másik a *megváltozó dolgozói preferenciák* területe. A munkavállalók egy része másféle munkahelyet és munkakörülményeket keres, mint eddig, és ehhez a munkakínálat rövidtávon csak nehezen alkalmazkodik. Ennek egyenes következménye a fluktuáció növekedése és ezzel egyidőben a dolgozók kiégése. Ezek a tendenciák azt eredményezik, hogy a munkáltatók számára egyre nehezebb és összetettebb feladat a munkaerő biztosítása és megtartása.

Napjainkban a munkáltatók jelentős hányada e két tendencia együttes hatását igen erőteljesen érzékeli. A vállalkozások jövőképeben az új technológiák bevezetése és a munkaerő fejlesztése összekapcsolódik. A PwC 12. Magyarországi Vezérigazgatói felmérése szerint 2023-ban a jövőre való felkészülés érdekében a magyar vállalatok 79 %-a fektet be folyamatok és rendszerek automatizálásába, 66 százalékuk új technológiák bevezetésébe (felhőalapú, vagy AI- alapú megoldások) Ugyanekkor a vállalatok 82 százaléka investál a munkavállalók fejlesztésébe (PwC, 2023).

A munkáltatók részéről jelentős szemléletváltásra van szükség, mivel az erőteljesen differenciált vállalatban belüli humán erőforrás hasonlóan differenciált megközelítést igényel. A pandémia alatt a kényszerű korlátok miatt ugrásszerűen és nem szerves fejlődés eredményeként alakultak ki a hibrid munkavégzés formái és feltételei, ezért kialakult egyfajta aránytalanság a munkavállalói és munkáltatói elképzelések között. Ez a szemléletváltás elengedhetetlen a bizalom növeléséhez a két fél között, erősíti a munkavállalók és munkáltatók partnerségét, és egyben a flexibilis megoldásokat. Végso soron arról szól, hogy az egyéni értékek menedzselése révén minden érintettből kiemeljük a szervezet céljainak, egészének leginkább megfelelő tudást, és készségeket, kialakítva ezzel a megfelelő motivációt (Juhász, 2019).

Úgy vélem nem túlzás kijelenteni, hogy paradigmaváltásra van szükség a munkában, a munkahelyeken. Számítalan eddigi területet és módszert, folyamatot kell újra definiálni, a vezetők szerepétől, a dolgozók irányításán és ellenőrzésén keresztül a munkavégzés során kialakítandó együttműködési és kommunikációs formákig. Az új szervezeti kultúra esélyt ad a munkáltatók számára, hogy növeljék dolgozóik mo-

tívációját és teljesítőkéességét, ezzel biztosítva azok elkötelezettségét a folytonosan átalakuló helyzetekben.

ÖSSZEFOGLALÓ

A tanulmány a teljesség igénye nélkül foglalja össze és mutatja be a legfontosabb változásokat és kihívásokat napjainkban és a jövő vonatkozásában. E tendenciák egy része már jelen volt korábban is a munka világában, mások viszont új jelenségként és szinte drámaian hatnak. A digitalizáció és az automatizáció korában a tőke soha nem tapasztalt mértékben válik képessé a munka helyettesítésére. Új iparágakat hoz létre, amelyeknek lesz ugyan pótlólagos munkakereslete, de kérdéses, hogy ez mekkora.

Egyes szerzők rámutatnak arra, hogy sok esetben erőteljes negatív korreláció tapasztalható a munkakörhöz tartozó iskolai végzettség és jövedelem, valamint ennek helyettesíthetősége, mint kockázat között. Ennek kapcsán világos, hogy a munkahelyek egy részét nem fenyegeti a gépekkel való helyettesítés lehetősége. A közeli jövő legnagyobb dilemmáját és kihívását a mesterséges intelligencián alapuló új technológiák és azok hatása az egyes szakmákra jelenti. (Pongrácz, 2018)

Ami bizonyosan kijelenthető, hogy a munkavégzés és annak korábbi formái gyökeresen és visszavonhatatlanul átalakultak. Az új helyzet még számtalan területen további kihívásokat hordoz munkáltatónak és munkavállalónak egyaránt. Az új helyzetben a korábbi normákat és értékeket átalakítva, vagy felváltva felmerül az igénye és egyben lehetősége is egy olyan kultúrának, ahol sokkal inkább emberként tekintünk egymásra, és nem az erőltetett produktivitást, hanem a fenntartható működést tekintjük értéknek

Kapcsolattartó szerző:

Gödör Zsuzsanna

Gál Ferenc Egyetem

Gazdasági Kar

5600 Békéscsaba

Bajza u. 33.

godor.zsuzsanna@gfe.hu

Corresponding author:

Zsuzsanna Gödör

Faculty of Economy

Gál Ferenc University

Bajza str. 33

5600 Békéscsaba, Hungary

godor.zsuzsanna@gfe.hu

Hivatkozás: Gödör, Zs. (2022). Áldás vagy átok? A munka és a munkaerőpiac jövőjét meghatározó tényezők. *Deliberationes*, 15(S1), 44-54.

IRODALOMJEGYZÉK

- Abonyi, J., & Mislivetz, F. (2016). Ipar 4.0 megoldások kialakításának feltételrendszerre. https://www.researchgate.net/publication/301892028_Ipar_40_megoldasok_kialakitasanak_feltetelrendszer. (Letöltés: 2022.12.03.)
- Antalik, I., Karácsony, P., Szeiner, Zs., Gyurián, N., Kovács, Á., Szabó, D., & Poór, J. (2022). A V4 országok aktuális munkaerőpiaci trendjeinek összehasonlítása. In E. Korcsmáros (Ed), *13th International Conference of J. Selye University, Economics Section, Conference Proceedings*. <https://doi.org/10.36007/4119.2022.09>
- Berde, É., & Drabancz, Á. (2021). Az idősek változó szerepe a „jövő munkahelyén” – az idősek munkavállalásakor fellépő diszkrimináció elemzése. *Új Munkaügyi Szemle*, 2(3), 46-58. <https://www.metropolitan.hu/upload/00be75ea3a6b70d>.
- Borbély-Pecze, T. B. (2019). A munka jövője és a munkaügyi szolgálatok Európában. *Munkaügyi Szemle*, 62(2), 35-47. <https://drive.google.com/file/d/1G56dh11c-FRTLmRBldrAPFk1eGbgeqWy/view>
- European Parliament. (2016). *Industry 4.0*. European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/570007/IPOL_STU\(2016\)570007_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/570007/IPOL_STU(2016)570007_EN.pdf)
- Ilyés, M. (2018). Munkaerő-piaci kihívások és az új generációk megítélése a magyar vállalatok szemszögéből. Labor market challenges and judging the new generation from the point of view of hungarian enterprises. *Közép-Európai Közlemények*, 11(3), 139-148. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/vikekkek/article/view/31712>
- Jenei, Sz., & Módosné Szalai, Sz. (2022). A digitális átalakulás és a koronavírus járvány hatásai a munkaerőpiacon: Rugalmas munkavégzési formák térnyerése Magyarországon. *Új Munkaügyi Szemle*, 3(2), 2-12. <https://www.metropolitan.hu/upload/e194a72638b91d8544e990d72ef015434802344f.pdf>
- Juhász, T. (2019). Paradigmaváltás: Hogyan tekintünk az emberi erőforrásra a negyedik ipari forradalom küszöbén? *Munkaügyi Szemle*, 62(5), 53-57. https://drive.google.com/file/d/1dbYX3KTW6IIuE0lxTJN17e_HH9Tqk6W3/view
- Kurzweil, R. (2013). *A szingularitás küszöbén – Amikor az emberiség meghaladja a biológiát*. Ad Astra.

- Lovász, L. G. (2020). A jövő munkahelye – a munka jövője. *Új Munkaügyi Szemle*, 1(2), 2-13. <https://www.metropolitan.hu/upload/9605859f20c2488>
- Mandl, I., Curtarelli, M., Riso, S., Vargás, O., & Gerogiannis, H. (2015). *New forms of employment. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, New forms of employment*. Eurofound. www.europa.eu
- Nemeskéri, Gy. (2020). A termelő ember helyzete a munkaerőpiac jelen állapotában. *Új Munkaügyi Szemle*, 1(4), 23-28. <https://www.metropolitan.hu/upload/9f49a2853602bafac40084e533008c839c1a3941.pdf>
- Némethy, K., & Poór, J. (2019). A jövő munkahelye az Ipar 5.0 küszöbén. *Munkaügyi Szemle*, 62(1), 9-17. <http://munkaugyiszemle.hu/jovo-munkahelye-az-ipar-50-kuszoben>
- Novák, D. (2023). *Így lesz a munkavállalók mentális jóllétének támogatásából valós eredmény*. HRPWR. <https://hrpwr.hu/cikk/igy-lesz-a-munkavallalok-mentalis-jolletenek-tamogatasabol-valos-eredmeny>
- Orlik, J., Casasbuenas, J., & Helkkula, K. (2018). *Digital Frontrunners. Designing inclusive skills policy for the digital age*. Digital_Frontrunners_Web. www.nesta.org.uk
- Patóné Szűcs B., Kunos, L., Metszősy, G., & Hollósy-Vadász, G. (2021). A munkakörök és kompetenciák pandémia érintettsége. In J. Poór, et al. (Eds.), *COVID-19 koronavírus-válság: harmadik fázis*. Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem. https://press.mater.uni-mate.hu/32/1/KoronaHR_kutat%C3%A1si%20jelent%C3%A9s%20-%203%20%20f%C3%A1zis_2021.pdf
- Pirohov-Tóth, B. (2022). Munkapiaci trendek a koronavírus-járvány idején. *Vezetéstudomány*, 53(1), 29-43. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD>
- Pirohov-Tóth, B., & Kiss, Zs. (2022). A Covid 19 vírus munkavállalói kompetenciákra gyakorolt hatása. *Új Munkaügyi Szemle*, 3(2), 13-24. <https://www.metropolitan.hu/upload/bbae66217ef4920cf6754f1ee9fecb72b20b2dab.pdf>
- Pongrácz, F. (2018). Társak vagy vetélytársak? Robotok és emberek a munkaerőpiacon. *Munkaügyi Szemle*, 61(1) 2-8. <https://drive.google.com/file/d/1WoYp8fMEBLmCu9G0WeSpZKHQZQdAYtxl/view>
12. PwC Magyarországi Vezérigazgató Felmérés (2023). PWC Magyarország. https://www.pwc.com/hu/hu/ceo.html#a_ma_kihivasai. (Letöltés: 2023. 05. 02.)

A MULTIKULTURALITÁS ÉS INTERKULTURALITÁS KIHÍVÁSAI A 21. SZÁZADBAN

Máthé Ilona

Gál Ferenc Egyetem, Gazdasági Kar

Absztrakt

A cikk célja a multikulturalizmus és az interkulturalizmus elméleti és gyakorlati meghatározása, alapvető különbségeinek, típusainak, következményeinek és problémás aspektusainak a bemutatása, gyakorlati példákkal. Az elméleti megközelítést illetően definiáljuk a 'Smelting Pot' és a 'Salad Bowl' típusú multikulturális társadalmakat, azok minden előnyével és hátrányával. A multikulturalizmus viszonyát a liberalizmussal szemben is elemezzük, valamint a közelmúlt olyan mozgalmainak (pl. WOKE, BLM) jellemzőit, hatásait is, melyek alapjaiban rengették meg az egyén és közösség viszonyát a történelmi múlthoz, az alapértékekhez, és következményeikben felvetették azt a kérdést, hogy modern, „művelt” társadalmunkban a család, az iskola és a demokratikus intézmények valóban elvégzik-e feladatukat, vagy a 20. század közepében indult (és ma már mainstreamnek tekinthető, „politikai korrektség” vonulatának behódolva hajlandók és képesek is megváltoztatni a történelmet..., figyelmen kívül hagyva az akkori korok összefüggés-, ok-okozat-, valamint értékrendszereit.

A kultúra, nemzet és nemzetiség fogalmainak kölcsönhatásainak, előnyeinek és hátrányainak az összevetése, elemzése, valamint a jelenlegi mainstream gondolkodás és narratíva következményeinek leírása is célja jelen előadásnak, a migráció, az oktatás-nevelés, az idegen nyelvi tudás, a kisebbségi és többségi jogok, a kisebbségi értékek ismertetése és illusztrálása folytán.

Kulcsszavak: multikulturalitás, interkulturalizmus, nemzeti állam, kisebbségi és többségi jogok, nemzeti stratégia

MULTICULTURALISM AND INTERCULTURALISM- CHALLENGES IN 21ST CENTURY

Ilona Máthé

Faculty of Economics, Gál Ferenc University

Abstract

The aim of the article is to theoretically and pragmatically define and present multiculturalism and interculturalism, alongside with their basic differences, types, consequences and problematic aspects, all with real life examples. As far as this theoretical approach is concerned, we are defining „The Smelting Pot” and „The Salad Bowl” type multicultural societies, highlighting their overall advantages and disadvantages. We are also analysing the relationship between multiculturalism and liberalism, as well as the characteristics and impact of recent movements (like WOKE, BLM), which lately have shattered the individual’s and community’s rapport to historic past, basic values; what’s more, in their consequences, they have raised the question that whether in our modern, „civilised” society family, school and democratic institutions are able to fulfill their duties and responsibilities; or, whether, surrendering to the „politically correct” movement initiated in last century’s mid ’50s (which has become mainstream by now) they are willing to change history... not taking into consideration the then applicable and characteristic correlations, cause and effect, as well as value systems.

We are also making a comparative analysis of the advantages and disadvantages that the interconnection and interdependency between culture, nation and nationality or ethnic origins have; in addition, we aim at highlighting the most important consequences that the mainstream mentality and narrative regarding the topic have, by describing and debating on the challenges posed by migration, education and instruction, foreign language competence, minority and majority rights, aboriginal minority values.

Keywords: multiculturalism, interculturalism, nation, minority and majority rights, national strategy

„Egy kultúra igazi bizonyítéka soha nem a bőség, amely kicsordul, a felülmúlhatatlan, melyet a lángész ajándékoz a közösségnek, hanem az átlag minősége, módja, hangja is, mellyel a nép él, tudatosít és a köznapok használatában általánosít egy szellemi magatartást.”

Márai Sándor: *Piazza Erbe, Új Idők* 1939

Mai felbolydult világunkban egyre jobban fel kellene ismernünk azt, hogy a múlt ki (és meg) nem beszélt és meg nem oldott konfliktusai és azok alapos ismerete, valamint a közösség, és identitás fogalmainak és értékeinek kiegyensúlyozott értékelésének a hiánya sok elfojtott, illetve újonnan kialakult konfliktust gerjesztett és hozott napvilágra. Eme konfliktusoknak és azok okainak a meg nem értése, helytelen értékelése és a megoldási stratégia és koncepció teljes hiánya a magát „fő döntéshozónak” tekintő Európa és világszerte (főleg Nyugat-Európa és az USA értendő ezalatt véleményünk szerint) olyan helyzetekhez vezetett, amelyek komolyan és alapjaiban veszélyeztetik kontinensünk és kultúránk létét, minőségét és jövőjét. A 18. sz. spanyol származású amerikai filozófus, George Santayana szerint *‘Those who do not learn history are doomed to repeat it.’* Azok, akik nem tanulnak, nem ismerik a történelmet, arra kárhozzatnak, hogy újraéljék azt.-szerző ford./ Sokan, többek közt Churchill is, átvették ezt az önbeteljesítő állítást, ám sajnos sem a nemzeti oktatás-nevelési rendszerek, sem az egyéni fejlődési stratégiák nem tanultak belőle...

Statisztikai adatok szerint a világ több mint 70%-a többnyelvű, ami arra a következtetésre juttat, hogy sok helyen a világban többnyelvű, különböző nemzetiségű, különböző kultúrájú emberek élnek egymás mellett vagy közösen együtt. Az egymás mellett élés vagy az együtt élő, bármennyire is színes, közösségek interakcióval teli léte két különböző felfogást, politikai, adminisztratív, kulturális és oktatás-nevelési rendszert feltételez. Ez eredményezte a multikulturalitás és interkulturalitás fogalmát, valamint ez határozta meg a többség és a kisebbség önmagához és egymáshoz való viszonyát és kapcsolatrendszerét. Az eme fogalmakra adott (rövid- vagy hosszú távú) politikai válaszok határozták meg a különböző országok és kontinensek mai állapotát és a belső konfliktusaik nagy részét.

Egy rövid elméleti összefoglaló gyanánt, hadd definiáljuk és jellemezzük dolgozatunk legfontosabb fogalmait.

A multikulturalizmus azon állapot, amelyben különböző kultúrájú és, esetleg fajú csoportok, egy adott társadalomban léteznek, egyenlő jogokat és esélyeket élveznek, mindegyiket fontosnak tartva és semelyiket figyelmen kívül nem hagyva. A jelenség általában nemzeti szinten, egy országon vagy egy nemzeten belül alakul ki, vagy természetes módon, a bevándorlás következtében, vagy nem természetes módon, amikor az adott ország eltérő kulturális szabályozását egy közös jogrendszerben egyesítik (mint pl. Franciaországban vagy Kanadában). Okvetlenül azt a logikai következtetést kell levonnunk (természetesen amennyiben tudatos történelemismerők vagyunk (sic!)), hogy a régi gyarmati birodalmak gyarmatosító politikájuk miatt teljesen más

helyzetben vannak, teljesen más körülmények okozták és definiálták mai multikulturális állapotukat, ezért teljesen más lehet (és esetleg kell is legyen) a hozzáállásuk a kérdéshez, valamint erkölcsi és pszichológiai döntéseik és érzelmi töltetük is más. Helyzetük okainak nem ismerése illetve eltusolása, a történelem tényeinek nem ismerése vagy tagadása, és így tudatlanság miatt, vagy akár szándékosan, különböző politikai és gazdasági célok elérése érdekében eme hozzáállás általánosítása és azon nemzetek/országokra való (akár kötelező) kiterjesztése, akiknek történetében soha gyarmatosítás nem volt (sőt, ahol a világon először mondták ki pl. a vallásszabadságot, ld. Erdély 1568 János Zsigmond idejében) történelmi és logikai hiba, erkölcsi bűn.

Szociológiailag a multikulturalitás azt a módot jelenti, amelyben bizonyos társadalmak, közösségek egymás mellet vagy együtt élnek kulturális diverzitásban. Egy multikulturális társadalom jellemzője az, hogy különböző fajú, etnikai eredetű vagy nemzetiségű emberek élnek „együtt” az adott közösségben. Arról a felfogásról van szó, amelyben az eltérő kultúrák, különösen a kisebbségi csoportok kultúrája különleges bánásmódban részesül a domináns politikai kultúra által. Ez az elismerés azt is jelenti, hogy a társadalom egésze tudatában van annak, hogy milyen értékkel járul hozzá a nagy politikai közösséghez a kisebbség, hogy speciális védelem vagy autonóm önrendelkezési jogok illetnek meg bizonyos kulturális csoportokat. A multikulturalizmus a modern demokráciákban egyben válasz a kulturális pluralizmus tényére, másrészt a múltbéli kirekesztés, diszkrimináció vagy elnyomás miatt adott kompenzáció. (Az egyik gond az, hogy úgy tűnik, a nyugati demokráciákban bizonyos kisebbségek túlzott vagy téves történelmi értékelés alapján kerülnek előnybe, de ez ismét a múlt ok-okozati tényeinek figyelmen kívül hagyása miatt történik. A másik az, hogy a múltbéli birodalmi lét érdekes kollektív bűnbánatot indukált napjainkban, aminek általánosítása megint súlyos hibákhoz vezetett.)

Egy ilyen, fentebb említett társadalomban, az emberek megtartják, tovább adják, megbecsülik és megosztják egyedi életmódjukat, nyelvüket, hagyományaikat vagy kulturális magatartásukat. Abból a feltételezésből kiindulva, hogy gyakran békésen egymás mellett élhetnek ezek az eltérő kultúrák, a multikulturalizmus azt a nézetet erősíti, hogy a közösség, a társadalom igazából gazdagodik abból, hogy meg/fenntartja, megőrzi, tiszteli, vagy éppen ösztönzi a kulturális diverzitást. Ehhez azonban az szükséges, hogy nemcsak a többség legyen tisztában azzal, hogy mik a jogai és kötelezettségei egy közösségben, hanem a kisebbség is tudatában legyen annak, hogy nemcsak jogai vannak, hanem kötelességei is, amikor az adott társadalom tagjává vált. És itt fontos megemlíteni azt, hogy egy közösség kisebbsége történelmileg különböző okokból létezik abban az adott társadalomban: teljesen más státusza és megítélése van (és kell is, hogy legyen) egy őshonos, államalkotó nemzeti kisebbségnek, mint egy bevándorló vagy éppen egy természetellenesen, akár illegálisan az eredeti közösséget elárasztó kisebbségnek. A végeredmény ugyanaz lehet, hiszen bármely okból döntenek vagy kényszerülnek más közösségbe kerülni bizonyos nemzeti és kisebbségi csoportok, az egészséges és helyes együttélés alapja a befogadó állam/közösség törvényeinek

betartása és betartatása, a jogok és kötelezettségek tudatosítása és betartása, valamint a kölcsönös tisztelet. Amennyiben ez megvalósul, nincs semmi baj. De sajnos, nem ez a helyzet sokfele a világban. A woke, cancel culture mozgalmak, a különböző újszerű kisebbségi státuszok eltúlzott értékelése (miközben az őshonos kisebbségeket semmi veszik), valamint a történelmi tények és az erkölcs figyelmen kívül hagyása furcsa állapotokat eredményez és eredményezett a világban, és ami minket, európaiakat még jobban érint, Európában.

Különböző elméletek láttak napvilágot a multikulturalizmust illetően, főleg az amerikai társadalmat vizsgálva.

A „smelting pot” elmélet szerint (a kohóban összeolvadt fémek példája nyomán) metafora formájában az Egyesült Államokba bevándoroltak asszimilációját szokták definiálni, amit eredményként a „hyphenated American” kifejezés tökéletesen illusztrál (tehát mindenki amerikai, csak az eredete más: Afro-American, Hungarian-American, stb., a hangsúly az amerikai jelzőn lévén). És persze, könnyű ezt tenni és elhiteni az egyénnel/állampolgárral egy olyan közösségben, amelynek léte és eredete nem ezer évre vagy még többre nyúlik vissza. Ugyanakkor az sem mindegy, hogy a bevándorló/migráns, vagy a különböző nyelveken más és más terminussal ellátott egyén vagy csoport hogyan viszonyul a befogadó közösséghez/országhoz. Hálás a befogadásért, tiszteli és betartja a befogadó ország törvényeit és szokásait, anélkül hogy teljesen asszimilálna és feladná saját nemzeti és kulturális értékeit, vagy követelő magatartással csak vélt vagy valós jogait próbálja érvényesíteni anélkül, hogy hasznos tagjává válna új „hazájának”.

A következő elmélet a „salad bowl”, ami egy sokkal liberálisabb elmélete a multikulturalitásnak, mivel ez egy heterogén társadalmat jelent, amelyben különböző kulturális háttérű emberek/egyének élnek egymással párhuzamosan, megtartván legalább részben néhány egyedi jellemzőit hagyományos kultúrájuknak. Ez azt is jelenti, hogy nem alakul ki egy egységes társadalom vagy kultúra, legjobb példái ismét az Egyesült Államokból a „Little India” vagy „Chinatown” negyedek. A legnegatívabb következménye ennek a jelenségnek az, hogy megosztja a társadalmat, előítéletet és diszkriminációt eredményezve. Robert Putnam politikai kutató szerint az ilyen „multikulturális közösségekben” élő emberek nem igazán fognak közösségjobbító, fejlesztő projektekre szavazni vagy ilyenekben önkénteskedni.

Egy újabb megközelítésben, a multikulturalizmus kihívásként áll a liberális demokráciával szemben. Ez utóbbiban, minden egyes állampolgár egyenlő bánásmódban kellene, hogy részesüljön, külön kezelve az „állampolgár” alap, közös identitását a társadalom való világban élő tagjainak valós társadalmi, kulturális, politikai és gazdasági pozíciójától és identitásától. Ez a felfogás hajlamos arra, hogy homogenizálja a társadalmat és közös politikai kultúrát feltételezzen, amelynek mindenki részese az adott közösségben. Egy formális állampolgári egyenlőség jegyében, a liberális demokráciák hajlamosak alulértékelni mindazokat a jegyeket, amelyek igazából bizonyos szempontok alapján tagadják ezt a fajta egyenlőséget. Bár szerves és jól defini-

álható részei a társadalomnak, a közösség bizonyos tagjai megtarthatják különleges egyéni identitásukat miközben egy közösségben laknak.

A multikulturalizmusnak nagy szerepe van az oktatás-nevelésre, az önrendelkezés igényére vagy jogára, az identitás politikákra, és a különböző politikai és társadalmi mozgalmakra. Ellentétben azonban a multikulturalitással, az identitás politikák inkább a résztvevő egyének közös identitásán alapulnak, mint a közös specifikus kultúrájukon.

A multikulturalizmus által jelentett kihívások két szempontot érintenek: az egyik arra vonatkozik, hogy bizonyos csoportokat részesít előnyben a nagy közösséggel szemben, ezáltal a nagy közös „jó” erodálódhat a kisebbségi érdek oltárán. A nemzeti egység elérése lehetetlennek tűnik, ha az emberek magukat inkább egy etnikai vagy faji csoport tagjainak tekintik, mint egy közös ország állampolgárainak. És a másik szempont arra vonatkozik, hogy a multikulturalizmus aláássa az egyenlő egyéni jogokat, ezáltal gyengítve az egyenlő politikai bánásmód értékét. Az egyéni egyenlőségi jogokat figyelmen kívül hagyhatják vagy csorbíthatják akkor, ha inkább a csoport jogait tekintik fontosabbnak.

És itt jön a felismerése annak, hogy bár évezredek óta beszélhetünk multikulturalizmusról, a különböző kultúrák igazi, gyakorlati együttélése egy másik fogalom által írható a legjobban le, és ez az interkulturalitás. Latin őseim szerint „nomen est omen”, tehát az, ahogyan nevükön nevezzük a dolgokat, lényegi tulajdonságaikat is illusztrálja. A multikulturalitáshoz képest, az interkulturalitás egy gyakorlatiasabb, aktívabb fogalom, és a szegregáción és párhuzamos léten átnyúlva a különböző kultúrák interakcióját, együttélését, kultúráközi kommunikációját és kapcsolatrendszerét jelenti. Tehát, miközben az egyik inkább elkülönített entitásokat, a másik inkább együttműködést jelent. Az interkulturális oktatás-nevelés azt kísérli meg, hogy a különböző kulturális háttérrel rendelkező csoportok tagjai megértsék a lényegi kulturális ke-retrendszert annak érdekében, hogy interakcióba tudjanak lépni és képesek legyenek hatékonyan kommunikálni más kulturális háttérű társaikkal. Az interkulturális erőfeszítések célja az, hogy a megértést segítség elő, növeljék a bizalmat, kapcsolatokat teremtsenek és együttműködést tegyenek lehetővé. És emiatt, az interkulturalitás mindig csoportokra vagy közösségekre koncentrál. Egy tipikus példája az interkulturális együttlétnek az erdélyi magyar/székely-román-szász együttélés, aminek rengetek erkölcsi, társadalmi, személyiségfejlődési, nemzetiségi és nemzeti, valamint nyelvi-kulturális hozzádka van.

A kérdéskörben felmerül egy másik fogalom, a „kultúráközi” (*Cross Cultural*) állapot, jelenség és kommunikáció. Ez kevésbé vonatkozik a közösségre vagy a csoportra, mint inkább a specifikus kultúrákra adott specifikus válaszokra. Ez azt is jelenti, hogy az az egyén, akinek rendszeres nemzetközi szakmai, üzleti kötelezettségei vannak, profitálhat abból, ha kultúráközi kommunikációs ismereteket és készségeket sajátít el annak érdekében, hogy hatékonyabban végezhesse munkáját, jó üzleti kapcsolatokat építhessen ki függetlenül attól, éppen hol ténykedik a világban. Ez tehát inkább az

eltérő kultúrákra adott speciális válaszokra vonatkozik, mint a különböző kultúrák egymásra találására.

Következésképpen, a multikulturális kommunikációmás kultúrák sajátosságairól tudomást vevő, de mélyebben nem involválódó, szintézisre nem törekvő élményekhez vezet, míg az interkulturális kommunikáció más kultúrákkal szervesen együttműködő, integrált, szintetizált és empatikus társas-világ-alkotást valósít meg és reflexív élményekhez vezet a résztvevő egyének számára.

Tehát, összegezve, míg a multikulturalitás véleményünk szerint inkább szegregációt és akár elidegenítést generál, az interkulturalitás és kultúráközi kommunikáció együttműködést és keveredést jelent. Az USA-ba emigráló európaiak, valamint az Ausztráliába átköltöző britek multikulturális életet hoztak létre, de ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy ezek a multikulturális szituációk feltétlenül pozitívak vagy akár egészségesek lennének. Ezzel ellentétben, az interkulturális, az adott társadalomba szervesen integrálódó csoportoknak és közösségeknek rengetek lehetőségük, esélyük és potenciáljuk van. Ha a döntéshozók és politikacsinálók jobban értenék a multikulturalizmus fogalmát és lényegét, és változtatnának a narratívájukon, képesek lennének egy kevésbé passzív, és sokkal aktívabb párbeszédet és együttműködést folytatni a társadalom minden szintjén. Arról nem beszélve, hogy a 21. század első évtizedének a vége felé Angela Merkel már a multikulturalizmus végét vizionálta, míg a második évtized közepén az illegális migrációt elősegítő „Willkomens Kultur” társadalmilag, jogilag, gazdaságilag, kulturálisan és általános műveltségileg téves, akár bűnös politikájának köszönhetően nemcsak integráció és együttműködés nem valósult meg Európa nyugati felén, hanem a többség kultúráját, etikai, morális és általános együttélési szabályait figyelmen kívül hagyó, nem tisztelő párhuzamos társadalmak létrejöttéhez nyújtott segítő kezét.

A multikulturalizmust illetően más aggályok is vannak. Ha egy társadalom alapvető intézményei, a család, az iskola, a munkahely és a különböző szociális intézmények nem teszik dolgukat és nem hozzák össze az eltérő kulturális háttérű embereket, nem valósul meg az az egészséges környezet, amely a kulturális különbségek miatt keletkezett egyének közötti súrlódások enyhítését és megszüntetését teszi lehetővé. Ez az egészséges környezet tolerancián, együttérzésen, valamint azon a szándékon és nyitottságon alapul, hogy meg akarjuk ismerni a másik kulturális háttére által megmutatkozó különbségeket. Ez az eltérő kulturális háttér és értékrendszer komoly következményekkel jár az egészségügy terén is. A társadalom peremére szoruló népesség körében gyakoribbak bizonyos betegségek, például az érrendszeri betegségek, az AIDS és az oszteoporózis, valamint az étkezéssel, táplálkozással kapcsolatos problémák is. A multikulturális tényezők azt is befolyásolhatják, hogy hogyan lehet egy egyént kezelni, gyógyítani, vagy akár kaphat-e egyáltalán orvosi segítséget. Az egészséget és betegségeket érintő különböző kulturális nézetek befolyásolják az egészségügyi és orvosi beavatkozást is. A kulturális különbségek félreértései és/vagy ezen különbségek nem ismerete akár erőszakos következményekkel is járhat. A kutatások

kimutatták, hogy az etnikai kisebbségek kevesebb valószínűséggel fognak testi és lelki egészségügyi szolgáltatásokat igénybe venni, többek közt talán félelemből, tudatlanságból, a diszkrimináció és stigmatizálás elkerülése miatt.

A migráció, akár legális, de leginkább az illegális, további problémákat okoz. Komoly értelmezési problémák vannak a jelenség definiálásában, megértésében és kezelésében. A jelenlegi „mainstream” narratíva meg nem érthető módon nem képes sem az okokat, sem a következményeket felkutatni, megismerni, életképes, minden fél számára hatékony, hosszú távú stratégiákat felépíteni, a kölcsönös tisztelet, a jogrend és a történelmi múlt tapasztalatainak figyelembe vételével. A nemzeti és társadalmi felelősségtudat érdekes hiányával vagy mutációjával szembesülünk.

És ha ennyi probléma van, mi a megoldás? Szerintünk az európai közösség együttműködésének alapértékeihez való visszatérés, azok tiszteletben tartása, a család, mint a társadalom legfontosabb és alap pillérének a megerősítése, az oktatás-nevelés alapelveihez való visszatérése. Aristippos szerint „Tanítani annyi, mint megmutatni a lehetőségeket, tanulni annyi, mint élni ezekkel a lehetőségekkel”, de akár Eötvös Józsefet is említhetjük: „A haza minden polgárának jövője-mindenekelőtt jogai-kulturáltságától függ, vagyis a műveltségnek a nevelés útján való társadalmi méretű elterjedésétől.” Tehát fontos tanulni, ismerni és megismerni, a kritikus gondolkodás logikai elemeit alkalmazni, összehasonlító elemzéseket végezni, és mindenekelőtt kölcsönös tisztelettel, de saját értékeinknek és érdekeinknek figyelembevételével élni és cselekedni.

Az idegen nyelvoktatás is megoldás. Az EU Sprachreport 2002/1:17-18.-3. javaslata szerint:

„Az európai többnyelvűség fenntartásában az idegennyelvoktatásra fontos szerep hárul. Az idegen nyelvek oktatásának legkésőbb az általános iskolában el kell kezdődnie közös európai minőségi mércéknek megfelelően. Az Idegen nyelvoktatás célja két európai idegen nyelven való írásos és szóbeli cselekvőképesség elsajátítása, valamint további nyelveken az értés- és olvasás készségek kifejlesztése. Cél továbbá a szomszédos országok nyelveinek megismertetése, közvetítése.” Ma vajon hol tartunk?...

A nyelvi cselekvés egy társas cselekvés (interdependencia keletkezik), a nyelvtudás a világról és szociális környezetről alkotott tudás és társas interaktív képességek fejlődése, tehát meghatározó nyelvi és szociális közegben jellegzetes kulturális mintázatokat tesz magáévá homogén/heterogén, egy-vagy többnyelvű közegben is.

Az egyén interaktív/konfrontatív/ érdekérvényesítő viselkedése *adaptív jellegű*, a nyelvi- és kommunikatív kompetencia *kontextus érzékenységet és szituált-nyelvhasználati képességet* von maga után, amihez *univerzális kommunikációs készségek léte, sajátos nyelv-és kultúra specifikus nyelvi viselkedési mód szükséges* (a nyelvi leírás és nyelvműködés teljes skáláján). Szoros összefüggés van az *egynyelvűség és azaz multikulturalitás, valamint a többnyelvűség és a interkulturalitás között.*

A *nyelvközösség felszínes, egymásról tudomást vevő, de mélyebben nem integrálódó, szintézisre nem törekvő „egymás-mellett-élés”* (ami éppen a multikulturalitás).

A *nyelvi szocializáció, társas szocializáció közösségi nyelvek* szervesen együttműködő, integrált, szintetizált és empatikus együttműködést megvalósító együttélést jelentenek (és ez az interkulturalitás).

A közösségnek nyelvi, tárgyi, szellemi kultúra alapja van, közösségi elemek újratelmeztetése, átadása, módosulása generációk egymás mellett élése, együttműködése során. A nyelvközösség a nyelv, nyelvi kultúra, normák, értékek, kultúra-specifikus, identitás-formáló narratívákat jelenti, nyelvi, kulturális kohézió megteremtése céljából, nemzeti határokon belül, de kisebbségben is. A nyelvközösség *nyelve* plasztikus, a társas-viszonyoknak és a társadalmi igényeknek megfelelően adaptálódó *reprezentációs jelrendszer, egy tényleges társas-valóság megteremtéséért felelős*; a nyelviség nem csak absztrakt jelrendszer, hanem társas interakció közösségi jelentéshalmaz, intencionális mentális tartalmakkal.

A sajátos arculatú nyelvközösségekben szocializálódott egyén más 'kulturális közegbe' is bekerülhet: más nyelvközösség (vegyes házasság, multikulturalitás, migráció), más szubkultúrák (kb. társadalmi, vallási rétegek), más szakmai kultúrák (multidiszciplináris munkahely), más nemzeti kultúrák (turizmus interkulturális kontextusai, munkavállalás), más nemzetközi kultúrák (eurokraták, multinacionális vállalatok). A résztvevők azonban mindig valamilyen közös nyelv mellett fognak dönteni a résztvevők (amit lingua franca-naknevezhetünk). Természetesen, felmerülhet a nyelvi sovinizmus/imperializmus kérdése is (ld. Brit Birodalom Indiában, stb.), lehet szó politikai, gazdasági és kulturális dominanciáról, viszont egy egészséges környezetben az egyéni és közösségi méltóság megteremtése, megtartása, biztosítása mindig fontos.

Egy adott nyelvközösségben elsajátított nyelvi kultúra biztosítja az „egynyelvűséget”; ezt a „világ”-ot hasonlítja össze más nyelvi-kulturális világokkal. Az interkulturális kommunikáció hasznos, megbízható és felelősségteljes közösségi cselekvésforma a mai nemzetközivé vált kommunikációban.

A valós *többynyelvűség* nem idegennyelv oktatási technikákkal, hanem egy integrált és empatikus társas-világ-alkotás megvalósításával érhető el, a kulturális különbségek kritikus és dialektikus /interaktív-argumentatív/ párbeszéd során kialakított szintézis, amelyet csak inherensen multikulturális közeg tud biztosítani. Így a nemzetközi kommunikáció egyben interkulturális kommunikáció (akár multikulturális elemekkel is).

Minden esetben felmerül a többség és a kisebbség egymáshoz viszonyulása. Normális esetben, főleg interkulturális közegben, komoly kisebbségi értékekről beszélhetünk:

Magyarországon a történelmi krízishelyzeteknek köszönhetően sajátos helyzet alakult ki; ez az egyetlen olyan ország, amely minden oldalról önmagával határos. A magyarság 8 országban szétszórva él a Kárpát-medencében, ami szétszóródás, pusztulással járt, tehát a nemzeti összetartozás-érzésének és létszámának negatív változá-

sai következtek be. Olyanok voltunk/vagyunk, mint Kovács András Ferenc *Kövek a magasban* versében:

„Kövek dobódnak, bolygókká válnak:
magas hazákból vissza se szállnak
végül sem, akkor sem.”

Ezért állami és magánintézmények komoly felelősséget vállalnak a nemzet (beleértve a határon túli magyarság) helyzetének támogatása érdekében. Ezt szolgálják például az MTA Etnikai-nemzeti kisebbségkutató Intézetének felállítása, és az olyan kisebbségi értékek, mint a kisebbség útkeresési ideológiáinak kidolgozása, a regionális együttműködés, a nem olvasztótégely-hatás, a kisebbségi oktatás, az előítélet mentesség, a legjobb gyakorlatok átadása, az aktív testvérvárosi és ‘Európai polgár’ programok, az asszimiláció nélküli integrálódás, a közös oktatás, kulturálódás, a jobb nyelvtudás (ami erősebb társas szocializálódást, gazdagabb világról szóló tudást eredményez).

A nyelvoktatásnak komoly előnyei vannak multikulturális környezetben, egymást erősítő szerepe van, empátiát, affinitást, alkalmazkodó képességet, jobb értést és megértést eredményez.

Bányai János szerint „A kisebbségi magyar kultúrák multikulturális tapasztalata pedig különleges érték lehet a globalizálódó világban, modell arra is, hogy különféle kultúrák az együttélés során hogyan őrizték meg sajátosságaikat és integritásukat.”

Claude Lévi-Strauss antropológus szerint pedig „valamennyien a saját kultúránk vonatán utazunk, és minden vonat a maga által választott irányban halad”.

Kapcsolattartó szerző:

Máthé Ilona

Gál Ferenc Egyetem

Gazdasági Kar

5600 Békéscsaba

Bajza u. 33.

mathe.ilona@gfe.hu

Cor responding author:

Ilona Máthé

Faculty of Economy

Gál Ferenc University

Bajza str. 33

5600 Békéscsaba, Hungary

mathe.ilona@gfe.hu

Hivatkozás: Máthé, I. (2022). A multikulturalitás és interkulturalitás kihívásai a 21. században. *Deliberationes*, 15(S1), 55-65.

IRODALOMJEGYZÉK

- Banks, J.A. (2004). Multicultural Education. In J.A. Banks (Ed.), *Handbook of Research on Multicultural Education* (pp. 3-29). Jossey-Bass.
- Banks, J.A. (2009). *The Routledge international. Companion to Multicultural Education*. Routledge. Britannica. Multiculturalism. <https://www.britannica.com/topic/multiculturalism>
- Commisceo Global. (n.d.). *Intercultural, Cross-cultural and Multicultural – What do they mean and Why does it matter? Commisceo Global*. <https://www.commisceo-global.com/blog/intercultural-cross-cultural-multicultural-meanings>
- Good Therapy. (2019, September 13). *Multicultural Concerns*. Good Therapy. <https://www.goodtherapy.org/learn-about-therapy/issues/multicultural-concerns>
- Máthé, I. (2008). Multikulturális értékek a kisebbségi létben. *Perspective=Kitekintés*, 12(15ksz), 102-109.
- Sampoerna University. (2022, July 5). *Multiculturalism: Definition, Theory, and Characteristics*. Sampoerna University. <https://www.sampoernauniversity.ac.id/understanding-multiculturalism-definition-theory-and-characteristics/>

Deliberationes tudományos folyóirat

15. évfolyam Különszám 2022/1, 66–75. oldal

Kézirat beérkezése: 2022.09.30.

Kézirat befogadása: 2023.04.24.

[DOI: 10.54230/Delib.2022.K.SZ.66](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.K.SZ.66)

Deliberationes Scientific Journal

Vol.15; Spec. Ed. No. 1/2022, pages:66-75

Paper submitted: 30th September 2022

Paper accepted: 24th April 2023

[DOI: 10.54230/Delib.2022.K.SZ.66](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.K.SZ.66)

MAGYARORSZÁGI BEFEKTETÉSI LEHETŐSÉGEK

Nyári Csaba

Gál Ferenc Egyetem Gazdasági Kar

Absztrakt

Kutatásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy napjainkban Magyarországon milyen befektetési lehetőségek állnak rendelkezésre a lakosság számára. A befektetés lehet pénzügyi eszköz (értékpapír, bankbetét stb.) vagy ingatlan, valamilyen értékálló ingóság (például műtárgy) is. Elemzésemben a klasszikus pénzügyi eszközökre, azokon belül is a részvényre, a kötvényre, az állam által kibocsátott kötvényre (állampapír), továbbá a befektetési alapokra fókuszálok. Ezek mellett foglalkozom az úgynevezett kombinált termékekkel.

Kulcsszavak: befektetés, megtakarítás, hozam, kockázat, kötvény, állampapír

INVESTMENT ALTERNATIVES OPPORTUNITIES IN HUNGARY

Csaba Nyári

Faculty of Economy, Gál Ferenc University

Abstract

In my research, I am seeking answers to the question of what investment opportunities are available to the general public in Hungary today. Investments can be financial instruments (securities, bank deposits, etc.) or real estate, or even tangible assets of considerable value (e.g. artwork). My analysis focuses on traditional financial instruments, including shares, bonds, government bonds (government securities) and investment funds. In addition to these, I will also address the so-called „combined products”.

Keywords: investment, savings, yield, risk, bond, government securities/paper

BEVEZETÉS

A befektetés – legáltalánosabb megközelítésben – egy adott pénzösszeg ritkábban rövidebb, jellemzően azonban hosszabb távra szóló, értéknövelést célzó felhasználása (Magyar Nemzeti Bank, 2023). Egy olyan döntési folyamatról van szó, mely az abban résztvevők számára – optimális esetben – többlet jövedelmet eredményez (Ulbert, 2018). A befektetés forrásaként szolgálhat elhalasztott fogyasztás vagy éppen felhalmozódó megtakarítás (Harsányi, 2018).

A befektetésekről szólva elengedhetetlen három fogalom tisztázása: ezek a hozam, a kockázat, valamint a likviditás. A hozam maga a nyereség, a befektetés hozadéka. Hozam szempontjából a befektetés lehet stabil, illetve változó hozamú, annak függvényében, hogy látható-e előre pontosan, mekkora lesz a hozam, vagy sem (Harsányi, 2018). A kockázat a befektetés bizonytalansági faktora, mely abból adódik, hogy a befektetett összeg a befektetés végére vagy nő vagy csökken (Horváth, 1996). A hozam és a kockázat közötti összefüggés meglehetősen szoros. Ismeretes a kockázatmentes hozam fogalma, mely azt a hozamot jelöli, melynél maga a kibocsátó, konkrétan az államkötvény kibocsátója jelenti a garanciát arra, hogy a befektető a befektetés lezárultával visszakapja a tőkét és hozzájut a kamatokhoz is. Valójában azonban még az állampapírok sem tekinthetők teljes mértékig kockázatmentesnek, hiszen államszód esetén vajmi keveset ér az állami garanciavállalás (Elemzeskozpont.hu, 2023a). Befektetési eszközöknél likviditás alatt azt értjük, hogy milyen gyorsan tehető pénzzé az adott eszköz. Az értékpapír likvid befektetés, hiszen gyorsan értékesíthető, ellenben egy befektetési célú ingatlan esetén ez koránt sincs így, az ingatlan ilyenformán illikvid befektetés (Elemzeskozpont.hu, (2023b).

Az ideális az lenne, ha létezne olyan befektetés, amely kiemelkedő hozamot kínál, szükség esetén gyorsan pénzzé tehető, és csak minimális kockázattal jár. A valóság ugyanakkor az – miként arra egyetlen, kezdő befektetőknek szóló kiadvány sem mulasztja el felhívni a figyelmet –, hogy e három kritérium közül egyidejűleg, egyazon befektetési forma esetén legfeljebb csak kettő teljesülhet.

Kutatásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy napjainkban Magyarországon milyen befektetési lehetőségek állnak rendelkezésre a lakosság számára. A befektetés lehet pénzügyi eszköz (értékpapír, bankbetét stb.) vagy ingatlan, valamilyen értékálló ingóság (például műtárgy) is. Elemzésemben a klasszikus pénzügyi eszközökre, azokon belül is a részvényre, a kötvényre, az állam által kibocsátott kötvényre (állampapír), továbbá a befektetési alapokra fókuszálok. Ezek mellett foglalkozom az úgynevezett kombinált termékekkel.

1. RÉSZVÉNY

A részvény névre avagy bemutatóra szóló értékpapír, mely tagsági jogokat testesít meg a kibocsátó részvénytársaságban. E tagsági jogok alapvetően szervezeti jellegűek (szavazati jog, jog a közgyűlésen való részvételhez stb.), illetve vagyoni jogok (például

osztalékhoz, osztalékkelőleghez való jog). A részvény lehet nyomdai úton előállított papíralapú, és lehet dematerializált, vagyis kizárólag elektronikusan előállított és ekként nyilvántartott. A részvény névértéke – melyet magán a részvényen is feltüntetnek – nem lehet alacsonyabb a kibocsátási értéknél, a forgalmi érték (vagyis az az összeg, melyet a részvény eladásakor a vevő fizet) ugyanakkor ezektől eltérhet. A részvény ugyanis – főszabály szerint – forgalomképes, így átruházható, értékpapír voltából közvetve önálló vagyoni értéket képvisel (Bakos-Kovács, 2020).

A részvényvásárlás egy hosszú távra szóló befektetés, ezzel ellentétben a rövidtávú részvényvásárlás inkább sorolható a spekuláció kategóriájába. Az előbbi esetében a döntés meghozatalánál a fő szempont az, hogy mennyire stabil, prosperáló stb. a kibocsátó társaság, rövidtávú részvényvásárlásnál azonban a részvénytőke mozgások, pontosabban a részvénytőkepiac tapasztalható befektetői magatartás bír jelentőséggel (Bakos-Kovács, 2020). A befektető, aki megvásárolja a részvényt, egyfelől a társaság nyereségéből részesedik osztalék formájában, másfelől, a részvény eladása után árfolyamnyereségre tehet szert (legalábbis optimális esetben, ha sikerül a vételi árfolyamnál magasabb áron eladni a részvényt) (Brealey & Myers, 2011).

A részvénykereskedés másodlagos piaca a tőzsde, a (kis)befektetők számára a leggyorsabb, ha bróker cég segítségével vásárolják meg a tőzsdén kibocsátott értékpapírokat. Egy adott részvénytőkepiac teljesítményét a részvénytőkepiaci index mutatja be, ez a magyar részvények esetében a BUX index, mely a Budapesti Értéktőzsdén (a továbbiakban: BÉT) jegyzett legnagyobb hazai cégek részvényeiből áll (Szládek, 2017).

A részvény várható hozama magasabb, mint a kötvényé, de nagyobb kockázattal is jár, egyebek mellett azért, mert csődeseménykor (vagyis, ha a kibocsátó vállalat megszűnik, csődbe megy stb.) a részvényesek a kielégítési sor legvégén, a hitelezőket (kötvénytulajdonosokat) követően részesednek az esetleg még megmaradt vagyonból (Szládek, 2017). A részvénybefektetések kockázatát fokozza az is, hogy a gazdasági, politikai környezet változásai (kedvezőtlen piaci események, jogszabályváltozások, infláció stb.) – különösen rövid távon – számottevő mértékben képesek árfolyamingadozást előidézni (Ersteinvestment.hu, n.d.).

2. VÁLLALATI KÖTVÉNY

A kötvény és a részvény közötti legfőbb különbség egyszerűen megragadható: részvény esetében a befektető a mögöttes vállalkozás résztulajdonosává válik, a kötvényt megvásároló befektető ugyanakkor a kibocsátó hitelezője lesz. A részvényes osztalékra és árfolyamnyereségre számíthat (úgy, hogy ezek egyike sem garantált), a kötvénykibocsátó ezzel szemben arra vállal kötelezettséget, hogy lejáratkor visszafizeti a névértéket, garantált hozamként pedig előre meghatározott időpontban kamatot fizet. A kötvények többféle szempont szerint csoportosíthatók, így egyebek mellett aszerint is, hogy ki/milyen szervezet a kibocsátó. A kötvények speciális típusa az, amelyet az állam bocsát ki; erről a következő fejezetben lesz szó.

A vállalatok forrásbevonás céljával bocsátanak ki kötvényt, rövid (legfeljebb hároméves) lejáratra, közepes (tíz évet nem meghaladó) lejáratra vagy hosszú (tízéves időtartamnál is hosszabb) lejáratra. Jellemzően évi 2–10 százalék közötti kamattal érdemes számolni vállalati kötvényeknél, ami ennél magasabb hozamot (akár 25 százalékosat) ígér, az már rendkívül magas kockázatúnak számít. A kötvény lehet fix kamatozású, változó kamatozású (az előre kikötött kamatot rendszerint valamilyen banki kamat mozgásához kötik), továbbá ismeretes a zéró-kupon kötvény, mely nem jár kamatfizetési kötelezettséggel, a kibocsátó névérték alatt adja el, lejáratra pedig a névértéknek megfelelő összeg megfizetését vállalja (Grantis.hu, n. d.).

A befektetői döntések meghozatalát segítik a vállalati kötvényindexek, Magyarországon a Budapesti Értéktőzsde (a továbbiakban: BÉT) naponta számolja és teszi közzé a hosszú futamidőre számított hozamindexből (BSECBLY) és egy vállalati kötvényindex-család teljes megtérülési árfolyamindexéből (BSECB Total Return Index) álló mutatóit (Bet.hu, 2022).

3. ÁLLAMPAPÍR

Az állam által kibocsátott kötvények (vagyis az állampapír) valamennyi kötvénypiacon kiemelt szerepet játszanak, amennyiben az ugyanazon devizában kibocsátók kötvényeinek értékelésekor viszonyítási alapként funkcionálnak. Könnyen belátható, hogy az állam számára (feltéve, hogy nem számolunk a bevezetőben említett államszód eshetőségével) adóztatási monopóliuma folytán nem jelent nehézséget a kibocsátáskor vállalt fizetési ígéret teljesítése (Veres, 2016).

Az állampapíroknak a futamidőt tekintve két fajtája létezik: az egy éves vagy annál rövidebb lejáratú kincstárjegy és az egy évnél hosszabb lejáratú államkötvény.

Magyarországon állampapír kibocsátására a Magyar Államkincstár jogosult. Jelenleg a következő állampapírok érhetőek el. A Prémium Magyar Állampapír (PMÁP) négy és hét éves futamidejű, egyforintos alapcímletű, változó kamatozású dematerializált értékpapír, mely a kamatprémiumnak köszönhetően inflációkövető. A Bónusz Magyar Állampapír (BMAP) futamideje három év, változó kamatozású, alapcímlete ugyancsak egy forint. Háromhavonta fizet kamatot. A Magyar Állampapír Plusz (MÁP Plusz) futamideje öt év, fix sávós kamatozású, alapcímlete egy forint. Kamatfizetés az első és a második félév végén, azt követően minden év végén történik. Létezik nyomdai kivitelezésű verziója is (nyomdai MÁP Plusz), melynek legkisebb címlete tízezer forint, a legnagyobb kétmillió forint. Az Egyéves Magyar Állampapír (1MÁP) – miként az elnevezés is mutatja – egyéves futamidejű, az ígért kamat fix, az alapcímlet tízezer forint. Kizárólag magánszemélyek vásárolhatják. A Kincstári Takarékjegy (KTJ) a fentiekől eltérően nyomdai úton – névre szólóan – előállított értékpapír. Futamideje egy, illetve két év, fix kamatozású. A Prémium Euró Magyar Állampapír (PEMÁP) 2028-ban lejáró, euró alapú, változó kamatozású, a kamatprémiumnak köszönhetően az eurózána éves inflációját meghaladó mértékű kamatot

kínáló értékpapír. A Magyar Államkötvény (MAK) esetében a befektető többféle futamidő (három, öt, hét, tíz, tizenöt, illetve húsz év), változó vagy fix kamatozás közül választhat. A legkisebb címlet tízezer forint, a kamatfizetés – sorozattól függően – fél-éves vagy éves gyakorisággal történik. A Diszkont Kincstárjegy (DKJ) nem kamatozó, rövid (három, hat, illetve tizenkét hónap) futamidejű értékpapír, melyet diszkont – névérték alatti – áron bocsátanak ki. Az alapcímlet tízezer forint. Lejáratkor az állam a névérték szerinti összeget fizeti ki. Végül, a Babakötvény (BABA) egy változó kamatozású értékpapír, melyet egy meghatározott kezdőösszeggel (mely jelenleg 42 500 forint) a magyar állam nyit meg a gyermek születésének évében, és a gyermek nevére nyitott Start-értékpapírszámlán írja jóvá a Kincstár. A futamidő 19 év, ezen időszak alatt a szülők vagy bárki más a gyermek javára a kötvény értékét növelő befizetéseket eszközölhet. A kamatprémium – melynek mértéke jelenleg 3 százalék – évente kerül jóváírásra, miként az adott évben eszközölt befektetések után járó állami támogatás is, mely az éves befizetés 10 százaléka, legfeljebb azonban 12 000 forint (Magyar Állampapír, 2023b).

Az állampapír jelenleg Magyarországon a legbiztonságosabb befektetés, hiszen az állam garantálja a tőke és a meghatározott kamatösszeg megfizetését, úgy, hogy az állammal szemben fennálló követelés nem évül el. Ráadásul, az állam igyekszik ösztönözni a lakosságot arra, hogy állampapírba fektessen be, így például, bizonyos, jogszabályban meghatározott esetekben a befektető mentesül a kamatadó-megfizetési kötelezettség alól. Többféle futamidejű, viszonylag magas kamatot ígérő, változatos termékek közül lehet választani. Az sem utolsó szempont, hogy a jegyzés és minden további ügyintézés kényelmesen bonyolítható, akár online is.

4. KOMBINÁLT TERMÉKEK

A Babakötvény esetében már láthattunk példát arra, hogy az állam azzal is ösztönzi az investíciót, hogy – bizonyos feltételek teljesülése esetén – a befektetett összeget kiegészíti. Hasonló a helyzet a kombinált termékeknel, mint amilyenek az egészségpénztári szolgáltatások, az önkéntes nyugdíjpénztárak, a lakás-takarékpénztárak vagy éppen a „lakáslottó”.

4.1 Egészségpénztárak

Az egészségpénztár lényege, hogy a rendszeresen befizetett összeg fejében az arra jogosult egészségügyi szolgáltatásokat, egészségügyi termékeket vehet igénybe. A befizető lehet maga a jogosult (vagyis *in concreto* a munkavállaló) és lehet a munkáltató (mely nem befizetést, hanem hozzájárulást fizet). A befizetett összeg három alapba kerül, egy részéből az egészségügyi szolgáltatásokat finanszírozzák (ez a fedezési tartalék), egy nagyobb részből a pénztár működési költségeit fedezi (működési költség), a likviditási tartalékba került összegek pedig ténylegesen tartalékként funkcionálnak, ezeken összegeket a pénztárak befektetik. Abba, hogy mi kerül a befektetési portfólióba, az ügyfeleknek nincsen beleszólása, jellemzően alacsony kockázatú (és ennek

megfelelően mérsékelt hozamú) értékpapírok jöhetnek számításba (Magyar Nemzeti Bank, 2020a).

Amiért az egészségpénztári befizetés befektetési szempontból racionális választás lehet az egyén szempontjából, az az állami támogatás: az állam ugyanis az éves befizetésre 20 százalékos adójóváírást, kétéves lekötés, illetve egyes prevenciók szolgáltatások (például rákszűrés) igénybevétele esetén pedig további 10 százalékot biztosít. Az állami támogatás legfeljebb 150 ezer forint (Magyar Nemzeti Bank, 2020a).

4.2 Önkéntes nyugdíjpénztárak

Az önkéntes nyugdíjpénztárak a nyugdíjcélú megtakarítást szolgálják, szigorúan véve tehát (hasonlóan az egészségpénztárakhoz) inkább hosszútávú megtakarításról, sem mint hagyományos értelemben vett befektetésről van szó. Az egyén tetszése szerint választhat az önkéntes nyugdíjpénztárak közül, ahová havi rendszeres befizetést, munkáltatója pedig hozzájárulást fizet. Az MNB évente közzéteszi honlapján a nyugdíjpénztári hozamrátákat. A pénztárak ugyanis a befolyt összeget (a jogszabályban meghatározott mértékű költségek levonását követően) jóváírják a tag egyéni számláján és befektetik. Az állam – érthető módon – igyekszik ösztönözni az öngondoskodás ezen formáját, a tag ugyanis az egyéni befizetések és a munkáltatói hozzájárulások 20 százalékát, legfeljebb évi 150 ezer forintot adó-visszatérítés formájában visszaigényelhet (Magyar Nemzeti Bank, 2020b).

5. BEFEKTETÉSI ALAPOK

A tőzsde – az általános vélekedés szerint – leginkább a nagybefektetők és a magasabb kockázatot vállalni hajlandó ügyfelek terepe. Az ezen körön kívül eső, a kockázatot minimalizálni kívánó, de viszonylag magasabb kamatra vágyó befektetők számára megfelelő alternatívát jelenthetnek a befektetési alapok. A befektetési alap egy, a befektetők közös tulajdonában álló vagyontömeg, melyet egy professzionális szervezet, az alapkezelő kezel. A nyereség abból adódik, ha a vagyontömegbe tartozó értékpapírok, ezáltal a befektetési jegyek értéke növekszik. Mivel azonban – alapesetben – értékpapírok tartoznak a portfólióba, ezért az értékvesztés sem zárható ki, de a megfelelő diverzifikálással mérsékelhető a kockázat (Kohn, 2003).

Az alapok változatosságának köszönhetően egy rendkívül rugalmas befektetésről beszélhetünk. Attól függően, hogy a befektetési jegy visszaváltható vagy sem, megkülönböztethetünk nyíltvégű, illetve zártvégű alapokat. Az időfaktor szempontjából van eltérés a határozott (vagyis előre rögzített élettartamú) és a határozatlan futamidejű alapok között. A portfólió összetételét tekintve megkülönböztethetünk klasszikus és speciális alapokat. Az előbbieik közé tartoznak a pénzügyi-, a kötvény-, a részvény-, valamint a vegyes alapok. Ezek közül a legkevésbé kockázatosnak a – főként bankbetétekbe és rövidlejáratú kötvényekbe fektető – pénzügyi alapok számítanak. A kötvényalapoknál hosszú lejáratú államkötvények, illetve vállalati kötvények kerülnek a portfólióba. A vegyes alapoknál ugyan a kötvények a meghatározók, de több-

kevesebb részvény is kerül az alapba; ha túlsúlyba kerülnek a részvények, a befektetés átcsúszik a kockázatos kategóriába, az árfolyamingadozások ellensúlyozására pedig legalább másfél-kétéves futamidő javasolt (Somi, 2007).

A speciális alapok közül kiemelendők az ingatlanalapok, melyek nem értékpapírokat, hanem ingatlanokat vásárolnak, vagy éppen ingatlanokat építenek, forgalmazznak, hasznosítanak. Ha tartalmaz is a portfólió értékpapírt, az rendszerint rövid lejáratú állampapír vagy bankbetét. Az, hogy milyen hozam várható az ingatlanalaptól, nagyban függ a szóban forgó ingatlanok típusától, az ugyanis, hogy egy adott időszakban a lakóingatlanok, a kereskedelmi ingatlanok vagy éppen az irodaházak bérbeadása kecsegtet nagyobb haszonnal, számos tényezőtől (jogszabályi környezet, adóterhek, gazdasági, politikai helyzet stb.) függ. Általánosságban ugyanakkor elmondható, hogy legalább egyéves futamidő esetén az ingatlanalapok esetében túl nagy ingadozásokkal nem kell számolni (Somi, 2007).

A speciális alapok másik, kiemelésre érdemes típusát jelentik a származtatott alapok, melyek esetén – miként azt az elnevezésből is kiderül – a pénzt származtatott pénzügyi termékekbe fektetik, nyilvánvaló módon spekulációs cézzal. Számos termék kerülhet a portfólióba, például deviza, kötvény, részvény, határidős szerződés, opciós ügylet, nyersanyag, a lényeg, hogy az adott termék árfolyama egy mögöttes termék árfolyamának alakulásától függ, vagyis e másik termék árfolyamából „származik”. Egy különösen kockázatos befektetési formáról van szó, ez többek között a tőkeáttétel jelenségéből fakad: ez abban nyilvánul meg, hogy ha a mögöttes termék árfolyama változik egy egységnyit, akkor a származtatott (derivatív) termék árfolyama annak többszörösével leng ki. Ebből kifolyólag a hozam adott esetben jóval meghaladhatja azt, amit akkor érnénk el, ha a mögöttes termékbe fektetünk, ám ez fordított előjellel is igaz, és a derivatívánál a veszteség is jóval nagyobb lesz (Elemzeskozpont.hu, 2022).

Nagyjából egy évtizede már Magyarországon is elérhetők az abszolút hozamú alapok, melyek célja az abszolút hozam elérése, ennek érdekében az alapkezelő felhatalmazást kap arra, hogy a legmegfelelőbb eszközbe fektessen, amivel minden körülmények között garantált a pozitív hozam. Rendkívül kockázatos befektetésről van szó (Elemzeskozpont.hu, 2022).

A hagyományos befektetési alapok rendkívül népszerűek mind külföldön, mind a hazai lakosság körében. Kétségtküüli előnye e konstrukciónak, hogy már viszonylag kis összeggel is be lehet szállni, a konkrét befektetői döntések, valamint az ahhoz kapcsolódó adminisztrációs stb. feladatok terhét pedig egy megfelelő professzionális szakértői csapat vállalja magára. Elemzők ugyanakkor nem mulasztják el felhívni a figyelmet azokra a statisztikákra, melyekből a befektetési alapok gyengeségeire lehet következtetni. Az Amerikai Egyesült Államokban végzett felmérések szerint a befektetési alapok 80–90 százaléka (2017-es, 2018-as adatok alapján) hároméves hozamokat tekintve képtelen felülteljesíteni a részvényt piacokat, a jól teljesítő alapok pedig jellemzően kiugróan magas alapkezelői díjat számítanak fel (Elemzeskozpont.

hu, 2023c). Magyarországi felmérések is hasonló eredményre vezettek: tíz év viszonylatában (2009–2019) a hazai befektetési alapok 94 százaléka, ötéves időtávlatban a 86 százalékuk nem volt képes felülmúlni a részvényindexet (Elemzeskozpont.hu, 2023d).

Megoldást esetleg a tőzsdén kereskedett ETF alapok jelenthetnek. Az ETF (Exchange Traded Fund) alapvetően részvényalap, amiben mégis eltér a klasszikus részvény-befektetési alapoktól (és ami a viszonylagos olcsóságát is lehetővé teszi), az az, hogy az ETF-ek meghatározott indexet vagy termékeket követnek, ehhez pedig nincsen szükség speciális ismeretekkel rendelkező szakértői gárdára. A „követés” alatt azt kell érteni, hogy az alapkezelő ténylegesen, fizikai valójában vásárolja meg a mögöttes terméket (például egy kávé ETF kávé vesz stb.), mindezt – értelemszerűen – a befektetői pénzén teszi, ennek fejében likvid, a tőzsdén adható-vehető ETF jegyeket ad. Az ETF jegyek érfolyama a mögöttes termék árfolyamának függvényében alakul (Elemzeskozpont.hu, 2023e).

ÖSSZEGRZÉS

Kutatásomban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy napjainkban Magyarországon milyen pénzügyi befektetési lehetőségek állnak a lakosság rendelkezésére. A hagyományos befektetési eszközök sorában az állampapír tekinthető a legbiztonságosabbnak és a legkisebb (gyakorlatilag nullával egyenlő mértékű) kockázattal járónak. Azok számára, akik az állampapíroknál magasabb hozamot szeretnének elérni, de a részvények adás-vételével szükségképpen együttjáró magas kockázattól szeretnék valamelyest megkímélni magukat, a befektetési alapok javasolhatók.

A kombinált termékeknél, mint amilyenek az egészségpénztári szolgáltatások, az önkéntes nyugdíjpénztárak, a lakás-takarékpénztárak vagy éppen a „lakáslottó” az állam azzal is ösztönzi az investíciót, hogy – bizonyos feltételek teljesülése esetén – a befektetett összeget kiegészíti.

Kapcsolattartó szerző:

Nyári Csaba
Gál Ferenc Egyetem
Gazdasági Kar
5600 Békéscsaba
Bajza u. 33.
nyari.csaba@gfe.hu

Corresponding author:

Csaba Nyári
Faculty of Economy
Gál Ferenc University
Bajza str. 33
5600 Békéscsaba, Hungary
nyari.csaba@gfe.hu

Hivatkozás: Nyári, Cs. (2022). Magyarországi befektetési lehetőségek. *Deliberationes*, 15(S1), 66-75.

IRODALOMJEGYZÉK

- Bakos-Kovács, K. (2020). *A részvény mint értékpapír*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. https://eta.bibl.u-szeged.hu/3173/115/EFOP343_008_001_olvasolecke_Tarsasagi_jog_II_A_reszveny_mint_ep_Bakos_Kovacs_Kitti_20200630.pdf
- Bet.hu. (2022). *Vállalati kötvényindexek*. Bet site. <https://www.bet.hu/Befektetok/Indexek/Vallalati-kotveny-indexek-BSECB>
- Brealey, R. A., & Myers, S. C. (2011). *Modern vállalati pénzügyek*. Panem.
- Elemzeskozpont.hu. (2022). *Származtatott befektetési alap: Jobban jársz, ha elkerülsz?* Elemzőközpont. <https://elemzeskozpont.hu/szarmaztatott-befektetesi-alap-jobban-jarsz-ha-elkerulod>
- Elemzeskozpont.hu. (2023a). *Kockázatmentes hozam: Mit jelent? Hogyan számítható? Mértéke Magyarországon*. Elemzőközpont. <https://elemzeskozpont.hu/kockazatmentes-hozam-mit-jelent-hogyan-szamithato-merteke>
- Elemzeskozpont.hu. (2023b). *Likviditás jelentése pénzügyi, finanszírozási, tőzsdei értelemben*. Elemzőközpont. <https://elemzeskozpont.hu/likviditas-jelentese-penzugyi-finanszirozasi-tozsdei-ertelemben>
- Elemzeskozpont.hu. (2023c). *A befektetési alapok 7 kockázata, buktatója*. Elemzőközpont. <https://elemzeskozpont.hu/befektetesi-alapok-7-kockazata-buktatoja>
- Elemzeskozpont.hu. (2023d). *Befektetési alapok: Az alapok 79%-a alulteljesített*. Elemzőközpont. <https://elemzeskozpont.hu/befektetesi-alapok-az-alapok-79-alulteljesített>
- Elemzeskozpont.hu. (2023e). *ETF jelentése, ETF költségek, hozamok, ETF adózása, ETF kereső*. Elemzőközpont. <https://elemzeskozpont.hu/etf-jelentese-etf-koltsegek-hozamok-etf-adozasa-etf-kereso>
- Ersteinvestment.hu. (n.d.). *Részvény ügyletek*. Ersteinvestment. https://www.ersteinvestment.hu/static/befrt/download/Reszveny_UET_170609.pdf
- Grantis.hu. (n.d.). *Vállalati kötvény – Választható kockázat és hozam*. Grantis. <https://grantis.hu/kotveny-vasarlas/>
- Harsányi, Gy. (2018). *Befektetés és nyugdíj-előtakarékosság. Biztosítás és Kockázat*, 5(1), 51–61. <https://mabisz.hu/wp-content/uploads/2018/08/biztositas-es-kockazat-5-efv-1-szam-6-cikk.pdf>
- Horváth, D. T. (1996). *A magyar tőkepiac*. Közgazdasági és Jogi Kiadó.
- Kohn, M. (2003). *Bank- és pénzügyek, pénzügyi piacok*. Osiris Kiadó – Nemzeti Bankárképző.
- Magyar Állampapír. (2023a). *Állampapírok*. Magyar Állampapír. <https://www.allampapir.hu/>
- Magyar Állampapír. (2023b). *Állampapírok. Babakötvény*. Magyar Állampapír. <https://www.allampapir.hu/allampapirokbABA/>
- Magyar Nemzeti Bank / MNB. (2020a). *Hogyan működik az egészségpénztár?* MNB.

- <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/penztarak/egeszsegpenztarak/hogyan-mukodik-az-egeszsegpenztar>
- Magyar Nemzeti Bank / MNB. (2020b). *Önkéntes nyugdíjpénztár*. MNB. <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/nyugdij-celu-ongondoskodas/nyugdijpenztarak/onkentes-nyugdijpenztar>
- Magyar Nemzeti Bank / MNB. (2023). *Befektetés, megtakarítás*. MNB. <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/befektetes-megtakaritas>
- Somi, A. (2007). *A befektetési alapokról egyszerűen*. Befektetési Alapkezelők és Vagyonkezelők Magyarországi Szövetsége.
- Szládek, D. (2017). *A részvénybefektetések világa és a CAPM-modell*. Szegei Tudomány -egyetem, Gazdaságtudományi Kar. https://eta.bibl.u-szeged.hu/3756/1/3.1_EFOP343_AP6_GTK_Ertekpapirpiacok_Kosztopolosz_Andreasz_R%C3%A9szv%C3%A9nyek%20%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9se%20mi%20a%20r%C3%A9szv%C3%A9ny%20%C3%A9s%20hogyan%20%C3%A9rt%C3%A9kelj%C3%BCk%20%28Sz%C3%A1dek%20D%C3%A1niel%29.pdf
- Ulbert, J. (2018). A vállalati pénzügyek legfontosabb témakörei és alap kategóriái. In J. Ulbert (Ed.), *Vállalati pénzügyek kézikönyv* (pp. 11–36). Pécsi Tudományegyetem.
- Veres, I. A. (2016). *Kötvénymatematika*. *Magyar Nemzeti Bank Oktatási füzetek*, 2(1), 9-12. <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-oktatasi-fuzetek-2016-2szam-kotvenymatematika.pdf>
2016. évi XV. törvény a nemzeti otthonteremtési közösségekről (Letöltés: 2023.02.16.)

MESTERSÉGES INTELLIGENCIA RENDSZEREK ALKALMAZÁSAI

Prorok Máté

Gál Ferenc Egyetem, Gazdasági Kar

Absztrakt

Napjainkban a mesterséges intelligencia egy gyorsan fejlődő technológia, amely intelligens algoritmusok és tanulásra képes gépek fejlesztését foglalja magában. Ezért releváns és időszerű a téma vizsgálata. Ezek a mesterséges intelligencia algoritmusok és gépek képesek olyan feladatok elvégzésére, amelyek a múltban hagyományosan emberi intelligenciára támaszkodtak. Ez a tanulmány a mesterséges intelligencia rendszereinek és kulcsfontosságú összetevőinek mélyreható feltárását nyújtja. A mesterséges intelligencia rendszerek különféle aspektusait vizsgálja, beleértve a természetes nyelvi feldolgozást, a gépi tanulást, az észlelést és mintafelismerést, valamint a tudásreprezentációt és a mesterséges intelligencia rendszerek egyéb formáit. A természetes nyelvi feldolgozás lehetővé teszi a gépek számára, hogy megértsék és generálják az emberi nyelvet, míg a gépi tanulás lehetővé teszi a rendszerek számára, hogy tanuljanak az adatokból, és idővel javítsák teljesítményüket. A érzékelés és a mintafelismerés lehetővé teszi a mesterséges intelligencia rendszerek számára a komplex szenzoros bemenetek értelmezését és megértését, míg a tudásreprezentáció lehetővé teszi az információk tárolását és hasznosítását. Továbbá a mesterséges intelligencia rendszerek egyéb formáiról is szó lesz. Ez a tanulmány rávilágít a mesterséges intelligencia rendszerek alapvető elemeire, megnyitva az utat gyakorlati alkalmazásuk és fejlődésük előtt.

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, gépi tanulás, természetes nyelvi feldolgozás

APPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEMS

Máté Prorok

Faculty of Economics, Gál Ferenc University

Abstract

Nowadays artificial intelligence is a rapidly developing technology that encompasses the development of intelligent algorithms and machines capable of learning. Therefore, it is relevant and timely to examine the topic. These artificial intelligence algorithms and machines have the ability to perform tasks that traditionally relied on human intelligence in the past. This study provides an in-depth exploration of artificial intelligence systems and their key components. It examines various aspects of artificial intelligence systems, including natural language processing, machine learning, detection and pattern recognition, and knowledge representation and other form of artificial intelligence systems. Natural language processing enables machines to understand and generate human language, while machine learning empowers systems to learn from data and improve their performance over time. Detection and pattern recognition allow artificial intelligence systems to interpret and understand complex sensory inputs, while knowledge representation enables the storage and utilization of information. Furthermore, other form of artificial intelligence systems will be also discussed. This study sheds light on the fundamental elements of artificial intelligence systems, paving the way for their practical applications and advancements.

Keywords: artificial intelligence, machine learning, natural language processing

INTRODUCTION

This research on the diverse applications of artificial intelligence, specifically in the areas of natural language processing, detection and pattern recognition, as well as planning, decision-making, learning, manipulation and movement, problem solving, knowledge representation, social intelligence, emotional intelligence, and creativity. As the use of artificial intelligence technology continues to grow, there is increasing interest in understanding how these capabilities can be utilized to advance various aspects of our lives. I will examine the key features and functions of natural language processing and how it can be used to improve communication and language translation. Detection and pattern recognition will be explored in the context of identifying patterns and predicting outcomes.

Planning and decision-making capabilities will be discussed, including how they can be utilized to optimize scheduling plus other organizational tasks. The role of learning in artificial intelligence will be explored, as well as how it is used to contin-

ously improve the performance of artificial intelligence systems. I will also examine how manipulation and movement capabilities can be used to control and interact with various devices and machines. Problem-solving and knowledge representation will be discussed in the context of analyzing complex situations and providing creative solutions.

Furthermore, I will delve into the areas of social intelligence, emotional intelligence, and creativity, exploring how artificial intelligence can be programmed to understand and interact with humans in a way that is natural and intuitive. The reasoning capabilities of artificial intelligence will also be examined, including how it can be used to analyze and evaluate different arguments and draw logical conclusions based on available evidence. I formulated two hypotheses in my research.

The first hypothesis is that the diverse capabilities of artificial intelligence, when effectively utilized, will greatly improve various aspects of human life, including problem-solving and performance optimization in different fields. The second hypothesis says that, integrating artificial intelligence with social intelligence, emotional intelligence, and creativity will enable artificial intelligence systems to interact with humans naturally and intuitively, leading to enhanced communication, personalized experiences, and improved decision-making processes.

Overall, this research aims to provide answers to my hypotheses and give a comprehensive overview of the diverse capabilities of artificial intelligence and their potential applications in various fields.

TECHNOLOGICAL APPLICATIONS

The main areas of application of artificial intelligence systems are:

- Natural language processing,
- Detection and pattern recognition,
- Planning,
- Learning,
- Decision-making,
- Manipulation and movement,
- Problem solving
- Knowledge representation,
- Social intelligence, emotional intelligence and creativity,
- Reasoning (Flasiński, 2016).

NATURAL LANGUAGE PROCESSING

In order to gain adequate insight into the application areas of artificial intelligence systems, it is worth taking a look at the above-mentioned points. Natural language processing is a subfield of artificial intelligence that focuses on understanding the interactions between machines, algorithms and human language. Part of the process

is the processing and analysis of large amounts of human, natural language data. In this case, the main goal is to create a computer or algorithm that can understand the content of a linguistic text taking into account a certain context. Different language barriers can be the biggest problem in organizations that use natural language processing, for example, on a website, in the person of an online assistant (Chowdhary, 2020).

Natural language processing can be used by organizations for keyword search, user sentiment analysis, topic detection, language and speech recognition. However, the practical application of a speech recognition system in the organization must be carefully planned and properly regulated. The general basic application of a speech recognition system requires significantly less knowledge than, for example, maintaining the system in operation. Therefore, in the case of speech recognition systems, we need to distinguish between the maintainer, the system operator and the user. The maintainer of the speech recognition system is required if there is no one in the staff of the operating organization who has the digital literacy skills to carry out the periodic review of the speech recognition system. In this case, it is most expedient to conclude a maintenance contract with an organization supplying and maintaining a speech recognition system. However, if a business has a staff member with such a high degree of digital literacy who, with the right preparation and documentation, can operate or oversee the speech recognition system, then this person is known as the system operator. The system operator is able to provide adequate assistance to everyday users in case of possible problems (Négyesi, 2017).

DETECTION AND PATTERN RECOGNITION

In order to understand the detection and pattern recognition of artificial intelligence, the perception factors of human intelligence must be taken into account. Without our senses, especially when it comes to perception and recognition, without our eyes, we would not be able to receive signals from the environment. But the signal or stimulus waiting to be processed passes through several stages before it reaches the processing center of the brain and becomes consciously perceptible to us. However, in the case of artificial recognition, we need to use the tools of artificial intelligence, which include precise mathematical solutions for soft computational methods. Soft computational methods include fuzzy logic, also known as the logic of blurry sets. The essence of this is that, unlike the usual systems, they do not operate exclusively on the basis of yes and no, 1 and 0 or on and off, but a definable intermediate value, such as 0.7, i.e. substantially, 0.5, i.e. half, 0.2 a little. This makes hard-to-define values more definable (Zadeh, 1988; Kahneman, 2011; Werner & Hanka, 2016).

Soft computational methods also include artificial neural networks and genetic algorithms, which can be used appropriately to model certain parts of cognitive thinking and human perception and recognition (Werner & Hanka, 2016).

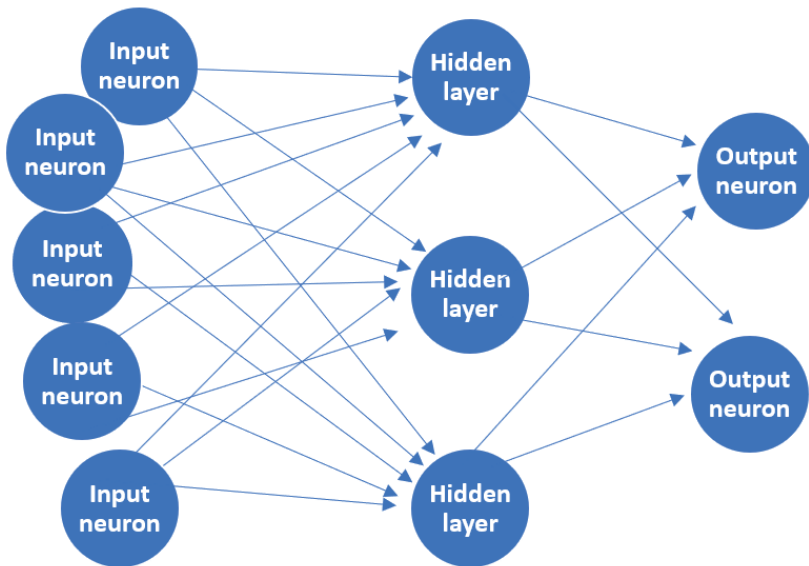
LEARNING

An artificial neural network is a network of which machine learning is a significant part, which is a branch of artificial intelligence that deals with systems that can learn and generate knowledge from experience. This means that based on the collected data, the system is able to independently detect regularities without human intervention and learn from them. At the end of their studies, they should be able to make independent decisions (Dietterich, 1990).

Neural networks are usually made up of at least three structurally and functionally distinct parts. The first is the input layer. Which passes the input data to other members of the network without modification. The next layer is the hidden layer, which occurs between input and output and its function is to transform and encode information. Then comes the output layer, where the encoded information reaches (Sun-Chong, 2003).

The Figure 1 shows a three-layer, 5-3-2 neuron count and fully connected artificial neural network.

Figure 1.

*Figure 1: The structure of neural networks
Source: own editing*

The last mind of soft computational methods is the genetic algorithm, that is, the computational model of biological evolution. Genetic algorithms are search techniques used to search for an element with a certain property and solve a problem. Genetic algorithms are stored in computer memory as dual-state strings and change

from time to time as populations of individuals would evolve through natural selection. Although computational values are very simplified compared to the human world, genetic algorithms are capable of developing surprisingly complex and interesting structures (Forrest, 1996).

PLANNING

The next element of artificial intelligence application area is planning. The essence of planning consists in defining a sequence of activities that should lead to the achievement of a predetermined goal. Simulating this intellectual ability may seem difficult for artificial intelligence. It contains a prediction of the possible consequences of certain actions. This task is especially difficult when performed in real time mode and in a changing environment, however, it is usually typical in practical applications. The system then needs to quickly modify an already prepared plan in order to keep up with the changing environment (Flasiński, 2016). The continuous development of artificial intelligence technology gives researchers the opportunity to create advanced machines, so artificial intelligence can perform more complex tasks and make decisions. More complex tasks require cognitive abilities, such as sensing emotions, making tacit judgments, and leading processes that previously seemed impossible for a machine (Mahroof, 2019).

DECISION-MAKING

Supporting the decision-making process was one of the first applications of artificial intelligence systems. In expert rule-based systems, a natural approach based on simulation by a human expert is used to determine the next steps in the decision-making process. Rule based systems are effective for systems that cannot be easily algorithmized (Flasiński, 2016).

Artificial intelligence is used in different fields and in many situations. They are used to describe artificial intelligence decision-making systems, they include:

- knowledge-based systems,
- expert systems,
- intelligent software agent systems,
- intelligent execution systems,
- intelligent decision support systems (Flasiński, 2016).

MANIPULATION AND MOVEMENT

When defining manipulation and movement used in artificial intelligence systems, it is important to mention that we do not use manipulation in the negative sense of deception known to humans, but in the positive, helping sense of the word. For example, the helping influence of certain robots and algorithms, for example, on physical things to achieve a specific goal. Manipulation and movement skills depend

heavily on the functionality of other systems, such as detection and pattern confirmation systems and problem-solving systems or design systems. The manipulative and movement capabilities of robots depend on the technological capabilities of execution devices, such as effectors or actuators. We can observe that we do not always want to simulate human capabilities. For example, if we want to simulate the power of a locomotive or artificially create the abilities of certain animals, they have a clear advantage over human abilities (Duan et al., 2019; Mahroof, 2019).

PROBLEM SOLVING

Many artificial intelligence problem-solving tasks require a large amount of processing energy due to the large amount of so-called search space where you have to investigate during problem solving. This is especially true for tasks involved in interpreting real speech perception data, which are usually very noisy and require a lot of filtering to solve problems. For example, a speech comprehension system capable of reliably understanding related speech must have an extremely high vocabulary because, computational power requires between 10 and 100 million instructions per second (Fennell & Lesser, 1977).

A typical process in a variety of professions, including health, banking, and business consulting, entails acquiring data, processing it, interpreting the results, choosing a suggested plan of action, and carrying it out. The first two competencies, data gathering and analysis, may now be carried out more effectively by automated systems thanks to the development of artificial intelligence and machine learning. Our capacity for keeping up with knowledge's rapid expansion is constrained by human limits, prejudices, and reliance on personal experiences. Humans are superior at judgment, decision-making, and negotiating challenging situations despite the fact that machines can digest enormous volumes of information. Workers will need to modify their skill sets as these professions develop in order to complement artificial intelligence's capabilities (Beck, Libert, 2017).

KNOWLEDGE REPRESENTATION MODELS

The issue of adequate representation of knowledge in the field of artificial intelligence has been of paramount importance since the beginning of developments. An intelligent system must be able to adapt to its environment. Thus, it must also be able to acquire knowledge describing the environment, that is, to acquire declarative knowledge. This knowledge is then stored in a form that allows for a quick and adequate intelligent response to any stimulus generated by the environment. Such response patterns, represented as procedural knowledge, should also be stored in the system. The taxonomy of knowledge representation models can be defined according to two basic criteria: the form of knowledge representation and the way knowledge is

acquired. According to Flasiński's 2016 research, based on the first criterion, knowledge representation models can be divided into the following three groups:

- Explicitly formulated models of symbolic knowledge representation. Within the basic models of this group, conceptual dependency graphs, semantic networks, and scripts can be defined.

- Explicitly formulated models of symbolic-numerical knowledge representation.

These models are used when the concepts underlying the representation model are vague, that is, ambiguous or imprecise. Examples include Bayesian networks or models based on fuzzy sets.

- Implicitly formulated models of knowledge representation. This form is used when knowledge is represented in a numerical way. It is characteristic of pattern recognition methods and neural networks. Such representations are clusters of vectors, parameter sets in pattern recognition and weight vectors (Flasiński, 2016).

As for the second criterion, that is, the method of obtaining knowledge, representational models can be divided into the following two groups:

- Models in which knowledge can be obtained automatically by the system. This group primarily includes implicitly formulated models of knowledge representation. Both pattern recognition methods and neural networks can be self-learning for unsupervised learning techniques.

- Models in which the representation of knowledge is determined by a knowledge engineer and entered into the system. Most explicitly formulated models of knowledge representation belong to this group.

Summarizing knowledge representation, in models based on symbolic knowledge, automatic knowledge acquisition is the decisive issue in this area. Here, automatic conceptualization is the main problem, which has not been satisfactorily solved so far (Sharma, Garg, 2021).

SOCIAL INTELLIGENCE, EMOTIONAL INTELLIGENCE AND CREATIVITY

With regard to the social intelligence factor of artificial intelligence, it is important to mention that a robot that has repetitive, long-term and physically close relationships with humans, e.g. helping humans with rehabilitation and therapy, will need different social skills than a robot that has little and only short-term interaction with humans. For example, a robot who cleans an office building at night. The functionality, environment and context of the robot determine the social intelligence and social skills required. Robots are not humans, and although robots are given human-like interaction and communication capabilities, humans adapt to interact and communicate with them. Perceptions and attitudes towards robots are shaped by expectations, based on experiences with other machines, computers, and inspiration from science

fiction films and novels, but expectations will change over time and as knowledge about robots increases. Thus, currently adequate artificial intelligence and so-called robot designs may seem inadequate in 100 years' time. It became clear that new designs, methods were needed for the research area of the emerging human-robot interaction (Lungarella et al., 2007).

Emotional intelligence is substantially related to social intelligence. It is defined as a set of abilities that allow other individuals to perceive their emotions, control their own emotions and use those emotions in mental processes and problem solving. Recently, there has been a demand for the implementation of artificial intelligence systems that simulate human creativity. For example, musical or visual creativity. These systems try to simulate creative abilities in order to develop an original idea, visual art or solutions (Flasiński, 2016).

In their research, Kaplan and Haenlein (2019) divided artificial intelligence into analytical, human-inspired and humanized artificial intelligence. Analytical artificial intelligence uses cognitive intelligence and learning, i.e. historical data, to guide future decisions and is applied in a variety of scenarios. Human-inspired artificial intelligence has cognitive and emotional intelligence. This type of artificial intelligence system is able to understand human emotions and incorporate them into the decision-making process (Kaplan, Haenlein, 2019). Human-inspired artificial intelligence is on the rise, for example, US multinational retail and wholesale company Walmart has used facial recognition tools, in other words, human-inspired artificial intelligence to identify unhappy customers waiting at checkout. It then reacts immediately, using intervention tools, for example, to open new cash desks. Humanized artificial intelligence expected to possess cognitive, emotional, or social intelligence and be fully aware of interactions with others (Prentice et al., 2019).

REASONING

In the reasoning of artificial intelligence systems, so-called multi-agent systems will function as artificial intelligence economies, where individual systems can transact with other artificial intelligence systems, as well as with companies and people. Systems populated by artificial intelligence technology may exhibit new economic phenomena, so as a result, they need new science to understand how they work and how they are designed. As human cognitive barriers limit the design of current markets, systems designed for artificial intelligence can afford more complex interfaces and perform more complex calculations, but they also require more attention. At the same time, new challenges may arise as the behavior of artificial intelligence systems differs from that of humans (Parkes, Wellman, 2015).

For example, if we want a glimpse into the future of economic artificial intelligence, a good example is artificial intelligence pricing systems. Such systems, for example, books and products in certain web shops, but even when setting fares for certain air-

lines, this system is used. Such artificial intelligence systems can increase efficiency, but a lack of common sense and the fact that designers do not foresee interactions can lead to millions of dollars in books, products, ticket prices that will no longer be in demand. However, there are much more sophisticated artificial intelligence strategies that are likely to have a more closely controlled influence on financial markets, as automated trading algorithms are estimated to account for more than 70% of trades on US exchanges (Hendershott et al., 2011; Parkes & Wellman, 2015). Given the implications, it is important to understand the impact of ubiquitous automated agents on the performance of economic systems. The argument is shifting from humans to artificial intelligence, which aims to understand our preferences, overcome our decision biases, and make complex cost-benefit trade-offs. Thus, the question may arise as to how economic institutions intermediating everyday transactions should also change (Parkes, Wellman, 2015).

SUMMARY

This research explores the different aspects of artificial intelligence, including natural language processing, pattern recognition, planning, decision-making, learning, manipulation, problem-solving, knowledge representation, social and emotional intelligence, creativity, and reasoning. Natural language processing uses algorithms and machine learning to analyze human language, improving communication and language translation in healthcare and education. Detection and pattern recognition help machines identify patterns in data and make predictions, while planning and decision-making enable machines to make optimal choices, improving organizational efficiency and productivity. Machines can continuously learn and adapt to new environments, improving their performance. Manipulation and movement capabilities allow machines to control and interact with devices and machines, useful in manufacturing and robotics. Problem-solving and knowledge representation analyze complex situations and provide creative solutions. Social and emotional intelligence, creativity, and reasoning involve programming machines to understand and interact with humans naturally, providing personalized and engaging experiences.

The first hypothesis was confirmed because the effective utilization of the diverse capabilities of artificial intelligence, such as natural language processing, detection and pattern recognition, planning and decision-making, learning, manipulation and movement, knowledge representation will significantly enhance problem-solving, language translation, pattern identification and will optimize the performance. The reason for that is, these can lead to continuous performance improvement, like outcome prediction, scheduling optimization, organizational tasks. It can also help in device and machine control, complex situation analysis, and creative problem-solving in various fields.

The second hypothesis proved because it can be mentioned that the successful in-

tegration of artificial intelligence with social intelligence, emotional intelligence, and creativity will enable artificial intelligence systems to understand and interact with humans in a natural and intuitive manner. Moreover, for improvements it can be mentioned that it is facilitating effective communication, personalized experiences, and enhanced decision-making processes. Additionally, the reasoning capabilities of artificial intelligence, when applied to analyze and evaluate arguments based on available evidence, will contribute to logical conclusions and improved decision-making outcomes.

Overall, this research provides insight into the capabilities and potential applications of artificial intelligence, allowing organizations and individuals to harness the technology to improve their efficiency, productivity, and quality of life.

Kapcsolattartó szerző:

Prorok Máté

Gál Ferenc Egyetem

Gazdasági Kar

5600 Békéscsaba

Bajza u. 33.

prorok.mate@gfe.hu

Corresponding author:

Máté Prorok

Faculty of Economy

Gál Ferenc University

Bajza str. 33

5600 Békéscsaba, Hungary

prorok.mate@gfe.hu

Hivatkozás: Máté, P. (2022). Applications of Artificial Intelligence System. *Deliberationes*, 15(S1), 76-88.

BIBLIOGRAPHY

- Beck, M., & Libert, B. (2017). The rise of AI makes emotional intelligence more important. *Harvard Business Review*, 15, 1-5.
- Chowdhary, K. R. (2020). Natural Language Processing. In: *Fundamentals of Artificial Intelligence*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-81-322-3972-7_19
- Dietterich, T. G. (1990). Machine Learning. *Annual Review of Computer Science*, 4(1), 255–306. <https://doi.org/10.1146/annurev.cs.04.060190.>)
- Duan, Y., & Edwards, J. S., & Dwivedi, Y. K. (2019). Artificial intelligence for decision making in the era of Big Data – evolution, challenges and research agenda. *International Journal of Information Management*, 48, 63–71. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt>
- Fennell, R. D., & Lesser, V. R. (1977). Parallelism in Artificial Intelligence Problem Solving: A Case Study of Hearsay II. *IEEE Transactions on Computers*, C-26(2), 98–111. <https://doi.org/10.1109/tc.1977.5009289>
- Flasiński, M. (2016). *Introduction to Artificial Intelligence*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-40022-8>
- Forrest, S. (1996). Genetic algorithms. *ACM Computing Surveys (CSUR)*, 28(1), 77-80.
- Haenlein, M., & Kaplan, A. (2019). A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence. *California Management Review*, 61(4). <https://doi.org/10.1177/0008125619864925>
- Hendershott T., Jones, C. M., & Menkveld, A. J. (2011). Does Algorithmic Trading Improve Liquidity? *The Journal of Finance*, 66(1), 1–33. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2010.01624.x>
- Kahneman, D. (2011). *Thinking Fast and Slow*. Farrar, Straus and Giroux.
- Lungarella, M., Iida, F., Bongard, J., & Pfeifer, R. (Eds.). (2007). *50 Years of Artificial Intelligence*. Lecture Notes in Computer Science. <https://doi.org/10.1007/978-3-540-77296-5>
- Mahroof, K. (2019). A human-centric perspective exploring the readiness towards smart warehousing: The case of a large retail distribution warehouse. *International Journal of Information Management*, 45, 176–190. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2018.11.008>.
- Négyesi, I. (2017). A mesterséges intelligencia és a hadsereg III. (Beszédfelismerő szoftverek II.). *Hadtudományi szemle*, 10(4), 142-155.
- Parkes, D. C., & Wellman, M. P. (2015). Economic reasoning and artificial intelligence. *Science*, 349(6245), 267–272. <https://doi.org/10.1126/science.aaa8403>
- Prentice, C., & Lopes D. S., & Xuequn, W. (2019). Emotional intelligence or artificial intelligence– an employee perspective. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 29(4), 377–403. <https://doi.org/10.1080/19368623.2019.1647124>
- Sharma, L., & Garg, P. K. (2021). *Knowledge representation in artificial intelligence: an overview*. Artificial intelligence.

- Sun-Chong, W. (2003). Artificial Neural Network. In: *Interdisciplinary Computing in Java Programming. The Springer International Series in Engineering and Computer Science, vol 743. Springer.* https://doi.org/10.1007/978-1-4615-0377-4_5
- Werner, G., & Hanka, L. (2016). „Az Emberi észlelésen Alapuló mesterséges Intelligencia modellezése a személyazonosításban”. *Köztes-Európa*, 8(1-2), 187-97.
- Zadeh, L. A. (1988). Fuzzy logic. *Computer*, 21(4), 83-93.

POWERAPPS FEJLESZTÉS EGY MICROSOFT DYNAMICS BUSINESS CENTRAL-BAN MENEDZSELT ÉRTÉKESÍTÉSI FOLYAMATHOZ

Simon Sándor

Gál Ferenc Egyetem, Gazdasági Kar

Absztrakt

Napjainkban a gazdasági élet hálózat-orientált jellege folyamatosan erősödik. A globalizáció a számítógépes hálózatok, információs rendszerek és a felhasználóik egyre nagyobb hatással vannak a vállalatok adminisztrációs folyamataira. A felhő alapú vállalatirányítási rendszerek a cégek irányítására és adminisztrációjára szintén nagy hatással lesznek. A kialakult szervezeti struktúrák és üzleti folyamatok olyan bonyolulttá váltak, hogy a menedzsmentnek az eddigiéknél sokkal hatékonyabb információs technológiai segítségre van szüksége.

Az okostelefonok, tabletek technológiája olyan új lehetőségeket ad a vállalatirányítás és controlling területén, melyeknek a figyelmen kívül hagyása szignifikáns versenyhátrányba sodorhatja a menedzsmentet. A Microsoft Dynamics 365 Business Central nemcsak egy olyan vállalatirányítási rendszer, mely modellezni tudja a vállalatok különféle üzleti folyamatait, de egy megfelelő, okos- vagy mobil eszközre optimalizált kiegészítő szoftver segítségével e fejlett ERP szoftver képességei bővíthetők.

Ebben a tanulmányban egy olyan mobil applikáció fejlesztésem eredményét foglalom össze, mely a nagy fizikai távolságokkal jellemezhető munkafolyamatok menedzselésére szolgál. E tanulmányban bemutatom, hogyan lehet egy értékesítési rendelést rögzíteni a Microsoft Dynamics 365 Business Central rendszerében egy PowerApps fejlesztői környezetben létrehozott mobilalkalmazás segítségével.

A Microsoft PowerApps szoftvercsomagja alkalmazásokból, szolgáltatásokból és csatlakozó felületekből áll, valamint egy adatkezelési platform, amely könnyen használható (low code) fejlesztői környezetet biztosít akár az üzleti igényeknek igazodó egyéni alkalmazások létrehozásához. Természetesen érteni kell az adatkapcsolati összefüggéseket, valamint a megalkotott applikáció vizuális elemeinek megfelelő tulajdonságaival össze kell kapcsolni az adatbázist, de e tanulmányból is látható lesz, hogy ez sokkal könnyebben kivitelezhető, mint a Dynamics 365 Business Central

szoftvercsomag fejlesztéséhez a gyártó által javasolt AL kódos fejlesztés. A tanulmány bemutatja a folyamatmenedzsment karakterisztikusabb elméleti összefüggéseit, majd bemutatja egy elképzelt munkafolyamatnak egy általam, mobil eszközre fejlesztett szoftveres menedzsmentjét.

Kulcsszavak: Microsoft Dynamics Business Central, PowerApps, vállalati információs rendszer, folyamatmenedzsment

POWERAPPS DEVELOPMENT TO A MICROSOFT DYNAMICS BUSINESS CENTRAL BASED SALES PROCESS MANAGEMENT

Sándor Simon

Faculty of Economy, Gál Ferenc University

Abstract

Nowadays, the network-oriented nature of economic life is constantly strengthening. Globalization, computer networks, information systems and their users are increasingly influencing the administrative processes of companies. Cloud-based enterprise management systems will also have a great impact on the management and administration of companies. The established organizational structures and business processes have become so complicated that management needs much more effective information technology assistance than before.

The technology of smartphones and tablets provides new opportunities in the field of company management and controlling, the neglect of which can put the management at a significant competitive disadvantage. Microsoft Dynamics 365 Business Central is not only a company management system that can model the various business processes of companies, but the capabilities of this advanced ERP software can be expanded with the help of a suitable additional software optimized for smart or mobile devices.

In this study, I summarize the results of my development of a mobile application that is used to manage work processes characterized by large physical distances. In this study, I will demonstrate how to record a sales order in the Microsoft Dynamics 365 Business Central system using a mobile application created in the PowerApps development environment.

Microsoft's PowerApps software package consists of applications, services and connecting responses, as well as a data management platform that provides an easy-to-use (low code) development environment for the creation of individual applications tailored to business needs. Of course, it is necessary to understand the data connection

relations, and to connect the database with the corresponding properties of the visual elements of the created application, but it can also be seen from this study that this is much easier to do than the AL code development recommended by the manufacturer for the development of the Dynamics 365 Business Central software package. The study presents the more characteristic theoretical connections of process management, and then presents the software management of an imagined work process developed by me for a mobile device.

Keywords: Microsoft Dynamics Business Central, PowerApps, Enterprise Resource Planning System, process management

1. VIZSGÁLATI HIPOTÉZIS ÉS KUTATÁSI MÓDSZER

Szoftverfejlesztési feladatok megoldása esetén az ergonómiai kérdések mellett a funkcionalitás megfelelő hatékonysági szintjének elérése szokott lenni a legnagyobb kihívás. A célom az volt, hogy megmutassam, a Microsoft Dynamics 365 Business Central ERP szoftver asztali számítógépen történő alkalmazása esetén számottevően lehet növelni a felhasználói élményt az által, hogy a nagyobb fizikai távolságokkal jellemezhető munkafolyamatok menedzselésére okostelefonon futó applikációt készítsünk.

Ilyen szoftverhasználat esetén a célirányosan redukált, azaz „letisztult” menürendszer és az egyes listák, űrlapok közötti gyors váltást lehetővé tevő „egérutak” kényelmes és gyors funkcionális élményt biztosíthatnak. Ezt a hipotézist szeretném igazolni a saját szoftverfejlesztési példámon keresztül. A kutatás módszereként a szoftverfejlesztési tapasztalataim alapján mobil applikációt terveztem, és kódoltam. E mobil applikáció használhatóságát elemeztem a tanulmányban. Az elemzéshez az applikáció működéséről készített képernyőképek nyújtanak releváns input információkat. Mivel nem a műszaki kivitelezés a vizsgálatom tárgya, hanem a fejlesztett szoftver használhatósága, a kódrendszert nem ismertetem.

2. AZ ÜZLETI FOLYAMATMENEDZSMENT JELENTŐSÉGE

Az új infrastrukturális és technológiai fejlesztések a vállalati alrendszerek kiépítése, és az ügyvitelszervezés tekintetében változásokat fognak előidézni. A funkcionális munkamegosztás és a vállalati belső hatalmi struktúra, az évtizedek során többnyire piramis szerkezetű szervezeti formákat alakított ki maga körül. Ennek következménye, hogy a szakmai és a vezetési - irányítási együttműködéshez egyre magasabb szintű koordinációra lesz szükség.

Az üzleti folyamatmenedzsment egy olyan átfogó szemlélet, amely az üzleti eredményességet úgy tűzi ki célul, és ezzel egyidőben rugalmasságot, innovációt, integrációt szorgalmaz (Smart, Maddern & Maull, 2008).

Az üzleti folyamatmenedzsment a tevékenységek összefüggésben történő kezelésére készíttet bennünket. Az üzleti folyamatok nemcsak az értéknövelő tevékenységek

láncolatát jelentik, hanem a megfelelő szervezeti egységek tevékenységének közös célját is megtestesítik. Ezek a folyamatok sokszor rendkívül érzékennyé válhatnak a szervezet életében (Ryan, 2009).

Az üzleti folyamatok az ügyfelek igényeivel kezdődnek, és az ügyfelek igényeinek kielégítésével érnek véget. Egy vállalatban belül általában nagyon sok üzleti folyamat kimutatható. Az üzleti folyamatokat végső soron emberek irányítják, még a mai technológia-vezérelt világban is, így nagyon előnyös, hogy az emberi tevékenységhez technológiai segítséget is igénybe vegyünk.

Az üzleti folyamatok fejlesztésének célja a vevői igényeknek az üzleti modellen belüli kielégítése kell, hogy legyen. Ennek elérése érdekében a vállalatoknak felül kell vizsgálniuk üzleti koncepcióikat, üzleti stratégiájukat és üzleti modelljüket (Sherry, 2011).

Az üzleti folyamatmenedzsment azt erősíti bennünk, hogy folyamatosan dolgozunk a üzleti folyamataink hatékonyságán. Az üzleti folyamatok úgy is felfoghatók, mint események sorozata, amelyek az embereket (munkaerő), a technológiát és az információkat (folyamatokat) hozzák össze olyan módon, hogy hozzáadott értéket hoznak létre (termékek és/vagy szolgáltatások). A folyamatok tehát meghatározzák a szervezet működésének eredményességét és eredményességét, a szolgáltatás minőségét, valamint azt, hogy sikeresen teljesíti-e küldetését és céljait, és milyen pénzügyi sikereket ér el (Burton, 2012).

3. FOLYAMATMENEDZSMENT TÁMOGATÁS A MICROSOFT DYNAMICS ÉS A POWERAPPS TECHNOLÓGIÁKKAL

A folyamatmenedzsment terén elkötelezett szervezetek prioritásnak tartják a vállalati szintű irányítási rendszereik fejlesztését, hogy biztosítsák, hogy minden üzleti erőforrásukat és funkciójukat az értékláncukhoz igazítsák, és azt, hogy a menedzsment tevékenységük eredményességéről minél hamarabb kapjanak visszacsatolást. Jelentős eredmények születtek az üzleti folyamatmodellezési technikák, az üzleti menedzsment és az informatikai fejlesztések integrálása érdekében (Hoedemakers, 2016).

Az új szoftvereszközök lehetővé tették a folyamatok napi irányításának automatizálását (Harmon, 2007). A Microsoft Dynamics 365 Business Central kis- és középvállalatok számára készült integrált vállalatirányítási rendszer. A szoftver az újabb verziójában moduláris felépítésű a jellemző tevékenységi szerepkörök tekintetében.

E szerepkörök a legjellemzőbb vállalati folyamatok menedzselése alapján és céljából lettek kialakítva. A szerepköri központok kialakításának sok célja van. Ezek közül a legfontosabbak a gyártó Microsoft Corporation (2023) véleménye alapján:

- főként, esetleg kizárólag, csak a releváns információk megjelenítése a felhasználói felületen,

- a legfontosabb információkat külön hangsúlyozzuk, felhívva a felhasználók figyelmét azokra a fontos és releváns műveletekre, amelyeket esetleg végre kell hajtaniuk,
- a gyakran használt parancsok láthatóbbá és könnyebben, kevesebb kézmozdulattal történő elérhetővé.

Ez a moduláris felépítés lehetővé teszi, hogy a vállalatok olyan megoldású ERP rendszert vezessenek be, amely megfelel üzletmenetüknek, és amely a későbbiekben a vállalati átszervezésekkel, bővüléssel párhuzamosan továbbfejleszhető. A gyártó a szoftvert több szerepköri központtal forgalmazza. E központokat a szoftver üzembe helyezése után a konkrét vásárlói igények alapján nagyon rugalmasan lehet tartalmukban módosítani.

Ezek közül kereskedelmi szempontból kiemelkedő fontosságú az “Értékesítési munkatárs” (Sales Order Processor) szerepköri központ (1. ábra). A központ használatával átláthatóvá válnak a vállalati értékesítési folyamatok. A hatékony munkavégzés érdekében könnyebbé válik az értékesítés menedzselése, a megrendelések feldolgozása, mérhető az értékesítés alakulása, kontrollálható a készlet optimális mennyisége. Ehhez a szerepköri központhoz sok olyan tevékenység tartozik, amelyet gyakran a székhelytől vagy a telephelyektől távol végeznek, így a mobil eszközzel támogatott folyamatmenedzsment rendkívül hasznos lehet.

A Microsoft Co. viszonylag új technológiai innovációját testesíti meg a PowerApps. A PowerApps szoftvercsomag alkalmazásokból, szolgáltatásokból és csatlakozókból áll, valamint egy adatplatform, amely könnyen használható (low code) fejlesztői környezetet biztosít akár az üzleti igényeknek igazodó egyéni alkalmazások létrehozásához. A Power Apps segítségével gyorsan készült alkalmazások könnyen csatlakoztathatók az alapul szolgáló adatplatformban (Microsoft Dataverse) vagy különféle online és lokális adatforrásokban (például SharePoint, Microsoft 365, Dynamics 365, SQL Server) tárolt adatokhoz (Microsoft 2023).

4. SAJÁT SZOFTVERFEJLESZTÉS: KERESKEDELMET TÁMOGATÓ MOBIL APPLIKÁCIÓ

Az általam a Microsoft Dynamics 365 Business Central “Értékesítési munkatárs” (Sales Order Processor) szerepköri központjához fejlesztett szoftveres folyamatmodell nagy jelentőségű lehet a telephelytől távol történő értékesítés során. A Microsoft PowerApps technológia rugalmasságának köszönhetően nemcsak számítógépen, hanem bármilyen, internetelésre alkalmas mobil eszközön használható a fejlesztés, ugyanis egy a Microsoft által készített keret applikáción keresztül futtatható a fejlesztett szoftveres megoldásom keresztül történik az információcsere.

A Microsoft Dynamics Business Central rendszerhez általam a Microsoft PowerApps fejlesztői környezetben (4. ábra) kialakított mobil applikáció segítségével a felhasználó

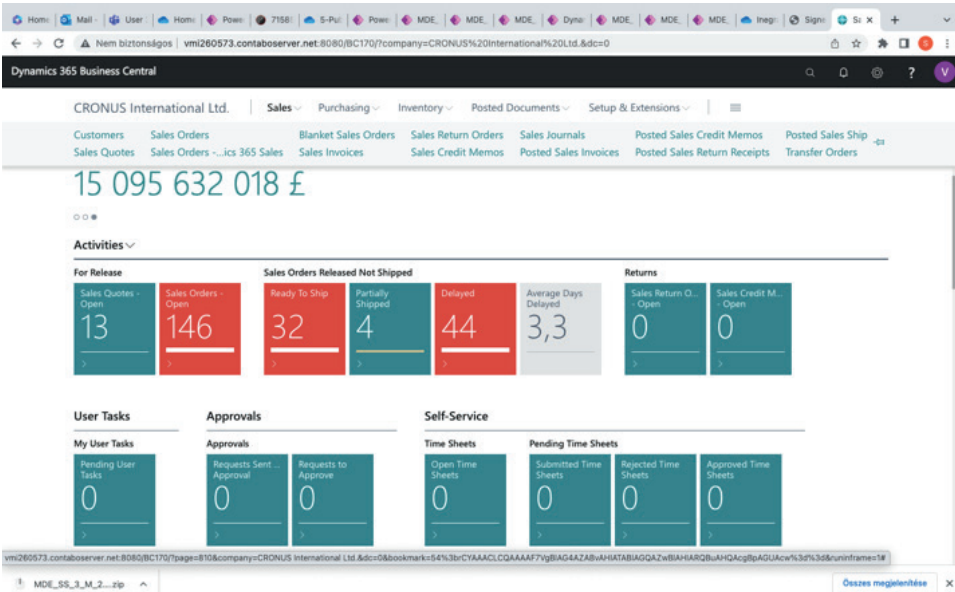
lók módosíthatják az eredeti Business Central szoftver által nyújtott szolgáltatásokat. Nemcsak arról van szó, hogy a fejlesztői környezet egy újabb főmenüponttal bővíti az eredeti struktúrát (1. ábra), hanem a megnövelt rugalmasság az egész szoftver használatát új alapokra tudja helyezni.

A fejlesztett új applikáció azt az esetet modellezi, amikor pl. egy potenciális vevővel tárgyalunk, de nem a vállalatunk telephelyén történik ez, így nem áll rendelkezésünkre a belső adminisztráció sem humántőke, sem informatikai infrastruktúra tekintetében. Ezen applikáció használatával, könnyen lekérdezhetők a cikkek, melyeket szeretnénk értékesíteni a tárgyalás alatt. Lekérdezhetők továbbá a regisztrált vevők listája is. Ezen listák nemcsak lekérdezhetők, hanem a rekordjaik adatai módosítható, sőt új adatrekordok rögzítése is lehetővé válik. Így egy teljesen új vevőt is tudunk rögzíteni az adatbázisban, ha a tárgyalás ilyen pozitívan halad.

A 2. ábrán látható az applikáció nyitóoldala, valamint a készletcikkek listájának “master” és “detail” nézetei. Ugyanilyen (“master” és “detail”) szerkezetű a vevők és az eladási rendelések listája is. A 3. ábrán látható az applikációban használatos új adatrekordot létrehozó vagy egy meglévő rekordot módosító felület. Megtekinthető továbbá ezen az ábrán a vevők listájának “detail” nézete is, melyen egy nagyméretű gombra történő tapintással lehet egy új eladási rendelést létrehozni, azaz egy új adatrekordot létrehozó oldalra eljutni. A 3. ábra jobb szélén levő képernyőfotó mutatja meg a már rögzített eladási rendelések részletes adatait. A széles, azaz a képernyő szélességén jóval túlnyúló táblázaton történő navigáláshoz a vízszintes és függőleges csúszka ad lehetőséget.

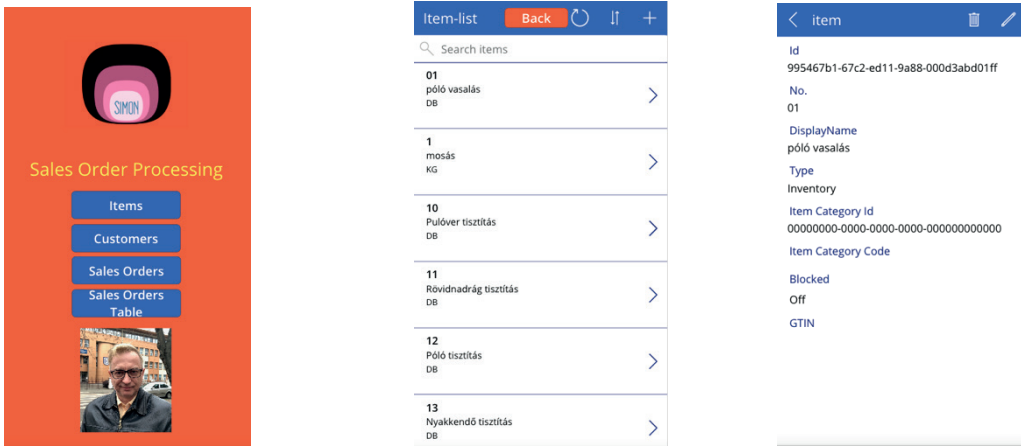
Bár e leírás csak egy szűk eszközrendszert használ a PowerApps szoftvercsomag teljes technikai háttéréből, de talán egy meggyőző ízelítőt adott arról, hogy milyen hatékonyan lehet modellezni és menedzselni egy viszonylag gyakori üzleti folyamatot a Microsoft Dynamics 365 Business Central-hoz készített, és azzal együttműködő mobil applikáció segítségével. Mivel a folyamatmenedzsment számottevően felgyorsul, kutatási hipotézis a vizsgálat során láthatóan beigazolódott.

1. ábra
Az “Értékesítési munkatárs” szerepköri központ

Forrás: Saját szerkesztés.

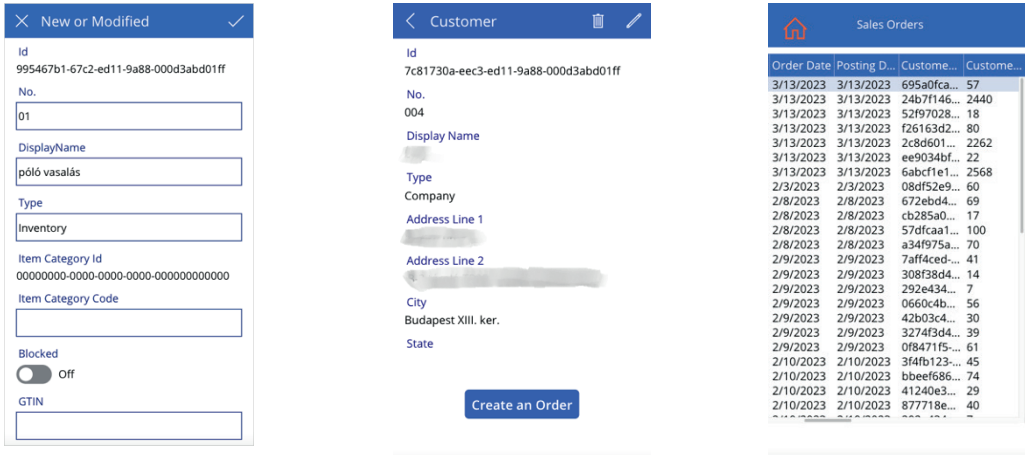
2. ábra
A mobil applikáció nyitó, “master” és “detail” oldaltípusai

Forrás: Saját szerkesztés.

3. ábra

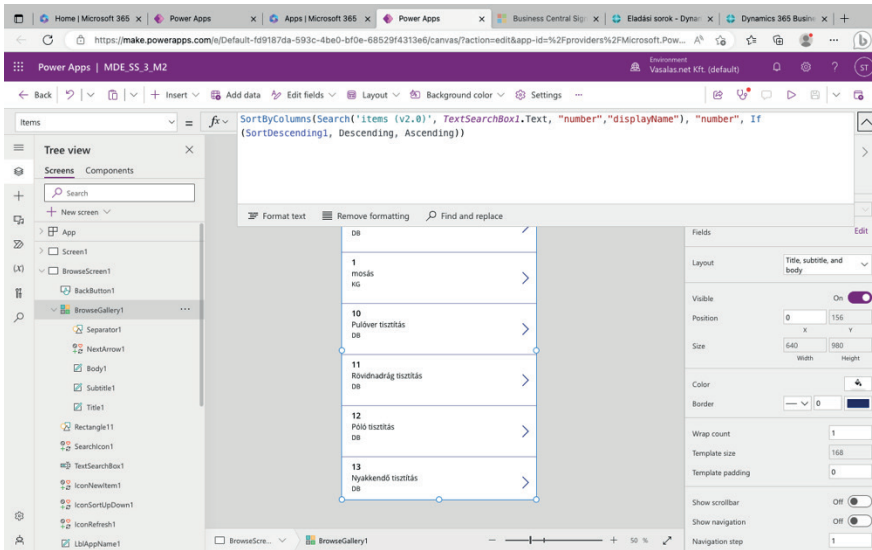
A mobil applikáció nyitó, szerkeszthető, rendelést generáló és táblázatos oldaltípusai

Forrás: Saját szerkesztés.

4. ábra

A PowerApps kód szerkesztési felülete

Forrás: Saját szerkesztés.

Kapcsolattartó szerző:
Simon Sándor
Gál Ferenc Egyetem
Gazdasági Kar
5600 Békéscsaba
Bajza u. 33.
simon.sandor@gfe.hu

Corresponding author:
Sándor Simon
Faculty of Economy
Gál Ferenc University
Bajza str. 33
5600 Békéscsaba, Hungary
simon.sandor@gfe.hu

Hivatkozás: Simon, S. (2022). PowerApps fejlesztés egy Microsoft Dynamics Business Central-ban menedzselte értékesítési folyamathoz. *Deliberationes*, 15(S1), 89-97.

IRODALOMJEGYZÉK

Önálló könyv:

- Burton, E. (2012). *Business Process Improvement The Essential Guide*. The New Frontiers – Book Series.
- Cipan, V. (2012, January 28). *What is RoleTailored User Experience in NAV?* <http://uxpassion.com/blog/strategy-concepts/what-is-roletailored-user-experience-in-nav-2009-part-2>
- Harmon, P. (2007). *Business Process Change A Guide for Business managers and BPM and Six Sigma Professionals Second Edition*. Elsevier Morgan Kaufmann.
- Hoedemakers, P. (2016). *Business processes – study widely used business processes and variations be inspired*. L2E.
- Microsoft Corporation. (2023, March 20.). *What is Powerapps?* Microsoft Corporation. <https://learn.microsoft.com/en-us/power-apps/powerapps-overview>
- Ryan, K. L. K. (2009, June). *A computer scientist's introductory guide to business process management (BPM)*. The ACM Magazine for Students Crossroads. ACM Press. <http://portal.acm.org/citation.cfm?id=1558901>
- Sherry, K. J. (2011). *Insight into Business Processes A Guide to Understanding and Designing Business Processes*. Admaks Publishing.
- Smart, P.A, Maddern, H., & Maull, R. S. (2010, October 06). *Understanding Business Process Management: implications for theory and practice*. British Journal of Management. <http://www3.interscience.wiley.com/journal/121385381/abstract?CRETRY=1&SRETRY=0>

A SZÁMVITEL OKTATÁS KIHÍVÁSAI

Szabóné Bohus Márta

Gál Ferenc Egyetem, Gazdasági Kar

Absztrakt

A pandémia és az ezzel együttjáró online egyetemi oktatás új kihívás elé állította Karunk munkatársait is. Úgy kellett a hallgatókkal kommunikálni, hogy a munka hatékonysága megközelítse a jelenléti oktatást. Új, speciális eszközöket kellett bevetni, hogy a számviteli ismeretek elsajátítása továbbra is gördülékeny legyen a nem személyes jelenlét ellenére.

Ezen kihívásokra válaszul készültek el a speciális tananyagok, amelyek segítették a munkát.

A hallgatói csoportokat a Microsoft Teams keretében szerveztük, és itt tartottunk elméleti és gyakorlati órákat.

Az elméleti oktatás segédanyaga továbbra is a Powerpoint programmal elkészített diaszor volt, de animáció segítségével a megértést és az információk átadását sikerült megkönnyíteni.

Kulcsszavak: számvitel, oktatás, speciális megoldások

THE CHALLENGES OF ACCOUNTING EDUCATION

Márta Szabóné Bohus

Faculty of Economy, Gál Ferenc University,

Abstract

The pandemic and the accompanying online university education presented a new challenge to the staff of our Faculty. It was necessary to communicate with the students in such a way that the efficiency of the work approached that of face-to-face teaching. New, special tools had to be deployed so that the acquisition of accounting knowledge continued to be smooth despite the non-personal presence.

In response to these challenges, special teaching materials were prepared to help the work.

We organized the student groups in the framework of Microsoft Teams, and held theoretical and practical classes here.

The supporting material of the theoretical education was still a series of slides prepared with the Powerpoint program, but with the help of animation it was possible to facilitate understanding and the transfer of information.

Keywords: accounting, education, special solutions

1. BEVEZETÉS

A számvitel oktatásában különösképpen kihívást jelentett a világjárványból adódó online konzultáció. Nagyon nehéz volt úgy leadni az anyagot, hogy az érthető, követhető és élvezhető legyen. A kényszerből született megoldás olyan jól sikerült, hogy azóta a jelenléti oktatásban is alkalmazom. Jelen tanulmány célja, annak bemutatása, hogyan lehet egy gyakorlatorientált tantárgy oktatását a kor kihívásaihoz igazodva fejleszteni.

2. PÉLDAFELADATOK

A hallgatók az elméleti és a gyakorlati órákon is egy animált, jól követhető tananyagot követnek.

Az alábbi példa is mutatja, hogyan működött ez a gyakorlatban, ahol először az előadásvázlat látható, majd az animált diáor:

2.1 Feladat

A számvitel alapjai tantárgy keretében a hallgatók megtanulják a kettős könyvelést, amit a lenti példa (1.ábra) segítségével szoktunk szemléltetni.

1. ábra: Feladat könyvelésre

Egy vállalkozás nyitó mérlege tárgyév január 1-jén

Eszközök	Mérleg jan.1. E Ft-ban	Források	
Műszaki gépek	5.000	Jegyzett tőke	8.000
Elszámolási betét	4.000	Eredménytartalék	500
Pénztár	500	Rövid lejáratú hitel	1.000
Eszközök összesen:	9.500	Források összesen:	9.500

Gazdasági események:

1. Az elszámolási betétszámláról a pénztárba felveszünk 50 E Ft-ot.
2. Az eredménytartalékból jegyzett tőkét emelünk 200 E Ft.
3. Anyagot vásárolunk. Az anyag számla szerinti ára 400 E Ft+27% ÁFA.
4. A hiteltartozásunkból visszafizetünk 200 E Ft-ot. Az összeg leemelése az Elszámolási betétszámláról megtörtént. A terhelési értesítés megérkezett.
5. A hiteltartozás után 50 E Ft kamatot fizettünk. A hitelintézet terhelési értesítése megérkezett.
6. A kapott kamat összeg jóváírási értesítés szerint 80 E Ft.
7. Egy műszaki gépet értékesítünk készpénzért. A nyilvántartási ár 120 E Ft, az eladási ára 150 E Ft+27% ÁFA.

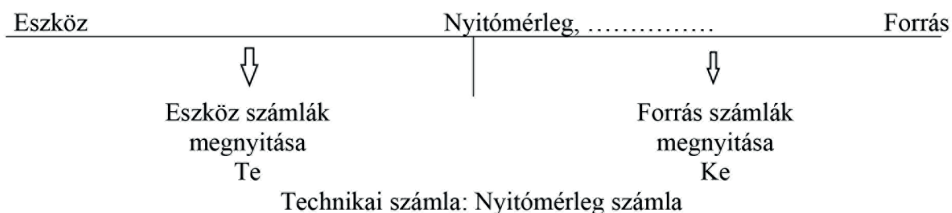
Feladat: Elemezze a gazdasági eseményeket!

Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Győri E. – Szabóné B. M. (2022):Vázlatok a számvitel alapjai tantárgy oktatásához, 65.oldal

A kettős könyvvitelnek van egy „menetrendje, amit a példán keresztül a hallgatóink is megismernek.

2. ábra: A főkönyvi könyvelés menete

a.) A mérlegszámlák megnyitása

- b.) Az év közti gazdasági események feljegyzése \implies bizonylat alapján
- c.) Év végén a Ktg/Ráf és Bevétel számlák rendezése.
- d.) Ellenőrző kimutatások készítése (Főkönyvi kivonat)
- e.) A főkönyvi számlák adataiból a mérleg és eredménykimutatás elkészítése.
- f.) A főkönyvi számlák zárása
Technikai számla: Zárómérleg számla.

Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Győri E.- Szabóné B. M. (2022):Vázlatok a számvitel alapjai tantárgy oktatásához, 73.oldal.

A kettős könyvvitel számlavázakon (számlasorosan) és idősorosán (időrendben) történik, ami az oktatásban elkülönül, de a gyakorlatban párhuzamosan valósul meg.

3. ábra: **Példa számlasoros könyvelésre**

Egy vállalkozás nyitómérlege tárgyév január 1-jén:

Eszközök	Mérleg, jan. 1. E Ft-ban	Források	
Műszaki gépek	5 000	Jegyzett tőke	8 000
Elszámolási betét	4 000	Eredménytartalék	500
Pénztár	500	Rövid lejáratú hitel	1 000
Eszközök összesen:	9 500	Források összesen:	9 500

Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Győri E.- Szabóné B. M. (2022):Vázlatok a számvitel alapjai tantárgy oktatásához, 74.oldal.

4. ábra: A műszaki gépek főkönyvi számla nyitása számlasorosan

Példa: Egy vállalkozás nyitómérlege tárgyév január 1-jén:					
Eszközök			Mérleg, jan. 1. E Ft-ban		
Források					
Műszaki gépek	5 000		Jegyzett tőke	8 000	
Elszámolási betét	4 000		Eredménytartalék	500	
Pénztár	500		Rövid lejáratú hitel	1 000	
Eszközök összesen:	9 500		Források összesen:	9 500	
T4.Nyitómérleg szla K		T 1. Műszaki gépek K			
	Ny. 5.000	Ny. 5.000			

Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Györi E.- Szabóné B. M. (2022):Vázlatok a számvitel alapjai tantárgy oktatásához, 74.oldal.

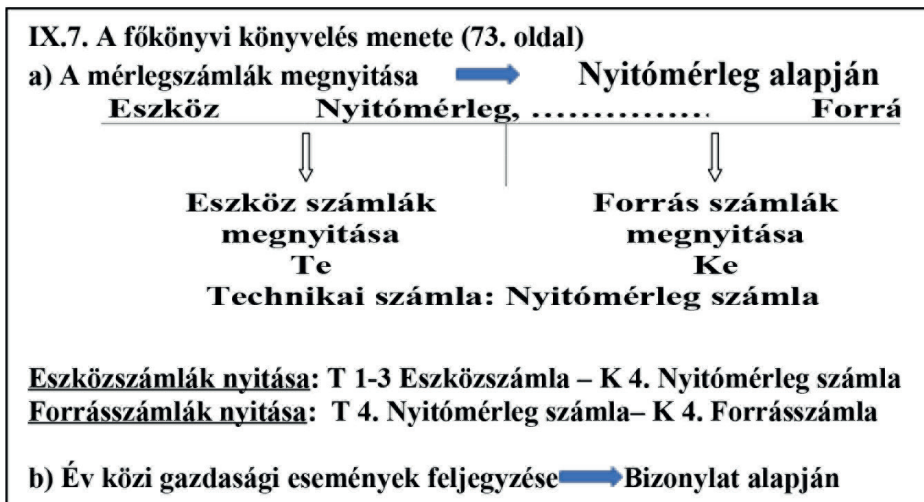
2. táblázat: A műszaki gépek főkönyvi számla nyitása idősorosan

IX.9. Az idősoros elszámolás (75-76.oldal)					
A gazdasági események idősorrendjében történik a feljegyzés			Számlasoros könyveléssel párhuzamosan, vagy átíró eljárással		
Napló, hó					
Dátum	Szöveg, hivatkozások	Tartozik szla megnev.	Követel szla. megnev.	T összeg	K összeg
0.	Nyitás:- műszaki gép	1.Műszaki gépek	4. Nyitómérleg számla	5.000	5.000

Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Györi E.- Szabóné B. M. (2022):Vázlatok a számvitel alapjai tantárgy oktatásához, 75.oldal.

A könyvelés menetrendjében továbbhaladva a következő lépés a gazdasági események elszámolása, ahol a főkönyvi számlákon folyamatos számozással különböztetjük meg az egyes eseményeket a mintapéldát követve.

5. ábra: A főkönyvi könyvelés menetrendje

Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Győri E.- Szabóné B. M. (2022):Vázlatok a számvitel alapjai tantárgy oktatásához, 73. oldal.

A lenti ábrán (6.ábra) látható, hogy az 1. gazdasági esemény a bankszámláról történő pénzfelvétel, amit ismét először számlasorosan, majd idősorrendben is elszámolunk.

6. ábra: Példa főkönyvi könyvelésre

Feladat (65. oldal)		
Egy vállalkozás nyitó mérlege tárgyév január 1-jén		
Eszközők	Mérleg jan.1. E Ft-ban	
Műszaki gépek	5.000	Jegyzett tőke
Elszámolási betét	4.000	Eredménytartalék
Pénztár	500	Rövid lejáratú hitel
Eszközők összesen:	9.500	Források összesen:
Gazdasági események:		
1.	Az elszámolási betétszámláról a pénztárba felvesszünk 50 E Ft-ot.	
2.	Az eredménytartalékból jegyzett tőkét emelünk 200 E Ft.	
3.	Anyagot vásárolunk. Az anyag számla szerinti ára 400 E Ft+27% ÁFA.	
4.	A hiteltartozásunkból visszafizetünk 200 E Ft-ot. Az összeg leemelése az Elszámolási betétszámláról megtörtént. A terhelési értesítés megérkezett.	
5.	A hiteltartozás után 50 E Ft kamatot fizettünk. A hitelintézet terhelési értesítése megérkezett.	
6.	A kapott kamat összeg jóváírás értesítés szerint 80 E Ft.	
7.	Egy műszaki gépet értékesítünk készpénzért. A nyilvántartási ár 120 E Ft, az eladási ára 150 E Ft+27% ÁFA.	

Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Győri E.- Szabóné B. M. (2022):Vázlatok a számvitel alapjai tantárgy oktatásához, 65. oldal.

7. ábra: A pénzfelvétel könyvelése számlasorosan

T4.Nyitómérleg szla K		T 1. Műszaki gépek K		T 3. Elszámlási betét	
Ny. 8.000	Ny. 5.000	Ny. 5.000		Ny. 4.000	1) 50
Ny. 500	Ny. 4.000				
Ny. 1.000	Ny. 500				
Tforg:9.500	Kforg:9.500				
T 3.Pénztár K		T 4. Jegyzett tőke K		T4.EredménytartalékK	
Ny. 500		Ny. 8.000		Ny. 500	
1) 50					
T4.Rövid lejártú hitel K					
	Ny. 1.000				

Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Győri E.- Szabóné B. M. (2022):Vázlatok a számvitel alapjai tantárgy oktatásához, 74.oldal.

3. táblázat: A műszaki gépek főkönyvi számla nyitása idősorosan

IX.9. Az idősoros elszámolás (75-76.oldal)					
A gazdasági események idősorrendjében történik a feljegyzés		Számlasoros könyveléssel párhuzamosan, vagy átíró eljárással			
Napló, hó					
Ssz.	Szöveg, hivatkozások	Tartozik szla megnev.	Követel szla. megnev.	T összeg	K összeg
0.	Nyitás:- műszaki gép	1.Műszaki gépek	4. Nyitómérleg számla	5.000	5.000
	Nyitás:- elszámolási betét	3.Elszámlási betét	4. Nyitómérleg számla	4.000	4.000
	Nyitás:- pénztár	3. Pénztár	4. Nyitómérleg számla	500	500
	Nyitás:-jegyzett tőke	4. Nyitómérleg számla	4. Jegyzett tőke	8.000	8.000
	Nyitás:-eredménytartalék	4. Nyitómérleg számla	4. Eredménytartalék	500	500
	Nyitás:-rövid lejártú hitel	4. Nyitómérleg számla	4. Rövid lejártú hitel	1.000	1.000
1.	Pénzfelvét	3. Pénztár	3.Elszámlási betét	50	50

Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Győri E.- Szabóné B. M. (2022):Vázlatok a számvitel alapjai tantárgy oktatásához, 75.oldal.

Az animált diasornak köszönhetően a hallgatók folyamatosan tudják követni a könyvelést és otthon az elődávázlatukat ki tudják tölteni.

2.2 Speciális feladatmegoldási módszerre példa feladat

A gyakorlati részre is megoldást kellett találni, és erre a leghatékonyabb módszer az lett, hogy a példatárban oldottuk meg a feladatokat más színnel (kékkel) megkülönböztetve a megoldást.

Ez a módszer annyira bevált, hogy a jelenléti oktatásban is így csináljuk azóta.

Az alábbi példán látható az online oktatásra kifejlesztett speciális feladatmegoldási módszer.

8. ábra: Vezetői számvitel mintafeladat

Egy vállalkozás kiemelt számláinak egyenlegei tárgyév január 1-jén:

231. „A” késztermék befejezetlen termelés	10 E Ft
235. „B” félkésztermék Előállítási ktg. 200E/1000db=200Ft/db	200 E Ft (1.000 db)
251. „A” késztermék Előállítási ktg. 600E/600db= 1.000Ft/db	600 E Ft (600 db)
261. Áruk beszerzési áron	200 E Ft

Kiegészítő információk:

- I. A vállalkozás az alábbi tevékenységeket végzi:
 - „A” késztermék gyártása
 - „B” félkésztermék gyártása
 - Ipari szolgáltatás
 - Saját vállalkozásban végzett beruházás
 - Kereskedelmi tevékenység
- II. A vállalkozás költségeit csak költségnemek szerint könyveli, a közvetlen és közvetett költségeket elkülöníti, az eredménykimutatást forgalmi költség eljárással készíti. A készletek értékelésére a FIFO eljárást alkalmazza!
- III. A tárgyidőszakban a „B” félkésztermék gyártását a vállalkozás szünetelteti.

Gazdasági műveletek:

1. A befejezetlen termelés kivezetése.
2. Az időszak költségei E Ft-ban:

Megnevezés	„A” kész- termék	Ipari szolg.	Beruhá- zás	Közvetett ktg.	Összesen
Anyagfelhasználás	420	200	100	110	830
Hulladék megt. (-)	20	10	-	-	30(-)
Igénybe vett szolgáltatás	70	40	30	20	160
(számla szerint)+ÁFA27 %					
Egyéb szolgáltatás	20	10	20	60	110
(terhelési ért.)					
Béreköltség	290	300	200	50	840
Szociális hozzájárulási adó	70	80	60	18	228
Écs-i leírás (terv szerinti)	100	120	-	120	340
Összesen:	950	740	410	378	2.478

A továbbfelhasznált félkésztermékek száma 800 db.

3. Elkészült 1.000 db késztermék. Előállítási költség 1.100 Ft/db. Befejezetlen term. 20 E Ft.
4. Év végén a vállalkozás elszámolja a beruházás költségeit. A saját teljesítmény elszámolása, mivel a beruházás költségei a 2. pontban elszámolásra kerültek. ÁFA 27%.
5. Az értékesítés adatai:
 - a) 1200 db késztermék eladási ára 2.000 Ft/db + 27 % ÁFA.
 - b) A szolgáltatást a vállalkozás kiszámlázta 900 E Ft + 27% ÁFA értékben.
 - c) A vállalkozás az árukészlet 50 %-át értékesítette 200 E Ft + 27% ÁFA áron.
6. Az év végi leltározáskor megállapították, hogy 10 db késztermék hiányzik. A félkész terméknel 8 E Ft értékvesztést számoltak el.

Feladat: Könyvelje el a megadott gazdasági eseményeket!

*Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Györi E.- Kovács Gy.- Szabóné B. M. (2022):
Vezetői számvitel feladatgyűjtemény, 20. oldal.*

4. táblázat: Vezetői számvitel mintafeladat megoldása

Sz	Gazdasági esemény megnevezése	T számla	K számla	T összeg (Ft)	K összeg (Ft)
0.	Nyitás: (technikai szála: 491.nyitómérleg szála)				
	- „A” nyitó beflen	231	491	10.000	10.000
	- „B” félkész termék	235	491	200.000	200.000
	- „A” késztermék	251	491	600.000	600.000
	- áruk beszerzési áron	261	491	200.000	200.000
1.	Nyitó befejezetlen termelés kivétele (mivel a termelési folyamatban késztermék lesz belőle, így az értéke beépül a késztermék előállítási költségébe)	581	231	10.000	10.000
2.	Időszaki költségek elszámolása				
a)	- anyagfelhasználás	511	21-22	830.000	830.000
b)	- hulladékmegterülés	21-22	511	30.000	30.000
c)	- igénybe vett szolgáltatás (számla szerint=>szállítói tartozás)	52	454	160.000	160.000
	- előzetesen felszámított ÁFA 160.000Ft*27%=43.200Ft	466	454	43.200	43.200
d)	- egyéb szolgáltatás (terhelési értesítés szerint=>bankszámláról leemelik)	53	384	110.000	110.000
e)	- bérköltség	541	471	840.000	840.000
f)	- szociális hozzájárulási adó	561	463	228.000	228.000
g)	- értékcsökkenési leírás	571	119-159	340.000	340.000
h)	Félkész továbbfelhasználás (a félkész terméket újra bevonják a gyártási folyamatba, és készterméket gyártanak belőle=>a félkész termék készlet csökken) FIFO: Ny. 800db*200Ft/db=160E	581	235	160.000	160.000
3.	Készletre vétel				
a)	- késztermék készletre vétele Az előállítási költséget kalkulációs séma segítségével határozzuk meg: Kalkulációs séma: Nyitó beflen értéke 10.000Ft +Közvetlen ktg. 950.000Ft (hulladékkal korrigált) +Félkész továbbfelh. 160.000Ft - Záró beflen 20.000Ft Előállítási ktg. 1.100.000Ft (=1000db késztermék előáll-i ktg-e=> 1.100E/1000db=1.100Ft/db)	251	581	1.100.000	1.100.000

b)	- záró beflen készletre vétele	231	581	20.000	20.000
4.	Saját beruházás elszámolása				
a)	- saját teljesítmény elszámolása (=a táblázatban szereplő beruházás közvetlen költsége=410.000Ft)	161	582	410.000	410.000
b)	- saját teljesítmény ÁFA $410.000\text{Ft} * 27\% = 110.700\text{Ft}$	466	467	110.700	110.700
5.	Értékesítések elszámolása				
a)	Késztermék értékesítés				
	- eladási ár $1.200\text{db} * 2.000\text{Ft}/\text{db} = 2.400\text{EFt}$	311	91-92	2.400.000	2.400.000
	- fizetendő ÁFA $2.400\text{EFt} * 27\% = 648\text{EFt}$	311	467	648.000	648.000
	- készletcsökkenés FIFO: Ny. $600\text{db} * 1.000\text{Ft}/\text{db}$ $\pm T. 600\text{db} * 1.100\text{Ft}/\text{db}$ $1.200\text{db} \Rightarrow 1.260\text{EFt}$ (=késztermék értékesítés elszámolt közvetlen önköltsége \Rightarrow év végén át kell vezetni a 8.szlaosztályba)	581	251	1.260.000	1.260.000
b)	Szolgáltatás kiszámlázása				
	- számlázott ár	311	91-92	900.000	900.000
	- fizetendő ÁFA $900.000\text{Ft} * 27\% = 243.000\text{Ft}$	311	467	243.000	243.000
	(a szolgáltatás értékesítés elszámolt közvetlen önköltsége a táblázatból $740.000\text{Ft} \Rightarrow$ ennyibe került a vállalkozásnak a szolgáltatás \Rightarrow év végén át kell vezetni a 8.szlaosztályba)				
c)	Árukészlet értékesítése				
	- eladási ár	311	91-92	200.000	200.000
	- fizetendő ÁFA $200.000\text{Ft} * 27\% = 54.000\text{Ft}$	311	467	54.000	54.000
	- készletcsökkenés=ELÁBÉ FIFO: Ny. $200\text{EFt} * 50\% = 100\text{EFt}$ (azonnal ráfordításként számoljuk el \Rightarrow év végén <u>nem</u> kell átvezetni a 8.szlaosztályba)	812	261	100.000	100.000
6.	Speciális tételek elszámolása				
a)	Késztermék hiány				
	-készletcsökkenés FIFO: $T. 10\text{db} * 1.100\text{Ft}/\text{db} = 11\text{EFt}$	581	251	11.000	11.000

	-árúv átminősítés	261	582	11.000	11.000
	- egyéb ráfordítás	8693	261	11.000	11.000
b)	Félkész termék értékesítése				
	-készletérték csökkenetése	581	235	8.000	8.000
	-árúv átminősítés	261	582	8.000	8.000
	-egyéb ráfordítás elszámolása	8661	261	8.000	8.000
7.	Értékesítés költségeinek átvezetése a 8. számlaosztályba (technikai számla: 59)				
a)	Értékesítés közvetlen költségeinek átvezetése				
	-késztermék értékesítés elszámolt közvetlen önköltségének átvezetése (811.Belf.ért.elsz. közv.önktg-e=>két alszámlára bontjuk=>8111.Késztermék ért. elsz.közv.önktg-e, 8112.Szolgáltatás ért. elsz. közv. önkgtg-e) (=késztermék értékesítés készletcsökkenése=lásd.5a) =1.260E)	8111	59	1.260.000	1.260.000
	-szolgáltatás értékesítés elszámolt közvetlen önköltsége (=táblázatban az ipari szolgáltatás költségei=740.000Ft)	8112	59	740.000	740.000
b)	Értékesítés közvetett költségeinek átvezetése (=közvetett költség a táblázatban=378.000Ft)	85	59	378.000	378.000
8.	Eredmény megállapítása (technikai számla: 493)				
a)	Bevételek átvezetése T 91-92. Belföldi árbevétel K	91-92	493	3.500.000	3.500.000
	5a) 2.400.000				
	5b) 900.000				
	5c) 200.000				
	Ke: 3.500.000				
	8a) 3.500.000				
	Egyenleg: 0				
b)	Ráfordítások átvezetése				
	-késztermék ért. elsz.közv.önktg-e átv	493	8111	1.260.000	1.260.000
	-szolg.ért.elsz.közv.önktg-e átv.	493	8112	740.000	740.000
	-ELABÉ átvezetése	493	812	100.000	100.000
	-értékesítés közvetett ktg. átv.	493	85	378.000	378.000
	-értékvesztés ráf. átv.	493	8661	8.000	8.000
	-hiány ráf. átv.	493	8693	11.000	11.000
	T 493. Adózott ered.elsz.szla. K				
	8111/1.260.000				
	8112/ 740.000				
	91-92/3.500.000				

	812/ 100.000 85/ 378.000 8661/ 8.000 8693/ 11.000 Ke: 1.003.000=Adózás előtti eredmény 891/ 99.000 Ke: 904.000=Adózott eredmény 419/ 904.000 Egyenleg : 0					
	Adózás előtti eredmény 1.003.000Ft +Adóalap mód. tételek 97.000Ft Adóalap 1.100.000Ft Társasági adó 1.100EFt*9%= 99.000Ft Adózott eredmény 1.003EFt-99EFt= 904.000Ft					
c)	Eredmény felosztása					
	-társasági adó elszámolása	891	461	99.000	99.000	
	-társasági adó átvezetése	493	891	99.000	99.000	
	-adózott eredmény átvezetése	493	419	904.000	904.000	
9.	Zárás(technikai szla:59)					
a)	-költségszámlák zárása (=táblázat összesen költség=2.478E)	59	51-57	2.478.000	2.478.000	
b)	-nem realizált hozamok zárása					
	- STKÁV zárása T 581. STKÁV K 1) 10.000 3a)1.100.000 2h)160.000 3b) 20.000 4a)1.260.000 5a) 11.000 5b) 8.000 Te: 329.000	59	581	329.000	329.000	
	- SEEÁÉ zárása T 582. STKÁV K 4)410.000 6a) 11.000 6b) 8.000 Ke: 429.000	582	59	429.000	429.000	

Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Győri E.- Kovács Gy.- Szabóné B. M. (2022):Vezetői számvitel feladatgyűjtemény, 20.oldal.

5. táblázat: Eredménykimutatás forgalmi költség eljárással

Megnevezés		Tárgyév E Ft
01.	Belföldi értékesítés nettó árbevétele (=91-92E) 3.500	3.500
02.	Exportértékesítés nettó árbevétele (=93-94E)	-
I.	Értékesítés nettó árbevétele(01+02)	3.500
03.	Értékesítés elszámolt közvetlen önköltsége (=811/831E)1.260+740	2.000
04.	Eladott áruk beszerzési értéke (=812/832E) 100	100
05.	Eladott (közvetített) szolgáltatások értéke (=813/833E)	-
II.	Értékesítés közvetlen költségei(03+04+05)	2.100
III.	Értékesítés bruttó eredménye (I-II) 3.500-2.100(=fedezeti összeg)	1.400
06.	Értékesítési, forgalmazási költségek (=851E)	
07.	Igazgatási költségek (=852E)	
08.	Egyéb általános költségek (=853E)	
IV.	Értékesítés közvetett költségei(06+07+08) (=85E)	378
V.	Egyéb bevételek (=96E)	-
VI.	Egyéb ráfordítások (=86E) 8(=8661E)+11(=8693E)	19
A.	Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye (III-IV+V-VI)	1.003
09.	Kapott (járó) osztalék és részesedés	
	<i>Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott</i>	
10.	Részesedésekből származó bevételek, árfolyamnyereségek	
	<i>Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott</i>	
11.	Befektetett pénzügyi eszközökből (értékpapirokból, kölcsönökből) származó bevételek, árfolyamnyereségek	
	<i>Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott</i>	
12.	Egyéb kapott (járó) kamatok és kamatjellegű bevételek	
	<i>Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott</i>	
13.	Pénzügyi műveletek egyéb bevételei	
	<i>Ebből: értékelési különbözet</i>	
VII.	Pénzügyi műveletek bevételei (09+10+11+12+13) (=97E)	-
14.	Részesedésekből származó ráfordítások, árfolyamveszteségek	
	<i>Ebből: kapcsolt vállalkozásnak adott</i>	
15.	Befektetett pénzügyi eszközökből (értékpapirokból, kölcsönökből) származó ráfordítások, árfolyamveszteségek	

	<i>Ebből: kapcsolt vállalkozásnak adott</i>	
16.	Fizetendő kamatok és kamatjellegű ráfordítások	
	<i>Ebből: kapcsolt vállalkozásnak adott</i>	
17.	Részesedések, értékpapírok, tartósan adott kölcsönök, bankbetétek értékvesztése	
18.	Pénzügyi műveletek egyéb ráfordításai	
	<i>Ebből: értékelési különbözet</i>	
VIII.	Pénzügyi műveletek ráfordításai (14+15+16+17+18) (=87E)	-
B.	Pénzügyi műveletek eredménye (VII-VIII)	-
C.	Adózás előtti eredmény (A+B)	1.003
IX.	Adófizetési kötelezettség (1.003+97)*9%	99
D.	Adózott eredmény (C-IX.) 1.003-99	904

Forrás: Borgula I. – Borzán A. – Győri E.- Kovács Gy.- Szabóné B. M. (2022):Vezetői számvitel feladatgyűjtemény, 22.oldal.

3. ÖSSZEZÉS

A bemutatott elméleti és gyakorlati példák a pandémia által indukált online oktatásra kínáltak speciális megoldást, amik – mint már azóta kiderült – a jelenléti oktatásban is megállják a helyüket. Tehát elmondható, hogy a világvárvány miatti bezárásoknak a negatív következményein túl sok pozitív velejárója is volt, mivel rájöttünk, hogy sokkal hatékonyabbá tudjuk tenni az egyetemi szintű számviteli oktatást.

Az elmúlt két évben a világvárvány indukálta „kényszermegoldás” beépült a számvitel oktatásának gyakorlatába. A hallgatók nagyon kedvelik, és sikeresen alkalmazzák.

Kapcsolattartó szerző:
Szabóné Bohus Márta
Gál Ferenc Egyetem
Gazdasági Kar
5600 Békéscsaba
Bajza u. 33.
szabone.marta@gfe.hu

Corresponding author:
Márta Szabóné Bohus
Faculty of Economy
Gál Ferenc University
Bajza str. 33
5600 Békéscsaba, Hungary
szabone.marta@gfe.hu

Hivatkozás: Szabóné Bohus, M. (2022). A számvitel oktatás kihívásai. *Deliberationes*, 15(2), 98-114.

IRODALOMJEGYZÉK

- Borgula, I., Borzán, A., Győri, E., & Szabóné Bohus, M. (2022). *Vázlatok a számvitel alapjai tantárgy oktatásához*. GFE-GK.
- Borgula, I., Borzán, A., Győri, E., Kovács, Gy., & Szabóné Bohus, M. (2022). *Vezetői számvitel – Feladatgyűjtemény*. GFE-GK.